

КОГО ЩЕ З УРЯДОВЦІВ
ЗРОБЛЯТЬ ВИННИМИ
В ПРОВАЛІ «РЕФОРМ»

«НАЦІОНАЛЬНІ ПРОЕКТИ»,
ДЕРЖЗАКУПІВЛІ: ХТО І ЯК
ПИЛЯЄ БЮДЖЕТ

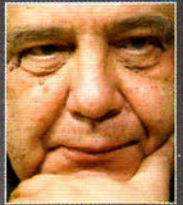
КАННСЬКИЙ ФЕСТИВАЛЬ ВКОТРЕ
СПРОСТВУЄ МІФ ПРО ВІДСУТНІСТЬ
КІНОТАЛАНТІВ В УКРАЇНІ

Тиждець

український

№ 21 (186) 27 ТРАВНЯ – 2 ЧЕРВНЯ 2011 р.

ВЛАДІМІР
БУКОВСЬКИЙ
ПРО РИЗИКИ
РОЗКОЛУ В РОСІЇ
ТА УКРАЇНІ

РУБІКОН ПЕРЕЙДЕНО

УКРАЇНЕЦЬ
№ ...

У разі мовчання суспільства
репресії можуть
торкнутися кожного

The
Economist

Featuring selected content
from The Economist

ISSN 1996-1561

9 771996 156002

21 >

ICEBERG

EAU DE TOILETTE POUR FEMME
EAU DE TOILETTE POUR HOMME

Ексклюзивний дистриб'ютор в Україні: (044) 288-92-66 www.grandparfum.com

Айсберг. Туалетна вода для жінок. Туалетна вода для чоловіків.

Фото тижня
Повернення ісландського дракона

Навіщо це вам треба?
Складається враження, що в українській владі визріло певне рішення

4

Гроші не пахнуть
Чи може туалет коштувати 4 млн грн

6

8

ВПРИТУЛ

Мовчання телят у «підлі» часи
Коли починаються масові репресії

10

Слабка ланка
Мікаел Лյонгбо про українське правосуддя, яке не здатне виконувати свої функції

12

Юрій Макаров про те, чому «влада донецьких» – міф

14

Громовідвід для влади
Чому президент і надалі вдаватиметься до кадрових чисток у Кабміні

16

Хлібні видовища
Для чого владі «потьомкінські села»

18

Щупальця бюрократії
Як віднайти українських чиновників від будівництва національних проєктів

24

Оператори тендерного доїння
Тиждень виокремив найбільші оборудки на ринку державних закупівель цього року та визначив основних «героїв» багатомільярдного розпилу бюджетних коштів

26

Грузія і привид революції
Чому, граючись з опозиціями в сусідніх державах, Кремль ризикує втратити контроль над протестним рухом у своїй країні

32

«Росія – це штучний витвір»
Один із засновників дисидентського руху в СРСР Владімір Буковскій про розсекречені документи епохи Горбачова, майбутнє Росії та внутрішні ризики для України

34

Леонідас Донскіс: від революції дилетантів до революції управлінців

38

Керовані вороги
Як ЄС перетворює протистояння напливу нелегальних мігрантів на основний елемент європейської ідентичності

40

Королі Каталонії
Секрети управління футбольним клубом «Барселона»

42

МИ

Майкл Бініон про монархічний гламур

44

Гра в піжмурки
Як сприймали українські проблеми під час та після Другої світової війни

46

Грім-Гора
Історія Дмитра Гриньківа – організатора збройного антирадянського підпілля на Галичині

50

НАВИГАТОР

Вдалий забіг
Каннський фестиваль-2011 відзначився тріумфом Терренса Маліка, перемогою української короткометражки та «меланхолійним» скандалом

52

Музичний концентрат
Чому концерти відомих закордонних гуртів у Києві можуть пройти без належної глядацької підтримки

56

Авіаносець під пальмами
Тиждень вивчав ідилічно безтурботний Сан-Дієго

62

Тиждень

№21 (186) 27.05–2.06.2011
Засновник ЕСЕМ Медіа ГмбХ
Видавець ТОВ «Український Тиждень»
Головний редактор Сергій Литвиненко
Заступники головного редактора Ростислав Павленко, Наталія Петринська
Оглядачі Юрій Макаров, Дмитро Вовнянко, Андрій Дуда, Алла Лазарева
Редактори Жанна Безп'ячук, Дмитро Губенко, В'ячеслав Дарнінянц, Роман Кабачій, Дмитро Крапивенко, Ігор Кручик, Андрій Лаврик

Журналісти Богдан Буткевич, Інна Завгородня, Олександр Михельсон, Аліна Пастухова, Олена Чекан
Відповідальний секретар Віталій Столига
Арт-директор Андрій Ермоленко
Дизайнери Ганна Єрмакова, Тимофій Молодчиков
Художник Павло Ніц
Видається Олександр Чекменьов, Валентина Бутенко
Фотограф Андрій Ломакін
Кольорокоректор Олена Шовкопляс
Літературні редактори Юрій Бедрик, Лариса Міщенко, Марина Петрова
Коректори Росіна Ларіна, Грина Павленко

Фінансовий директор Андрій Решетник
Директор зі збуту Олександр Грищенко
Директор з реклами Олена Андреева
e-mail: andreeva@ut.net.ua
тел.: 067 407-10-89
Відділ промо та маркетингу Ганна Кашеїда
Голова редакційної ради Роман Цуприк
Видається з 2.11.2007 р.
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.
Адреса для листування 03067, Київ, а/с №2
Адреса редакції та видавця 03067, Київ, Машинобудівна, 37

E-mail: office@ut.net.ua.
Тел.: (044) 351-13-00
Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК», Київ, вул. Магнітогорська, 1
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №1447 від 28.07.2003 р.
№ зам. 114540
Наклад 41 500
Номер підписано до друку 25.05.2011 р.
Виходить щоп'ятниці.
Розповсюджується в роздрібній торгівлі та за передплатою.
Ціна договірна. Передплатний індекс 99319

© Український тиждень. Редакція залишає за собою право на літредування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Републіки не повертаються і не рецензуються. Редакція може не поділяти думку авторів. За зміст рекламних матеріалів та листів, надісланих читачами, редакція відповідальності не несе

Матеріали, позначені літерою «Р», під рубрикою «Трибуна» та на сірому тлі, публікуються на комерційній основі

Повернення ісландського дракона

Усі боялися повторення минулорічних жахів: ісландський вулкан Ейяф'єтль паралізував тоді на кілька днів повітряне сполучення в усій Європі. Цього року 21 травня прокинувся його «брат» на ім'я Грімсвотн, який також устиг налякати багатьох диспетчерів, пілотів і пасажирів – скасовано 500 авіарейсів. Але минулося: вже 25 травня стихія заспокоїлась, і аеропорти повернулися до звичайної роботи. Утім, ніхто не береться прогнозувати, чи був цей острівний «сюрприз» останнім.

Фото: ЕРА

19 травня

Суд заборонив «Свободі» проводити акції в Одесі 21 травня. Націоналісти не порушили цієї заборони

20 травня

У Мінську засудили двох экс-кандидатів у президенти Білорусі, Уладзіміра Някляєва та Віталія Римашевського

21 травня

У Грузії почалися антипрезидентські акції, в Батумі мали місце сутички між демонстрантами й поліцією

Навіщо це вам треба?

Останнім часом влада в Україні ніби заохочує підтверджувати всі негативні стереотипи про себе. Залишення під вартою Юрія Луценка, затримання Юлії Тимошенко, ув'язнення інших представників попереднього уряду – все під щонайменше сумнівними приводами – важко назвати інакше, ніж демонстративними репресіями. Підписання президентом закону про використання «прапора перемоги» також неприємно вразило демонстративністю. Звісно, владі хочеться підживлювати електорат якщо не виконанням соціальних обіцянок, то хоч ностальгією за совком. Можливо, жестів лояльності до «Русского міра» вимагають із Кремля. Однак для всього цього можна знайти інші способи з меншою кількістю далекосяжних негативних наслідків для країни.

Груба гра з опозиціонерами під слідством узагалі схожа на випробування швидкості й глибини реакції як суспільства, так і країн Заходу: наскільки категорично і хто виявлятиме протест. А громадянам тим часом шлеться повідомлення: хто не з нами, той проти нас і відчує всі наслідки. Навіщо? Складається враження, що в українській владі визріло певне рішення. Це схоже на рішення про «білорусизацію».

Мовляв, падіння рейтингів невідворотне, а самого адмінресурсу для створення власної більшості в парламенті може забракнути. Попри браурні звіти, соціально-економічних перемог очікувати не випадає, та й люди вірять не пафосним заявам прем'єра, а цифрам на цінниках. Відтак народ злий, і реакцією на спробу вкотре намалювати результати виборів, аж надто відмінні від правди, може бути Майдан. А це лякає. Тому треба можливих дійових осіб знешкодити, а потенційних рядових учасників протестів залякати й трохи підкупити (наприклад, висуваючи законопроект щодо полегшення життя малому та середньому бізнесу).

Про це йшлося давно, але залишалася надія, що владі вистачить мудрості (або принаймні інстинкту) зійти з цієї доріжки, куди її штовхають радники із сусідньої держави. Адже Україна – це

Тиждень в історії

27 травня 1821 року

28 травня 1569 року

29 травня 2006 року

Засновано Миколаївську астрономічну обсерваторію, першу в Україні

Укладено Люблінську унію, створено Річ Посполиту

Помер Омелян Прицак, український учений: історик, мовознавець, орієнталіст. Працював у Гарварді

22 травня

В Індії під час пилової бурі загинуло 40 осіб

23 травня

Україна відновила спільні військові навчання з Росією – у Криму почалися маневри «Фарватер миру-2011»

24 травня

У Європі через виверження вулкана скасовано 500 авіарейсів

25 травня

В Італії затримали В'ячеслава Супруненка, зятя Леоніда Черновецького

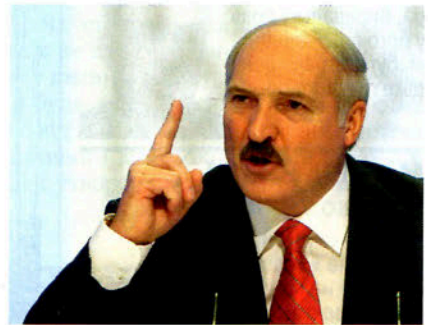
не Білорусь і не Росія. І прямолінійні схеми (дати в морду) тут не спрацюють: люди звикли до іншого. Проте Рубікон, схоже, перейдено. Наступні кроки можуть не забаритись. Обвинувальні вирокі опозиціонерам. Жорстока розправа з акціями протесту. Фальсифікація результатів виборів. Знову розправа з протестами. Засудження організаторів протестів. Ухвалення слухняною більшістю (конституційною?) у Верховній Раді давно обіцяних своєму електоратові змін до Конституції: щодо статусу російської мови, радянської символіки тощо. І спроби на цій основі домовитися з Росією щодо економічних преференцій та дешевого газу. Адже йти в Митний союз не хочеться (бо Європа більше відповідає бізнес-інтересам провладних олігархів), як і віддавати стратегічні підприємства. Тому торгуватимуть тим, цінності чого не розуміють: ознаками українськості держави, якою керують. За такого сценарію у виграші однозначно буде Росія: адже подібні дії влади поставлять її в один ряд із білоруським керівництвом – без права виїзду на Захід, зате з васальними відносинами з Москвою. Тому, власне, радники з сусідньої країни так наполегливо переконують наших можновладців, що головний їхній ворог – це українське суспільство, яке треба «поставити на місце» за будь-яку ціну. Владі, допоки вона залишається українською, варто думати про наслідки. Бо не раз доведено, що імперська пиха заважає радникам адекватно оцінити суспільство, з яким вони працюють, на чому вони вже не раз «горіли». А його упокорення може бути лише тимчасовим. Після того як РФ втратить безпосередній інтерес до справ в Україні (вважатиме завдання виконаним, вирішуватиме власні проблеми тощо), можновладці опиняться сам на сам із громадянами. І ця думка сидітиме в їхній підсвідомості всі роки перебування на посадах. Адже вони не забезпечили людям ані стабільності, ані поліпшення життя, натомість тиснули й залякували. Історія України свідчить, що в такому разі вже не йтиметься про підкреслено мирний протест – події розвиватимуться блискавично й агресивно. Тож нашій владі сьогодні не варто падати всі мости до власного народу.

Ростислав Павленко

Продовження теми на стор. 10

Бульбашка луснула

На 56% девальвував 24 травня місцеву грошову одиницю Нацбанк Білорусі – тепер офіційний курс становить 4930 місцевих рублів за долар. Та дефіциту іноземної валюти подолати все одно не вдалося – в обмінниках її все одно немає. На чорному ринку курс долара сягає 6-7 тис. Населення кинулося скуповувати продукти й промтовари, полиці магазинів швидко спорожніли. Ціни на товари повсякденного попиту відразу зросли удвічі-втричі, пальне подорожчало на 25%. Влада запровадила держмонополію на імпортування. За даними місцевих економістів, вкладники банків на рахунках у білоруських рублях утратили понад \$1 млрд. Розмови про девальвацію через величезний дефіцит торговельного балансу тривали в Білорусі вже два місяці (див. Тиждень №18/2011), проте уряд країни не зважувався на неї, сподіваючись на кредит від Росії. Проте навіть обіцяний на червень Москвою перший транш у \$800 млн з фонду ЄврАзЭС (загалом кредит становитиме \$1,24 млрд) не зміг урятувати білоруського рубля від різкої девальвації. На початку червня буде розглянуто питання про виділення Росією Білорусі ще \$3 млрд. Взамін Мінськ має упродовж трьох років продати держмайно на \$7,5–9 млрд. Росії насамперед потрібен держпакет у «Белтрансгазе».

Львів під ударом

«Похмілля» після подій 9 травня у Львові затягнулося: до міста знову збираються шанувальники кумачевих знамен – на 22 червня заплановано візит спільної делегації російських та українських комуністів, та ще й у супроводі депутатів Держдуми РФ. Місцева влада теж повідомила, що таких « гостей » не запрошувала. Ще одне «червонопрапорне» протистояння може коштувати посади відразу кільком місцевим чиновникам, адже всю відповідальність за сутички Генпрокуратура поклала на регіональних посадовців. Узагалі стосунки львівської влади із загальнодержавною останнім часом складаються не за сферою регіон – центр. Вони радше нагадують напружені взаємини двох країн, що ведуть дипломатичну війну. Київ ухвалює закон про червоний прапор – у Львові забороняють радянську символіку (прокуратура опротестовує); президент підписує цей самий закон – обласні депутати закликають його денонсувати «харківські угоди» й оголошують недовіру Верховній Раді.

ФОТО: АР. РОМАН МАЛКО, ОЛЕНА БІЛОВЕРСЬКА, ЛАРИСА ДІДЕНКО

30 травня 1871 року

Падіння Паризької комуні (першого соціалістичного уряду в історії)

31 травня 1911 року

Спущено на воду «Титанік», найбільше тогочасне пасажирське судно. Менш ніж через рік він потоне

1 червня 1862 року

У США на всій території країни заборонено рабство

2 червня 1962 року

У Новочеркаську (Росія) жорстоко придушено демонстрацію. Загибло 24 людини

На 9,3%

зменшився попит на бензин в Україні у квітні. Причина – в його істотному подорожчанні

\$270 млн

витратили торік у Польщі громадяни України, які приїздили туди в межах домовленостей про малий прикордонний рух

\$250 тис.

разової компенсації отримає очільник МВФ Домінік Стросс-Кан, якого звинувачують у сексуальних домаганнях

5 ОБЛИЧ

ВАЛЕРІЙ ХОРОШКОВСЬКИЙ має щедрих друзів

Очільник української спецслужби торік одержав понад 5 млн грн. Його родина – 41 млн, із яких 1,595 млн було їй подаровано – дані ДПАУ.

ОЛЕКСАНДР АНИЩЕНКО новий міністр охорони здоров'я

пройшов від звичайного педіатра до міністра. Вирішальну роль у його призначенні, мабуть, зіграло донецьке походження.

МАРИНА ВРОДА переможниця

Українська режисерка отримала «Золоту пальму» на Каннському кінофестивалі за короткометражний фільм «Крос».

ХОСНІ МУБАРАК кандидат на страту

За криваве придушення протестів екс-президентові Єгипту загрожує смертна кара, повідомляє The Wall Street Journal. Зараз триває судовий процес над Мубаракком.

МАХМУД АХМАДІНЕЖАД здивував

Президент Ірану звинуватив Захід у планах штучно викликати посуху в його країні. Мовляв, Європа використовує спеціальне обладнання, щоб туди не доходили хмари з дощем.

МАЙЖЕ СЕРІОЗНО

РЕЙТИНГ

91% корупції

Аудиторська компанія Ernst & Young провела серед 2300 респондентів (від рядових працівників до керівників компаній вищої ланки) з 25 європейських країн опитування на предмет корпоративного шахрайства і корупції. Поміж опитаних – 100 представників вітчизняних

фірм, з яких 91% визнали корупцію в Україні. Гірший показник (93%) мають тільки росіяни, тоді як у країнах Євросоюзу помічають корупцію лише 62%. Натомість щодо корпоративних шахрайств, то українці зазначають, що їх небагато. Тут наші показники майже збігаються з європейськими.

% респондентів, що в їхній країні є корупція

400 тис. осіб

Не мають права в'їжджати до Білорусі, половина з них – росіяни. Дані Держкомкордону РБ

\$7 млрд

Таку суму надасть Світовий банк Тунісові та Єгипту на економічні й політичні реформи

ГРОШІ НЕ ПАХНУТЬ

Сумнівний запах обурює довкола придбання Донецькою міськрадою пересувних біотуалетів за цінами іномарок долинув до київських пагорбів. Чиновники в обласному центрі наполягають, що два «п'ятимісні комплекси», придбані до Євро-2012, справді коштують 3,99 млн грн. Тим часом віце-прем'єр Борис Колесніков запевнив пресу, що до чемпіонату купівля відношення не має. «Є журналісти, нехай ведуть журналістське розслідування», – насмішив громадськість він. Адже саме працівники ЗМІ й виявили скандальну закупівлю, як і придбання торік «під Євро» лавочок для харківського метро по 63 тис. грн кожна. Ось тільки судом журналістське розслідування завершитись не може....

КОРОТКО

Приватизація Кобзаря

22 травня на Чернечій горі в Каневі під час заходів із нагоди 150-річчя від дня перепоховання Тараса Шевченка охорона не пустила активістів патріотичних організацій до могили Кобзаря. В цей час представники влади із символікою Партії регіонів відбували там офіційну церемонію.

Задорога освіта

Міністерство освіти заплатило 918 тис. грн за трихвилинний рекламний ролик про навчання. Його виробника, Всеукраїнську благодійну організацію «Місія «Україна-відома», було обрано в результаті неконкурентної процедури («закупівля в одного учасника»). Президентом благодійної (?) структури є Леонід Кравчук, а серед засновників – Микола Азаров та кілька депутатів-регіоналів.

Тиск через Ташкент

Узбекистан раптово відмовився підписувати договір про зону вільної торгівлі з Україною в межах СНД. Як стверджують аналітики, причиною цього є не так суперечності між Києвом і Ташкентом у питанні ринку, як вплив Кремля, що прагне в будь-який спосіб змусити Україну відмовитися від поглиблення співробітництва з ЄС і мати повний контроль над процесами в СНД та інших утвореннях на пострадянському просторі.

Грузія очистилась

Парламент Грузії ухвалив «Хартію свободи», яка передбачає люстрацію колишніх співробітників структур КППС та радянських спецслужб. Відповідно до закону, також буде змінено назви населених пунктів, які мають відношення до радянського минулого, а крім того, заборонено радянську й нацистську символіку в країні.

Олімпіада на кістках

Світова черкеська діаспора вимагає від Міжнародного олімпійського комітету заборонити проведення зимової Олімпіади-2014 в Сочі, де свого часу росіяни влаштували геноцид черкесів. Факт останнього (в 1763–1864 роках) уже визнала Грузія.

Правоцентристи наступають

На місцевих виборах в Іспанії переконливу перемогу здобула правоцентристська опозиція. Місцеві оглядачі зазначають, що правляча Соціалістична партія неодмінно програє і на чергових парламентських виборах-2012. Чимдалі більше іспанців підтримують консервативну Народну партію, націоналістичні й радикальні праві політики. До речі, на останніх парламентських виборах на Кіпрі виграла так само опозиційна правоцентристська партія.

...які вважають, і поширена

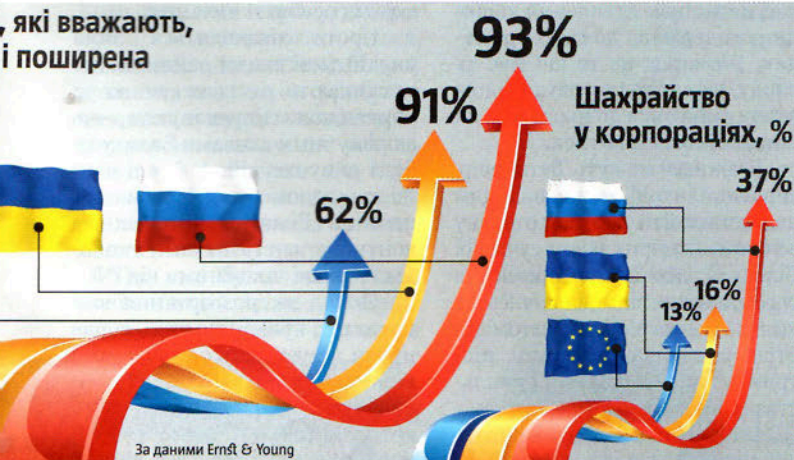

ФОТО: УІНАН, PHIL EPA

Мовчання телят у «підлі» часи

Масові репресії починаються тоді, коли режим переконується у відсутності спротиву

Автор:
Ростислав
Павленко

«А коли вони прийшли за мною, не залишилося нікого, хто за мене вступився б», – ці слова Мартіна Німьоллера, священика і громадського діяча, який пройшов шлях від співпраці з нацистами до в'язня концтабору, в Україні згадують дедалі частіше. Німьоллер змалював анатомію розкручування маховика репресій: вони зачіпають спершу визначене й порівняно вузьке коло осіб. Однак, якщо інші залишаються байдужими, згадане коло постійно розширюється і влада починає вважати репресії не інструментом політичної боротьби чи навіть знаряддям помсти, а звичайною практикою поводження з суспільством. Допустивши це, своїм мовчанням громадяни справді можуть дочекатися моменту, коли репресії торкнуться кожного і «не залишиться нікого», хто вступився б за них.

Сергій Єфремов, український вчений, публіцист, віцепрезидент Академії наук, ре-

пресований за справою про «Спілку визволення України», у своїх «Щоденниках» влучно назвав початок сталінських репресій у СРСР «підлими часами», коли загублено «міру речей».

Адже розв'язування владою війни проти власного народу – використання репресивного апарату – може наштотувати на принципово різну реакцію суспільства. І саме вона визначає, яким буде ставлення керівництва держави до своїх громадян. Бо народ не те що має ту владу, на яку заслуговує, радше влада ставиться до нього так, як він дозволяє ставитися.

Реакцією можуть бути опір, спротив – тоді можновладцям доведеться йти або на тотальну зачистку (за прикладом сучасної Білорусі), або на компроміси з громадянами, відмовляючись від диктаторської ролі, але натомість отримуючи шанс здобути підтримку значної частини суспільства і спертися на його ресурси.

Іноді оглядачі висловлюють сподівання, що диктаторський

шлях в Україні нібито має межі, гарантовані ззовні. Адже представники США і провідних країн ЄС не приховують, що спроби засудити лідерів опозиції «серйозно розчарують» демократичну спільноту. З відповідними наслідками для бізнес-інтересів наших можновладців, та й просто банальною неможливістю подорожувати цивілізованим світом, вирішуючи ділові чи особисті питання.

Проте знаходяться біля української влади радники, які закликають не зважати на ці обмеження. Переконують, що за рішучими словами Заходу не буде рішучих дій. А в разі чого Росія «допоможе». Як вона допомагає Білорусі в обмін на контроль над рештками економіки, ще не залежними від РФ.

Понад те, розгортання вже наявних кримінальних справ проти представників опозиції і колишніх урядовців нібито переконує можновладців у правоті «радників». Адже справи порушуються часто під демон-

ФОТО: РОМАН НАЛІКО

стративно абсурдними приводами (як-от проти Юрія Луценка чи тим більше експершого заступника голови НАК «Нафтогаз України» Ігоря Діденка, суті провини якого так і не спромоглися сформулювати, однак тримають за ґратами). Застосовують утримання під вартою як засіб додаткового тиску й упослідження. А реакція ззовні часто обмежується діями чи заявами кількох ентузіастів. Тих, хто бажає ставити на репресії як спосіб досягнення мети, це окрилює.

Доходить до абсурду, але вельми промовистого. Так, віцепрем'єр Борис Колесніков порадив адвокатам Луценка «шукати аргументів невинності» свого підзахисного. У цій «пораді» – вся «правосвідомість» влади. Замість гарантованої Конституцією презумпції невинуватості, а отже, необхідності для слідства шукати докази провини, жертві закидають обов'язок доведення невинності.

Якщо такому мисленню дати волю, дозволити йому визначити дії влади, Україна перетвориться на вельми неприємне для проживання місце. Адже тиску «органів» зазнають не тільки політики – опоненти влади. Його вже відчули на собі організатори протестних заходів. І відчуватимуть ще більше, якщо спроби нинішнього керівництва держави залякати активних громадян залишаться без належної реакції. Від нього потерпають журналісти – у різні способи: як безпосередньо під час контактування з охороною «ясновельможців», так і опосередковано, через цензуру чи самоцензуру в редакціях. Коло тих, кого торкнуться репресії, розширюватиметься. Адже що більше маєш, то більше прагнеш, а спокуса прибрати опонента, супротивника, неприємного чимось сусіда замість того, щоб витратити час і зусилля на чесну конкуренцію, надто велика. І влада гратиме на цих ганебних почуттях.

Так уже було: доноси про «неблагонадійність», кадрові чистки, кримінальні справи за

ПАРАЛЕЛІ

Щоденники Сергія Єфремова

Орфографію «Щоденника» збережено

19 грудня 1924 року

[...] Нас переможено. Переможці, правда, антрохи не кращі, може, навіть вдесятеро гірші і, власне, й перемогли тим, що гірші – з більшим цинізмом, з більшою нахабністю, безсоромністю, жорстокістю налігали нещасні маси. І тепер ці маси аж пишуть та згадують, що тоді краще жилося, – та ба: не вернеш... Ще одна комедія світової історії. Тільки **комедія ця нам боком вилазить і довго ще нашим нащадкам вилазитиме – насамперед тому нещасному поколінню, якого вже в сповиточку одурено, задурено, запоморочено, розпустою обкладено.**

28 червня 1925 року

[...] Вернувся Федь Д. з командировання по селах, як інструктор на будівництво. Був він у двох селах Білоцерківської округи. [...] Убожество неказанне. Незадоволення скрізь. Своїє землі навіть не мають змоги обробити, і вона заростає бур'янами та будяками. Причина – податки, брак худоби і безупинні переділи полів. Опадає охота працювати. Це те саме, що я торік спостерігав у Хохівці: селянинові не піднятися з свого занепаду, поки буде такий режим, як маємо. Селянин вигибатиме, якщо не станеться перемир'я. Те саме й селяне говорять. Та й не самі селяне. Федя ночував десь із мільціонером і цей «оплот» радянських порядків прохопився фразою **«дурний мужик наш; що його вже б'ють, а він усе спить і не прокидається»...** А б'ють справді, бо навіть бюрократія по селах – усі оті «предволісполкоми», «секретарі» і т. п. – щось дійсно нечуване: гірш од баскаків татарських. І все теє терпить народ. Чухається, жахається, а терпить. Безмежний терпець якийсь!

«антивладну діяльність», яка полягає в розказаному анекдоті. І цілком може повторитися, якщо влада не відчує, що її дії мають межі. Не виставлені Заходом, адже сподівання на зовнішню допомогу (чи лише на неї) – це один із коренів меншовартості, а організовані самим суспільством. «Підлість» часів початку репресій у тому, що можновладці апелюють до негідних властивостей людської психіки: байдужості до справедливості щодо інших, небажання брати на себе ініціативу та відповідальність, а то й прагнення вирішити проблеми з власними конкурентами через донос. Од-

нак ці часи можуть і не стати «підлими». Якщо люди відкинуть «телячу» поведінку і відповідатимуть на порушення своїх прав у визначений законами спосіб: протестами, громадським тиском, захистом жертв репресій, – влада відчує межі й поводитиметься менш зухвало.

Це потребує сміливості в момент вибору – заявити про свою позицію чи промовчати, підтримати акцію протесту чи залишитись осторонь, проголосувати, за кого бажаєш чи за кого скажуть. Але в разі вибору на користь байдужості не варто нарікати, якщо підлість влади згодом торкнеться саме тебе. ■

**ПРИВАТНИМ
КЛІЄНТАМ**

**БАНК
КИЇВ**

Надійна допомога та підтримка!

- Депозит «До річниці Банку» - до 17% річних у гривні, 9,25% - у доларах США, 5,5% - у євро
- Кредитування - від 18% річних у гривні
- Сплата комунальних платежів - без комісії

Головний офіс: м. Київ, вул. Б. Хмельницького, 16-22
Контактні телефони: (044) 206-51-88

www.bank.kiev.ua

Банківська ліцензія НБУ №14 від 14.07.2009 р.

ФОТО: АНДРІЙ ПОМАЧЕН

Слабка ланка

Мікаел Люнгбо: українське правосуддя не здатне виконувати свої функції – контролювати виконавчу владу і захищати права громадян

Спілкувався
Дмитро
Губенко

Данієць Мікаел Люнгбо має великий досвід у правоохоронній діяльності: він колишній прокурор, шеф поліції та заступник голови данської секретної служби. Сьогодні співпрацює з Данським Гельсінгським комітетом з прав людини, для якого провів правовий моніторинг справ представників попереднього українського уряду: екс-міністра внутрішніх справ Юрія Луценка та колишнього заступника міністра юстиції Євгена Корнійчука.

Висновки його попереднього звіту невтішні для нашого правосуддя: воно є вибірковим і тому несправедливим. Зокрема, експерт вважає, що підстав для взяття під варту Луценка і Корнійчука не було й що жоден із них «швидше за все, не був би затриманий у країні з іншою правовою традицією». **Тиждень** поцікавився в Люнгбо, наскільки реалії українського судочинства відповідають сучасним європейським нормам.

У.Т.: Ви працювали як радник та/або експерт у таких країнах, як Албанія, Судан, Ірак і Південно-Африканська Республіка. Де ситуація з верховенством права вам найбільше нагадувала українську?

– Верховенство права залежить не лише від законодавства і структури правової системи (судів, прокуратури тощо), а радше від основного ставлення та цінностей людей, задіяних у ній. Навіть найкращі системи світу бувають корумпованими, якщо суспільство толерантно ставиться до кумівства, кабарів, правової нерівності тощо або якщо незадовільно функціонують механізми забезпечення добросовісності чиновників. На мою думку, в жодній із тих країн, де я працював, не було проблем, схожих на українські. Я швидше порівнював би тутешні негаразди з тими, які виникають в інших посткомуністичних країнах, де система ще не повністю реформована.

У.Т.: Можете пригадати якісь аналогії з українським «вбірковим правосуддям» у тих чи інших країнах?

– Переслідування стількох представників колишньої влади, як зараз в Україні, унікальне, і я не пригадую, щоб бачив щось схоже в інших країнах, з якими ваша держава хоче себе порівнювати. І це особливо небезпечно для демократичної системи, тому що ставить під загрозу передачу влади одного уряду іншому після вільних виборів, що є її фундаментальним елементом. Навіть нинішня хвиля засуджень у Білорусі відрізняється, хоча й там усе дуже серйозно.

У.Т.: Яка з українських судових процедур вразила вас як найменш відповідна європейській практиці?

– Незбалансованість повноважень прокуратури і судів. Останні мають контролювати прокуратуру і захист відповідача, який є слабкою ланкою судового процесу, незалежно від того, винен він чи ні. В Україні я цього не бачив. Натомість у прокуратури забагато повноважень, а судова система не може або не хоче контролювати її. Мене також здивувало, наскільки обмежуються дії адвокатів, що серйозно впливає на їхню здатність відстояти права клієнта. Вони навіть не мають власної копії документів справи, їм можуть заборонити її робити, прокурор часом диктує, коли, де і як вестиметься підготовка захисту. Все це порушує фундаментальний принцип європейської судової практики – рівноправ'я сторін.

У.Т.: Яка в Європі практика досудового затримання? Наскільки вона відмінна від української?

– Українське законодавство не так уже й відрізняється від європейського, на папері все має належний вигляд. Але якщо подивитися, як правила використовують на практиці, складається інше враження. Наприклад, згадаю поширене і, напевно, автоматичне застосування певних обмежень, як-от підписка про невізд (запобіжний захід, щоб обвинувачуваний не втік від правосуддя) і досудове затримання. Такі заходи

В Україні виправдовують

0,2% обвинувачуваних у Данії –

10%

РЕПРЕСІЇ

Право на захист

Женев'єв Гарріго, голова французької секції Міжнародної амністії, про те, як захищати права людини

Спілкувалася
Алла
Лазарева

У. Т.: Міжнародна амністія щойно оприлюднила свій річний звіт про права людини у світі. У якій країні ситуація найбільш проблемна?

— Ми не робимо рейтингів, як інші громадські організації. Поширюємо тільки ту інформацію, яку самі зібрали й перевірили за кількома джерелами. Але якщо казати про такий критерій порушення прав людини, як смертна кара, то з цим найгірше в Китаї. Найбільш закрита держава — Північна Корея. Є країни, де права людини роками знають системних утисків. Це Демократична Республіка Конго, Сомалі...

У. Т.: Чи є спільні тенденції для колишніх країн соцтабору?

— Я не узагальнювала б на рівні цілого посткомуністичного блоку. Не можна порівнювати, скажімо, Польщу й Білорусь. А в Центральній та Середній Азії тенденції принципово інші. Північний Кавказ — окремих світ у собі, який функціонує за своєю внутрішньою логікою. Однак певна спільність є. На мою думку, всі ці країни не позбулися деяких дискримінаційних інстинктів та звичок. Наприклад, щодо циган, геїв... Балкани, Угорщина, Росія, Узбекистан — скрізь трапляються переслідування людини за те, ким вона є. Якщо вести мову про такі держави, як Білорусь, Україна, Росія, то ми констатуємо чимало проблем зі свободою демонстрацій, вільних зборів, громадської діяльності. Стан пенітенціарної системи не покращується. В усіх трьох країнах збільшилася кількість непропорційних покарань, безпідставних утримань під вартою, тортур у в'язницях. І на цьому тлі — безкарність справжніх злочинців. Загалом, як засвідчує наш звіт, в Україні ситуація погіршилася. Відповідальні за дотримання законів борються натомість із правозахистом. Міжнародна амністія контролює ставлення до тих, кого позбавлено волі. Ми підтримуємо людей, які домагаються перегляду несправедливих вироків.

У. Т.: Що, на вашу думку, рухає до свободи колишні тоталітарні режими?

— Є думка, ніби достатньо забезпечити економічний розвиток, і внутрішня політична свобода з'явиться сама. Найчастіше доводиться чути такі міркування стосовно Китаю. Проте я вважаю, що справжнім імпульсом до змін є зміцнення громадянської свідомості. Права людини встановилися лише там, де громадяни зрозуміли: ці права — для них. І почали за себе боротися.

У. Т.: Як домогтися дієвості громадського сектору? Як бути з владою, котра не чує аргументів правозахисників?

— Складне питання. Роками не можемо дістати дозвіл відвідати Китай або М'янму. Але це не означає, що нам бракує звітів інформації. Люди перестали боятися. Вони знаходять можливість оминати заборони й повідомляти світ про те, що діється довкола них. У таких закритих країнах працюємо через посередництво третьої сили. Залучаємо дипломатів, політиків, активістів із держав, що мають доступ до закритих для нас територій. Мобілізація представників західних демократій забезпечує тиск на ті уряди, до яких трохи прислухаються за герметичними кордонами.

У. Т.: Як визначаєте, кого брати під захист?

У центральному офісі, в Лондоні, працюють експерти. Треба надіслати до них запит. Це може зробити адвокат засудженого або ж близький родич.

У. Т.: Що ви порадили б усім тим, хто бачить, як у їхній країні політичний режим набуває ознак авторитарності, а правоохоронні органи слугують репресивній меті?

Пам'ятати, що жодна держава не має права на брутальність стосовно власних громадян. Не сподіватися, що політичну негодку просто перекаєш. Мовляв, як нікуди не втручатися, то нічого й не станеться. Це не так. Досвід усіх тоталітарних режимів доводить: брутальність укорінюється лише там, де немає опору. ■

ініціюють слідчі за схвалення судів, часто без індивідуального розгляду обставин. Однак вони допустимі, лише якщо є особлива, індивідуальна для кожного випадку інформація про те, що обвинувачуваний має намір схватитися від правосуддя, вплинути на розслідування тощо, а не просто тому, що так слідчим легко отримувати доступ до нього і тиснути. Європейський суд з прав людини критикував Україну за це на підставі більш ніж однієї справи.

У. Т.: Ви зазначили у своєму попередньому звіті, що тільки 0,2% обвинувачуваних в Україні виправдовують. Який показник вважають нормальним у Європі?

— У Данії це близько 10%, і, наскільки я знаю, у схожих країнах відсоток приблизно такий самий. Правоохоронці, слідчі та прокурори часом помиляються й порушують права громадян навіть у державах із найвищими стандартами, бо перед ними стоїть складне завдання — поважати права людини й водночас ефективно боротися зі злочинністю, тероризмом тощо. Якщо виправдовують тільки 0,2% обвинувачуваних, маю побоювання, що судова система неспроможна за таких умов контролювати виконавчу владу і захищати права своїх громадян.

У. Т.: Чи маєте ви докази політичного тиску на суддів в Україні?

— У звіті я описав структурні та законодавчі відносини, через які судді надзвичайно вразливі до політичного впливу, а також деякі приклади втручання у процеси, які бачив на власні очі. Однак це тільки попередній, а не остаточний звіт. Я підготував його на такій стадії, бо міжнародним організаціям потрібні були підстави, щоб порушити перед Україною певні питання. Оскільки є серйозне занепокоєння перспективами розвитку вашої країни, яка віднедавна головує в Раді Європи — одній із найважливіших організацій, що обстоює верховенство права і права людини. Це велика відповідальність для держави, яка має стати флагманом із захисту прав громадян від імені всіх членів Ради Європи, отже, сама мусить бути готова обговорювати ситуацію у себе вдома. ■

ЖЕНЕВ'ЄВ
ГАРРІГО

ДОВІДКА

Міжнародна амністія (англ. Amnesty International) — всесвітня неурядова некомерційна організація із захисту прав людини. Має 2,2 млн членів і представництв у 43 країнах світу. Штаб-квартира секретаріату діє в Лондоні. Міжнародна амністія отримала Нобелівську премію миру 1977 року. Одна з найбільш шанованих світових правозахисних структур. 28 травня відзначає своє 50-річчя.

Шах, віслюк і Ходжа Насреддін

У сучасної держави чимало функцій. Навіть у найліберальнішому варіанті вона мусить: а) захищати своїх громадян; б) забезпечувати їм умови для життя й розвитку; в) гарантувати дотримання прав і свобод. І має для цього відповідні органи: від служби зайнятості до рибінспекції, від Держстандарту до закордонних консульств. І все заради однієї мети: громадянин понад усе. Якщо передивитися всі функції, які повинна виконувати Українська держава, єдине, що їй наразі успішно вдається, – збирати податки. Водночас податки – єдина сфера, де було зроблено спробу системної реформи, й вона зазнала такої руйнівної, такої взірцевої катастрофи, що це природним чином поставило взагалі під сумнів здатність чинної влади до системних дій. А відтак іще нагальнішим є питання про її, держави, зміст і сенс існування.

Щоправда, в самій владі результати податкової реформи оцінюють діаметрально протилежно. Кілька тижнів тому голова профільного комітету ВР хвалився перед телекамерою, що вітчизняні митарі за чотири місяці збрали податків на 42% більше, ніж торік (і я ж про те саме). Мовляв, це завдяки новому кодексу. Дзуськи! Кодекс тут ні до чого, ані попередній, ані чинний, ані з виправленнями, які нібито вже зареєстрували для голосування. Кодекс – це закон, в Україні ж важить не закон,

а правоприкладна практика. А практика така, що реальний податківець чхав на нього приблизно так само, як луценківські слідчі разом із суддею на Конституцію.

Мій родич – господар невеличкого металургічного заводу на Донбасі. Виробляють там, скажімо прямо, не товари хай-теку, але й не тупу арматуру. Головне – вся продукція підприємства спрямовується на експорт, і не куди-небудь, а до Німеччини. Враховуючи суворі єсівські стандарти, а також ще суворіші упередження щодо нашого бізнесу й наших технологій (байдуже, обґрунтовані чи ні), його прорив на німецький ринок слід визнати маленьким подвигом і досвідом, гідним поширення по країні. Як експортер компанія має всі законні підстави розраховувати на повернення ПДВ. Бухгалтерія в порядку. Ніхто нічого не ховає. А в місцевій податковій господареві сказали прямо, без цих, знаєте, столичних сентиментів:

– Викресли ти цей ПДВ зі звіту.

– Як, це ж мої гроші, мені ж їх винні за законом!

– Кажуть тобі, викресли. Бо буде гірше.

Якраз тоді Державна податкова служба урочисто повідомила, що ПДВ повертатимуть автоматично – без впливу суб'єктивного фактора, за допомогою спеціальної комп'ютерної програми (така була вимога МВФ). Система спрацювала блискуче: по всій країні з 2 тис. підприємств, що звернулися по компенсацію, податок автоматично відшкодували... 32 компаніям! Я тепер розумію чому. Почав телефонувати знайомим, які мають свій бізнес і відповідні свіжі враження. Розповіді схожі, немов ксерокопії: приносиш в інспекцію звіт, а тобі кажуть:

– Мало.

– А розрахунки, а ставки, а, блін, Кодекс?

– Нічого не знаю, напишіть більше.

А що той інспектор може? Йому наказали. План спустили. Коротше, азаровщина...

Циміс конкретної колізії з моїм родичем у тому, що він свого часу неабияк співчував регіоналам і навіть робив якесь там внески – чи то добровільні, чи то добровільно-примусові, я вже не знаю. Тепер він почувався двічі обдуреним: як, від своїх?

Нещодавно мені розповіли анекдот: мовляв, у Донецьку народ боїться виходити з дому, бо там хапають людей на вулиці й відправляють до столиці на керівні посади. Так ось, «влада донецьких» – міф, із яким треба попрощатися якомога швидше.

Біло-блакитні – це не влада регіонів, навіть не влада якогось одного конкретного регіону. Це диктатура «своїх». У «своїх», і це правда, часто потрапляють за принципом земляцтва, але

«ВЛАДА ДОНЕЦЬКИХ» – МІФ, ІЗ ЯКИМ ТРЕБА ПОПРОЩАТИСЯ ЯКОМОГО ШВИДШЕ. ДРУГИЙ МІФ – ЦЕ «ВЕРТИКАЛЬ ВЛАДИ»

живити узагальнююче «донецькі» означає не бачити ворожості цього режиму до всієї України від Луганська до Ужгорода.

Другий міф – це «вертикаль влади». На тлі млявих, ледачих, розпечених помаранчевих спершу комусь (не мені!) здавалося, що ці – хоча б конкретні хлопці, вони вміють працювати, наведуть лад, хай навіть щось відкусять на свою користь, аби механізм працював. Авжеж! Механізм побудований таким чином, що він ще пропускає конкретні вказівки, але не може змусити окремі вузли та деталі виконувати не властиві їм функції. У понеділок прем'єр пообіцяв президентові до кінця року «завершити роботу з дерегуляції національної економіки». У тому сенсі, що після того бізнесом займатися стане легше. Ми вже бачимо, як діє «заборона на перевірки для малого бізнесу». Здається, пан Азаров сподівається, що до нового року здохне або шах, або віслюк.

Аби не Україна. ■

Автор:
Юрій
Макаров,
Тиждень

СУЧАСНЕ ЖИТЛО ДЛЯ МОЛОДІ

25 травня здано в експлуатацію черговий будинок у житловому комплексі «Ольжин Град» під Києвом. На честь події новосели та їхні перші гості посадили алею дерев, під кронами яких бавитимуться тепер їхні діти.

«Ольжин Град» – сучасне житлове містечко в самому центрі Вишгорода, міста-супутника Києва. Крім помешкань, тут є торговельно-офісні площі на перших і других поверхах, дитсадок, центр дитячої творчості, банк, аптека, підземний і прибудинковий паркінг. Для творчих людей на останніх поверхах передбачено варіанти художніх майстерень.

«Ольжин Град» має всі зручності столиці за відсутності її суєти й автомобільних заторів. З вікон вищих поверхів житлових будинків відкривається мальовничий краєвид Дніпра. Неповдалі розкинулися Київське море, ліс. А за 15 хвилин їзди легковою автівкою чи маршруткою – станція метро «Героїв Дніпра».

В «Ольжиному граді» зосереджено все необхідне для життя, активно відпочинку й турботи про красу та здоров'я, адже він розміщений в екологічно чистому районі. Тобто інфраструктура комплексу відповідає вибагливим

смакам сучасної молоді. 70% квартир у містечку – однокімнатні, що підкреслює орієнтацію «Ольжиного Града» на новостворені сім'ї з економним бюджетом. За прийнятні гроші тут можна купити гідне житло, побудоване за новітніми стандартами й технологіями.

Реалізувала цей проект інвестиційна група, до складу якої входить банк «Київська Русь». Це також дає перевагу покупцям житла: вони можуть обрати якнайзручнішу для себе кредитну програму.

Тепер інвестори планують уже на вересень старт наступного проекту «Ольжин Град» у Борисполі.

КОМФОРТНЕ
ЖИТЛО ЗАСЕЛЕНО
ЦЬОГО РОКУ

25 ТРАВНЯ ЦЬОГО РОКУ
УРОЧИСТО ЗДАНО
ЧЕРГОВИЙ БУДИНОК

**Адреса центру продажу:
Київ, Солом'янська площа, 2
(8-й поверх)
тел. (044) 227-77-60, 495-54-50
www.olgrad.kiev.ua**

Продаж – ТОВ «Агенція нерухомості «Ольжин Град»
Забудовник — ПРАТ «Дніпрожилбуд». Дозвіл ІДАБК у Київській області на виконання будівельних робіт № 668/10 від 20.09.2010.
Ліцензія МБАЗКГУ на будівельні роботи АВ № 192848 від 22.09.2006

ГРОМОВІДВІД ДЛЯ ВЛАДИ

Президент і надалі вдаватиметься до кадрових чисток у Кабміні. Владі необхідно пригасити хвилю суспільних протестів

Автор:
Аліна Пастухова

Наростання протестних настроїв у суспільстві, які час від часу виливаються у вуличні акції з вимогою перегляду курсу реформ і відставки чинного уряду, та падіння рейтингу влади змушують президента вдаватися до радикальних дій. Давно перевірений спосіб хоча б тимчасово вгамувати пристрасті громадян, не задоволених політикою влади, – знайти у власній команді цапа-відбувайла, який відповідатиме за провал обіцяних реформ. Водночас, за словами джерел у партії влади, Віктор Янукович і сам не задоволений роботою ледь не половини Кабміну, очолюваного Миколою Азаровим.

Першим під гарячу президентську руку потрапив міністр охорони здоров'я Ілля Ємець. Та джерела, близькі до глави держави, стверджують, що протягом літа слід очікувати нових кадрових змін в уряді. З одного боку, такий кадровітрус має дисциплінувати тих міністрів, які зберуть свої посади, з іншого – знизити протестну активність громадян.

ПЕРШИЙ ПІШОВ

Обрання Ємця першою жертвою нових кадрових чисток у Кабміні

президент пояснив тим, що йому начебто не вдалося налагодити належним чином роботу міністерства та реалізувати план реформ медичної галузі. Проте експерти стверджують, що причина втрати посадовцем міністерського крісла має мало спільного з якістю його роботи. Навести лад у медичній галузі, про яку не надто турбувалися й усі попередні уряди, за п'ять місяців (а саме стільки той обіймав посаду міністра) практично неможливо. За інформацією *Тижня*, Ємець справді був запеклим противником медичної реформи в тому вигляді, у якому вона була задумана й мала звестися фактично до скорочення лікарень і перерозподілу власності. Натомість самі учасники фармацевтичного ринку пояснюють відставку конфліктом міністра зі структурами, які контролюють галузь.

Та крісло недовго залишалося вакантним – уже 24 травня посаду обійняв Олександр Аніщенко, який у часи прем'єрства Януковича працював начальником управління охорони здоров'я Донецької обласної держадміністрації, а з 2010 року став першим заступником міністра. Це призначення продовжило тенденцію «подонеччення» найвищих державних посад.

НА ЕЛЕКТРИЧНИХ СТИЛЬЦЯХ

У партії влади прогнозують, що відставкою Ємця Янукович не обмежиться. «У політиці можливо все, в українській політиці тим більше, особливо в контексті недосконалості реформ і тієї критики, яку висловив президент на адресу уряду», – ділиться припущеннями з *Тижнем* регіонал

Василь Горбаль. За словами депутата, найпроблемнішою на сьогодні є робота Кабміну в соціально-економічній галузі.

Тривожним сигналом для багатьох урядовців має стати і натяк віце-прем'єра Андрія Ключова на «жорсткі кадрові рішення» щодо міністрів, які зривають терміни євроінтеграції, а також нещодавня заява іншого віце-прем'єра Бориса Колеснікова, що, мовляв, у відставку слід відправляти всіх, хто не може впоратися з реформами.

За словами джерела, близького до Януковича, глава держави готує ще одну-дві гучні кадрові зміни. Хто саме покине стіни Кабміну, він визначатиме, виходячи з політичної кон'юнктури, що складатиметься на момент оголошення ним рішень про звільнення.

Одним із перших кандидатів на виліт є міністр освіти і науки Дмитро Табачник, якому останнім часом дістається від президента. Зокрема, він уже висловив своє незадоволення законопроектом про вищу освіту та закриттям шкіл по всій Україні. Показово, що саме зараз претензії до Табачника з'явилися і в прокуратури. Так, за інформацією заступника генпрокурора Віктора Занфірова, у 2010 році держзамовлення з видання підручників та навчальних посібників не виконано в кількості 171 тис. примірників. При цьому сформоване воно було неналежним чином, а пропозиції освітніх закладів щодо реальної потреби регіонів не враховувалися. Приміром, букварів російською мовою надрукували на 65 тис. примірників більше, ніж потрібно.

Натомість українською мовою – на 83,4% менше (докладніше про цю справу – в найближчому числі **Тижня**). Останньою краплею, що змусить президента шукати заміну міністрові освіти, може стати провал цьогорічних випускної та вступної кампаній, який прогнозують експерти.

У чорному списку опинився і головний фінансист Федір Ярошенко, якому Янукович красномовно натякнув на звільнення, попередивши, що «вже підняв над ним сокиру». Ярошенка вважають людиною, близькою до прем'єра Азарова. Тому його відставка, на думку експертів, означатиме, що невдовзі захищаться й крісло прем'єра.

Кандидатом на роль папа-відбувайла, що відповідатиме за всі негативні аспекти реформ нинішньої влади, уже давно називають Сергія Тігіпка. Його робота в соціальній галузі викликає роздратування в багатьох громадян, а за бажання на Тігіпка можна повітати й усі недоліки Податкового кодексу. Утім, він і далі є головним комунікатором влади з Міжнародним валютним фондом. І сокиру над його головою піднімуть лише у разі, якщо виникнуть проблеми у відносинах із МВФ.

Ще один претендент на звільнення – міністр оборони Михалко Єжель, яким Янукович і К° незадоволені давно. Засідання РНБО 2010 року, на якому президент піддав роботу посадовця жорсткій критиці, ледь не закінчилося для нього звільненням. Початок 2011 року пройшов під знаком скандалу з комерційною структурою, якій Міноборони заборгувало кругленьку суму за постачання продовольства. Зміни в пенсійному законодавстві призвели до відпливу офіцерів з армії, а терміни переходу до контрактного принципу формування Збройних сил так і лишилися невизначеними. Фактично єдине, що дає змогу Єжелю поки що залишатися на посаді міністра, – влада ніяк не може визначитися з кандидатурою на його місце.

КІНЕЦЬ АЗАРОВЩИНИ ВІДКЛАДАЄТЬСЯ?

Звільнення міністра охорони здоров'я і критика роботи інших членів уряду самою владною командою провокує в політичних колах розмови про відставку Азарова, якого начебто хочуть посу-

нути одразу кілька груп впливу. Організатори акції «День гніву» розповідають, що до них нібито виходили депутати від Партії регіонів і пропонували голову прем'єр-міністра в обмін на згортання протестних акцій.

Утім, чутки про відставку прем'єра ходять давно і підживлюють в угрупованнях партії влади дух змагальності (кожна сподівається, що саме її представники вдасться очолити Кабмін).

МИКОЛА АЗАРОВ СИДІТИМЕ В КРИСЛІ ДОТИ, ДОКИ ЙОМУ НЕ ЗНАЙДУТЬ РІВНОЗНАЧНУ ЗАМІНУ

Адже після скасування конституційних змін 2004 року та проведення кадрових ротацій в уряді у зв'язку з оголошеною адмінреформою хитка рівновага між бізнесовими угрупованнями в ПР була порушена: більшої ваги

вдалося набрати так званій групі Фірташа – Львовчкіна. Решта тепер наполягають на відновленні справедливості через заміну Азарова на близьких до них людей. Із цим пов'язують, наприклад, чутки про можливе призначення прем'єром Андрія Клюєва. Водночас збільшити вплив на Кабмін прагне й сама група Фірташа – Львовчкіна, яка, за словами джерел, найактивніше любить відставку чинного прем'єра.

За таких умов Азаров, лояльний безпосередньо до Януковича, залишається запорукою того, що жодна з груп впливу не здобуде вирішальної переваги над іншими і не зможе диктувати волю президентові. Тим більше що Микола Янович не має політичних амбіцій, а отже, йому можна довірити навіть власну партію, він не перебудуватиме її під себе. Тож у країні має трапитися щось справді надзвичайне, щоб прикрити формажор відставкою Азарова. ■

Double Coffee®
brewed properly.

Party Time*
Знижка 15% на всі алкогольні коктейлі
з 21:00 по 07:00

м. Київ, вул. Михайлівська, 6
(+38044) 206-69-13

м. Київ, вул. Константинівська, 6
(+38044) 206-69-11

м. Київ, Московський проспект, 34 А,
розважальний центр Блокбастер
(+38044) 499-83-43

м. Київ, вул. Б. Хмельницького, 42
(+38044) 234-69-78

Хлібні видовища

Розбудовуючи «потьомкінські села», держава заграє з електоратом та міжнародними фінансовими організаціями

Автор: Дмитро Вовнянко

Практика, правдами чи неправдами пов'язана з ім'ям генерал-губернатора Новоросійського краю, князя Григорія Потьомкіна, процвітає в сучасній Україні. Чиновники розбудовують «потьомкінські села» в буквальному сенсі та в інформаційній площині, аби справити приємне враження на начальників, електорат і навіть

міжнародні фінансові організації. Теорія управління визначає цей вид бюрократичної активності доволі влучно – фіктивно-демонстративна діяльність. Її результати – пофарбовані сільські паркани, прокладені, відремонтовані дороги (вздовж маршрутів кортежів високопосадовців, іноземних делегацій), відреставровані фасади занедбаних будівель (які оточують місця проведення урочистих заходів)

тощо – в Україні роками залишаються гротескними артефактами управлінської безпорадності й, прямо кажучи, лицемірства. Фіктивно-демонстративну діяльність бюрократів можна вважати традицією...

Якось, року 1787-го, цариця Катерина II подорожувала до Криму. Урочистості, влаштовані на шляху князем Потьомкіним, вразили нечуваними розкошми її супутників – австрійського імператора Йосифа II та іноземних дипломатів. Були вони здивовані й рівнем життя місцевого люду. Не дивно, що відразу з'явилися припущення, нібито села вздовж монаршого шляху були декоративними, а щасливих мешканців звозили заздалегідь з усього

краю. Дослідники досі з'ясовують справедливість версій такого штибу, але термін «потьомкінські села» ввійшов у вжиток як символ показухи, замилювання очей, коли омріяне видають за дійсність.

Чимало таких «сіл» побудували диктаторські режими. 1943 року керівництво СС приймало данську делегацію в Терезієнштадті, «ідеальному концтаборі». Так само приємно, але трохи згодом був вражений віцепрезидент США Генрі Воллес, який відвідав табори ГУЛАГ НКВС на Колімі. Радянські діячі взагалі досягли неабияких успіхів на цій ниві, зокрема розбудовуючи «потьомкінські села» в свідомості власних громадян. Доволі часто це межувало з цинізмом: применшуючи втрати СРСР під час Другої світової в сотні разів, пропагандисти збільшували кількість убитих німців настільки, що... мали б тричі знищити вермахт лише в перші роки бойових дій. Потім п'ятирічки й неодмінно вражаючі підсумки соцзмагань – грандіозна рекламна кампанія.

Усе це міцно вкоренилося в пострадянській свідомості. Сусідня Росія завзято розбудовує «потьомкінські села», розмах такий самий, але підхід більш прагматичний: під цю справу «розпилюють» колосальні бюджетні ресурси. Розрекламоване спорудження нафтогону «Східний Сибір – Тихий океан» у підсумку обернулося пошкодженням труб і пролиттям нафти, загальний обсяг збитків оцінюють у... 120 млрд рублів. Ще приклади? Російська «кремнієва долина» в селі Сколково, будівництво інфраструктури для Олімпі-

ади в Сочі, газогону «Північний потік»... Усі ці глобальні проекти розвиваються за одним і тим самим сценарієм: великодержавно-бравурний піар, натхненні звіти, гучні корупційні скандали...

Схожа ситуація і в Україні. «Податкові канікули», «Покращення життя вже сьогодні», реформи, китайська гречка – типові приклади загравання з електоратом в інформаційному просторі, а, наприклад, швидкісний трамвай в Києві – в реальному. Недобудованих станцій (а їх мало не половина) в пафосні телерепортажі про відкриття «швидкісного» не включили...

Під більш глобальні проекти український уряд намагається залучити кошти міжнародних фінансових організацій. Їм теж демонструють «потьомкінщину». Треба ж якось пояснювати,

2010 року
зовнішній борг
держави зріс на...
\$5,1
млрд

ФІКТИВНО-ДЕМОНСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ – ДАВНЯ ТРАДИЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ БЮРОКРАТІВ

чому 2010 року зовнішній борг держави зріс (!) на \$5,1 млрд. 2011-го потрібні нові вливання, відповідно «села» виростають немов гриби після дощу. В структурі державлади навіть з'явився профільний орган, який опікується проблематикою, – Державне агентство з інвестицій та управління національними проєктами. Інституція, очолювана Владиславом Каськівим, порівняно молода, проте перспективна з огляду на можливість освоєння колосальних бюджетних ресурсів. Власне кажучи, з'явилася вона ще 2010 року (в

результаті ухвалення урядової постанови №570) і відразу повернула увагу експертів, адже норми минулорічного бюджету дозволяли Кабміну в ручному режимі (без погодження з парламентом) коригувати обсяг державного боргу й фінансувати проєкти розвитку за рахунок коштів, позичених у міжнародних фінансових інституцій понад план. 2011-го цих норм до головного кошторису не включили, однак ідея реалізації глобальних проєктів живе. Олімпіада-2022 в Карпатах, «Нова енергія», «Нова якість життя», «Нова інфраструктура»... Перелік ідей можна продовжувати. Аби зрозуміти серйозність і спрямованість ініціатив, варто замислитись над тим, що каже сам Владислав Каськів: «Місто та регіон виграють від Національного проєкту «Олімпійська надія» незалежно від того, чи буде в нас проведено Олімпійські ігри. Головна мета навіть... не провести Олімпіаду, а повернути в Україну людей, трудових мігрантів, та влити в економіку Галичини до \$5 млрд, що й має бути зроблено в процесі підготовки XXIV Олімпійських ігор». Заява пролунала під час квітневого президентського візиту до Львова... Великий комбінатор відпочиває. У Нью-Васюках. ■

Завжди є план

Національні проекти зумовлені інтересами не так України, як бізнес-структур, пов'язаних із політиками

Автори:
Олександр Михельсон,
Ірина Ходорова

«Великі національні проекти потрібно просувати, зробити їх пріоритетними. Саме вони стануть центром зростання економіки. Це головна ідея», – заявив якось президент Віктор Янукович, представляючи стратегію виходу з кризи. Відтоді минув майже рік, бюджетні видатки на «проекти розвитку» в першому кварталі 2011-го зросли в 19 разів проти аналогічного періоду 2010-го, а досі незрозуміло, що конкретно країна з тих програм має. Якій із них, за офіційними відомостями, пов'язані з організаційною підготовкою до Євро-2012. Аж \$4 млрд (хвилинку!) держава планує виділити Львову для реалізації проекту «Олімпійська надія-2022», про що днями повідомив тамтешній мер Андрій Садовий. Хоча наразі стосовно проведення зимової Олімпіади в Україні немає жодного рішення. Напрошується запитання: звідки, власне кажучи, надія? Чи просто потрібна мета, яка виправдає засоби?

МАТЧАСТИНА

Нацпроект – це масштабна економічна ініціатива, що концентрує максимум наявних ресурсів на розвитку певних господарських напрямків чи створенні окремих об'єктів. Його реалізація виправдана, коли вона стає поштовхом до розвитку суміжних галузей, створення робочих місць, зрештою, дає доходи, що перекривають фактичні витрати. Економісти називають проектний ефект «кумулятивним», а бюджетні ресурси цілком можуть бути фінансовим джерелом реалізації певних ініціатив. Цей підхід не новий. Хрестоматійним прикладом є дії

президента США Франкліна Рузвельта за часів Великої депресії. Він, залучивши легіони безробітних до масштабного будівництва доріг та інших об'єктів державним коштом, створив умови, щоб в економічно складні часи громадяни звели кінці з кінцями, не влаштували революцій, а країна задешево отримала інфраструктуру, якої справді потребувала.

Утім, Україні не вдається наслідувати гарний приклад. Найгучніший національний проект –

Євро-2012 – деякі експерти вже вважають провальним. «Вкладаючи гроші в будівництво доріг, які є складовою інфраструктури для проведення чемпіонату, ми

Національні проекти України

не можемо витратити навіть мінімуму на ремонт, підтримання та будівництва шляхів у інших регіонах, – розповідає компетентне джерело *Тижня* в Державній службі автомобільних доріг України. – Може статися крах дорожніх господарств у деяких областях». Іще одна історія з цієї самої опери: гендиректор із будівництва терміналу «D» в Борисполі навіть не приховує, що терміни введення об'єкта в експлуатацію можуть бути перенесені на кінець 2011 року. Попри те, що віце-прем'єр Борис Колесніков визначив інший час – вересень 2011-го. Причини зволікання з будівництвом терміналу «D» називають традиційні – корупцію та відверте саботування бюрократами ухвалення дозвільних рішень. І це коли йдеться про реальні проекти. А є ще й віртуальні!

АГЕНТ БЕЗ ПОРТФЕЛЯ

Формально питаннями багатопільового розвитку в Україні опікується Державне агентство з управління національними проектами – структура порівняно нова, створена в середині 2010-го, очолює її Владислав Касків (комсомолец, польовий командир Майдану, речник президента Ющенко, керівник проєктів Януковича і К^о). Офіційне завдання цієї інституції – реформи в

«Повітряний експрес» – залізничне пасажирське сполучення М. Київ – МА «Бориспіль» та злітно-посадкова смуга №2 МА «Бориспіль»

Пріоритет
«НОВА ІНФРАСТРУКТУРА»:

«Розвиток судноплавства по р. Дунай»

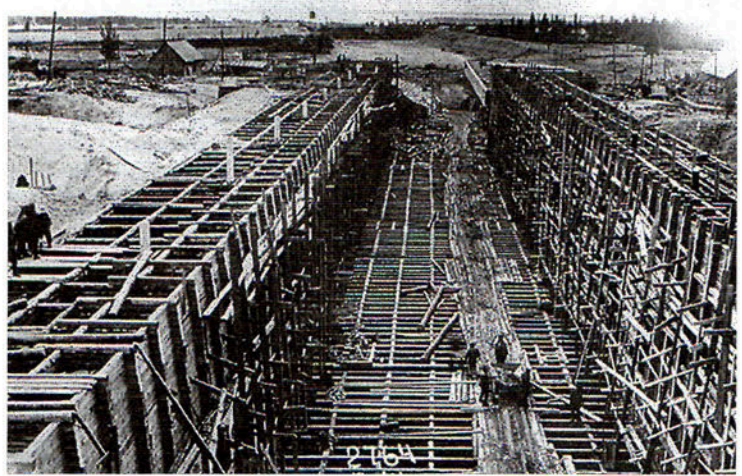
Пріоритет
«ОЛІМПІЙСЬКА НАДІЯ-2022»

Версія Державного агентства з інвестицій та управління національними проєктами

ІСТОРИЧНІ ПАРАЛЕЛІ

Гігантomanія made in USSR

Радянські «проєкти століття» були високозатратні, потребували великих людських ресурсів, а то й жертв. Та в підсумку вони або зазнавали невдачі, або ж їхня цінність зводилася нанівець

Біломорканал

Ідея. Сполучає Біле море з Онезьким озером, має вихід до Балтики через Ладогу. Загальна довжина – 227 км.

Вкладений ресурс. Розбудований у 1931–1933 роках в'язнями ГУЛАгу (постійно працювало близько 126 тис. осіб) у рекордні терміни. За різними даними, на роботах там загинуло від 50 тис. до 200 тис. людей.

Очікування й наслідки. Середня глибина становить 5 м, що ускладнює перевезення фарватером. До 1950-х Біломорканал практично не використовували для судноплавства. Сім місяців щороку він скутий кригою. Нині пропускає максимум 10 суден за день.

БАМ

Ідея. Вперше про можливість побудови залізниці на північ від Байкалу заявлено 1888 року.

Вкладений ресурс. 1932-го вийшла постанова РНК СРСР про Байкало-Амурську залізницю. Першу чергу прокладено силами БАМлагу та Амурлагу. Західна ділянка добудована 1958-го. 1967 року продовжено будівництво (1974-го БАМ оголосили всесоюзною комсомольською будовою, про нього жартували так: «Брежнев Абманывает Молодёжь»). Основну частину магістралі здавали від 1972-го до 1984 року, проте окремі відгалуження доробляли ще 1989-го, а Північно-Муйський тунель (15 км завдовжки) – вже 2003-го. Загалом витрачено 17,7 млрд радянських карбованців (за цінами 1991 року).

Очікування й наслідки. На шляху БАМу планували зведення дев'яти промислових комплексів, натомість виник один – Південнокутський вугільний. БАМ щороку завдає збитків на рівні 5 млрд рублів і перевозить 1% пасажирів Російської залізниці.

соціальної, транспортної та енергетичної сферах. Торік вона опинилася в епіцентрі уваги, адже низка статей держбюджету (зокрема ст. 76 та 78) дозволяли уряду без будь-якого зовнішнього контролю коригувати обсяг держборгу, а також спрямовувати на «проекти розвитку» кошти, позичені понад план. До 30 червня 2010 року ці статті не діяли де-факто, адже, згідно із законом про держбюджет-2010, порядок освоєння понадпланових запозичень мав розробити Кабмін. У цьогорічному фіналі держави настільки відвертих механізмів розподілу ресурсів немає. Але це зовсім не означає, що Державне агентство з управління національними проектами не діятиме, адже на нормативному рівні всі механізми відлагоджені. Зокрема, «Олімпійська надія-2022», про яку повідомив мер Львова Андрій Садовий, є одним із таких проектів.

Є в Агентства й інші багатообіцяючі ініціативи – «Нова енергія», «Нова якість життя», «Нова інфраструктура»... До речі, сам механізм їх фінансування схожий на призабуте кредитування комерційних фірм під державні гарантії. Не вдаючись у деталі, констатуємо, що станом на 11 серпня 2006 року 52 підприємства заборгували уряду за цими кредитами €907,3 млн, \$580,4 млн, понад 1272 млн японських єн, 81,3 млн грн... Мінфін досі майже безрезультатно намагається реалізувати на аукціонах права стягнення боргів із цих суб'єктів. У випадку з Державним агентством України з управління національними проектами може бути не все так просто. Згідно з положенням про цю структуру, її голова персонально відповідальний перед Кабміном, на засіданнях якого, власне, затверджуватимуть проекти. Але не зрозуміло, що це за форма відповідальності? Водночас досвід показує, що колегіальні рішення уряду – надійний спосіб уникнути персоналізації вини за розпоршування бюджетних коштів у сумнівних напрямках.

Втім, Агентство під керівництвом Владислава Каськіва тільки-но починає працювати. Лише 12 травня 2011-го, за даними відкритих джерел, у розпорядженні цієї структури опинились 1,158 млрд бюджетних гривень.

ЕКСПРЕС-МЕТОД

Більшість нацпроектів, за інформацією Агентства, реалізовуватимуть на засадах державно-приватного партнерства, тоді як бюджетна частка не перевищуватиме 20%. Решту мають профінансувати зовнішні та внутрішні інвестори. «До кінця року повинні вийти на \$7,5 млрд (інвестицій. – Ред.), із яких не менше 25% (буде здійснено. – Ред.) у рамках національних проектів», – заявив Владислав Каськів. Утім, поки що з пошуком інвесторів у держави якось не складається.

«Я дуже розчарований Україною: рік тому були хороші перспективи – здавалося, що чудові люди в Адміністрації президента не тільки говоритимуть, а й просуватимуть реформи. Це втрачена можливість», – заявив на сьомому Українському інвестиційному саміті Adam Smith Conferences у Лондоні Тімоті Еш, голова відділу Королівського банку Шотландії (з досліджень ринків, що розвиваються). На думку цього доповідача, як і багатьох інших експертів, реформи в Україні практично припинилися, а декотрі з них (зокрема податкова) пішли в не потрібному бізнесменам напрямку. В підсумку країна втрачає інвестиційну привабливість, а черги охочих ризикувати власними грошми в межах державно-приватного партнерства немає.

Характерний приклад підходу до реалізації інвестиційних проектів в Україні – «Повітря-

ний експрес», надземне метро з Києва до міжнародного аеропорту «Бориспіль», яке планували збудувати до Євро-2012 за залучені кошти. Готових вкладати в інфраструктуру, звісно ж, не виявилось, і її почали створювати за рахунок держави. Торік у вересні, під час візиту Віктора Януковича до Китаю, Україна підписала угоду з тамтешнім Експортно-імпортним банком, що погодився надати в кредит \$2 млрд на розвиток інфраструктури Київської області, зокрема на будівництво нової кільцевої дороги навколо столиці, а також «Повітряного експресу». 2011 року уряд виділив «Бориспіль» під цей проект держгарантію обсягом \$372,3 млн. Але навряд чи китайські будівельники звітуватимуть про те, скільки коштів українських платників податків витратять. Навпаки, бізнес КНР у всьому світі славиться тим, що ніколи не вимагає від партнерів прозорих правил гри, а радо підлаштовується під наявні. До речі,

в лютому 2011-го директор «Борисполя» Борис Шахсуваров (нещодавно звільнений) оцінював спорудження «Повітряного експреса» не в \$372 млн, а лише в \$200 млн. Водночас китайці подбали про власні інтереси: колії завдовжки в 30 км прокладатимуть їхні, а не українські компанії. Прямо кажучи, іноземці збудують нам залізницю, і їм Київ гарантовано заплатить гроші, отримані від того ж таки Пекіна в борг. Тож хтозна, радити чи плакати після відомостей (наразі офіційно не підтверджених) про можливе залучення до України до \$10 млрд інвестицій із Китаю.

ДІТИ – НАШЕ ВСЕ

Ще один вражаючий проект, який називають національним, – «Відкритий світ», згідно з яким усі українські школярі мають отримати електронні підручники. Щоб прорекламувати ідею, віце-прем'єр Борис Колесніков спеціально подарував Вікторів Януковичу iPad, на який «влізуть усі шкільні підручники за всі роки навчання», і повідомив, що вже від 2011/2012 навчального року електронними

книжками реально забезпечити школярів-сиріт. Експерти підрахували, що надання кожному учневі по iPad (найдешевшої моделі) обійдеться державі у більш ніж 10 млрд грн, для порівняння – попереднього навчального року на друк книжок виділили лише 107 млн грн.

Інший погляд на комп'ютеризацію навчання – у Владислава Каськіва, який пропонує надати учням п'ятих–дев'ятих класів не вироби компанії Стіва Джобса, а нетбуки з опцією доступу до інтернету на базі мережі 4-G. Ініціативу підтримав міністр освіти Дмитро Табачник, обмеживши її дітьми-сиротами й уточнивши хронологічні рамки реалізації – 2013 рік. «Інший погляд», зрозуміло, не означає відмінної мотивації ініціаторів. Владислав Каськів вважає, що платитимуть за нетбуки держава, «комерційні партнери» та... батьки (ще не про все домовилися з Табачником?), яким доведеться викласти лише «кілька десятків гривень». Перелік «партнерів» досі не оприлюднений – «триває підготовка ТЕО». А тим часом експерти в галузі телекомунікацій указують на простий факт, що для приєднання українських шкіл до мережі 4-G треба спершу її створити. Найпростіше це зробити на базі нещодавно приватизованого Укртелекому. Наразі невідомо, що за це отримає монополіст... Можна припустити, що інвестори, які купили підприємство майже за стартовою ціною, відіб'ють укладені кошти лише на комп'ютеризації навчання.

РОГИ ДОСТАТКУ

Зумовленість національних проєктів інтересами конкретних бізнес-структур або чиновників простежується доволі виразно. Так, наприклад, проєкт «Енергія природи» вартістю €3 млрд передбачає будівництво на півдні країни вітрових та сонячних електростанцій. Нібито ідея цікава, але механізм її втілення ще цікавіший. Закон «Про електроенергетику», зокрема, визначає, що від 1 січня 2012 року питома вага сировини, матеріалів, основних фондів, робіт та послуг вітчизняного походження у кошторисі будівництва зелено-енергетичного об'єкта має становити не менш як 30%, а від 1 січня 2014-го – 50%. Прозорий натяк інвесторам – кремнієві пластини слід закуповувати в Україні. Певно, першому віце-прем'єрові Андрієві Ключеву неважко буде визначити, хто їх виробляє. Олексій Фелів, партнер МЮФ Beiten Burkhardt коментує ситуацію так: «Законодавством установлена монополія одного виробника, продукція якого, починаючи від 2012 року, повинна закуповуватись у всіх випадках розміщення електростанцій із використанням енергії сонця».

Водночас деякі інші національні проєкти залишаються на папері – чи не тому, що йдуть всупереч інтересам пов'язаних із владою бізнес-груп. Серед них – будівництво терміналу з прийняття скрапленого газу, що має знизити критичну залежність України від енергоносіїв. Влада періодично рапортує про переговори з Азербайджаном щодо закупівлі блакитного палива, з Туреччиною щодо пропуску танкерів із газом із Середземного моря, але ж досі невідомо, хто будуватиме термінал, і – головне – коли? Так склалося, що національні інтереси не завжди бувають враховано в національних проєктах. ■

ІСТОРИЧНІ ПАРАЛЕЛІ

Освоєння цілини
Ідея. Збільшити виробництво зернових у СРСР екстенсивним шляхом, розорюючи степи Казахстану й так звані Підчеревини Росії – Півдня Уралу та Сибіру.
Вкладений ресурс. За ініціативою Микити Хрущова від 1954-го до 1960 року в СРСР було освоєно 41,8 млн га цілининних степів (планували 43 млн га). Для цієї кампанії вербували молодь передусім із Росії та України, після «підняття цілини» в Казахстані осіло близько 6 млн вихідців із цих республік. Створили 425 зернових радгоспів. Оранка відбувалася форсованими темпами без думки про закріплення й збереження ґрунтів.

Очікування й наслідки. Спершу «цілининний» хліб був справді дешевий, його частка в союзному виробництві сягала від третини до половини, натомість від 1962–1963 років справжнім лихом стали пилові бурі, котрі здимали тисячі тонн землі, знищуючи посіви й сам ґрунт. Ефективність розробки цілини впала на 65%.

ДніпроГЕС

Ідея. Перша гідроелектростанція на Дніпрі. Окрім подачі електроенергії, уможлилювала вільне судноплавання.

Вкладений ресурс. Гребля постала у 1927–1932 роках. Будівничі фактично перебували на становищі в'язнів (1931-го їхня кількість становила, без урахування родин, 43 тис. осіб,

1932-го – 63 тис.). Лише за 1932-й на об'єкт було прийнято 90 тис. працівників, тоді як звільнили 60 тис. Це була на той час найбільша в Європі гребля – 60 м заввишки й 760 завдовжки.

Очікування й наслідки. Після запуску 1939 року Дев'ятого гідроагрегату станція виїшла на проєктну потужність 560 МВт. ДніпроГЕС поклав початок спорудженню каскаду шести ГЕС на Дніпрі, що призвело до затоплення великої кількості земель аграрного й історико-культурного значення, замулення річки та зміни її екобалансу. Нині всі ГЕС України виробляють лише 6% загального обсягу електроенергії в державі.

Розвертання вод річок Півночі в Середню Азію

Ідея. У 1968–1986 роках активно розробляли й частково утілили в життя проєкт повернення вод річок Сибіру на південь для зрошування середньо-азійських посівів бавовни.

Вкладений ресурс. Над задумом працювали понад 20 років 160 організацій «Країни Рад» (48 проєктних та 112 науково-дослідних інститутів

АН СРСР, 32 союзні та 9 республіканських міністерств). Підготовлено 50 томів текстових матеріалів, розрахунків і 10 альбомів мап та креслень.

Очікування й наслідки. 1971 року запрацював канал Іртиш – Караганда, що мав забезпечити водою центральний Казахстан (єдиний реалізований етап проєкту). Два інші – Сибір – Середня Азія та Анти-Іртиш не були втілені. Під час горбачовської «перебудови» група академіків підписала лист до ЦК КПРС «Щодо катастрофічних наслідків перекидання частини стоку північних рік». Стало зрозуміло: СРСР не зможе здійснити проєкт.

Осушування боліт Полісся

Ідея. Збільшення посівних площ Білоруського та Українського Полісся за рахунок багатих територій.

Вкладений ресурс. Інтенсивні роботи почали 1966 року. Зневоднено 2641,8 тис. га сільгоспугідь, із них 1140 тис. – під рілля.

Очікування й наслідки. У спосіб ліквідації трясовин аграрні площі збільшено на 1,6 млн га. Проте вже на

1992 рік 24,4% цих земель утратили родючість через вітряну ерозію, 47,1% – через підкиснення, 17,7% – через водоерозію.

Щупальця бюрократії

Віднадити українських чиновників від будівництва «потьомкінських сіл» можна конкретизацією проектів, відповідальності за їх невиконання та публічним затвердженням і фінансуванням

Автор:
Володимир
Золоторьов

Українську державу часто називають олігархічною. Вважається, що ця властивість і є коренем усіх наших проблем. Мовляв, нами правлять не ті люди, і правлять вони у власних інтересах, а також в інтересах «капіталу», що стоїть за ними. Ось найпопулярніша версія формули національних невдач. Чи близька вона до реальності? Щоб відповісти на це запитання, потрібно розставити акценти. Україна, всупереч поширеній думці, далека від олігархії в її класичному вигляді. Олігарх – це багата людина, що має вплив на політиків чи сама здійснює владу. Однак – і це важливо – історично в Україні багатство є похідним від влади, а не навпаки. Понад те, власник чи не будь-якого підприємства може втратити його у разі конфлікту з державою.

ВЕЛИКА ПЛУТАНИНА

Інтерес до держави багато в чому визначається виконанням соціальних функцій. Люди, власне, й об'єднані в соціум, оскільки це дає їм змогу досягати цілей, яких неможливо досягти поодиночці. Хто виконує соціальні функції чи надає такі послуги в Україні? Держава видається тут головним і єдиним постачальником. Однак якщо придивитися, то виявиться, що це ілюзія. Люди й без держави реалізують безліч соціальних функцій, наприклад, постачають одне одного товарами. Ось такий ракурс дає змогу побачити всю відносність уявлень про те, що «повинна», а чого не «повинна» робити держава. Не так давно в нашій країні вважали, що вона має виробляти споживчі товари й постачати ними населення... Де-не-де такий підхід практикують і нині: у Північній Кореї, приміром, досі заборонено володіти радіоприймачами певного типу

задля гарантування надбезпеки.

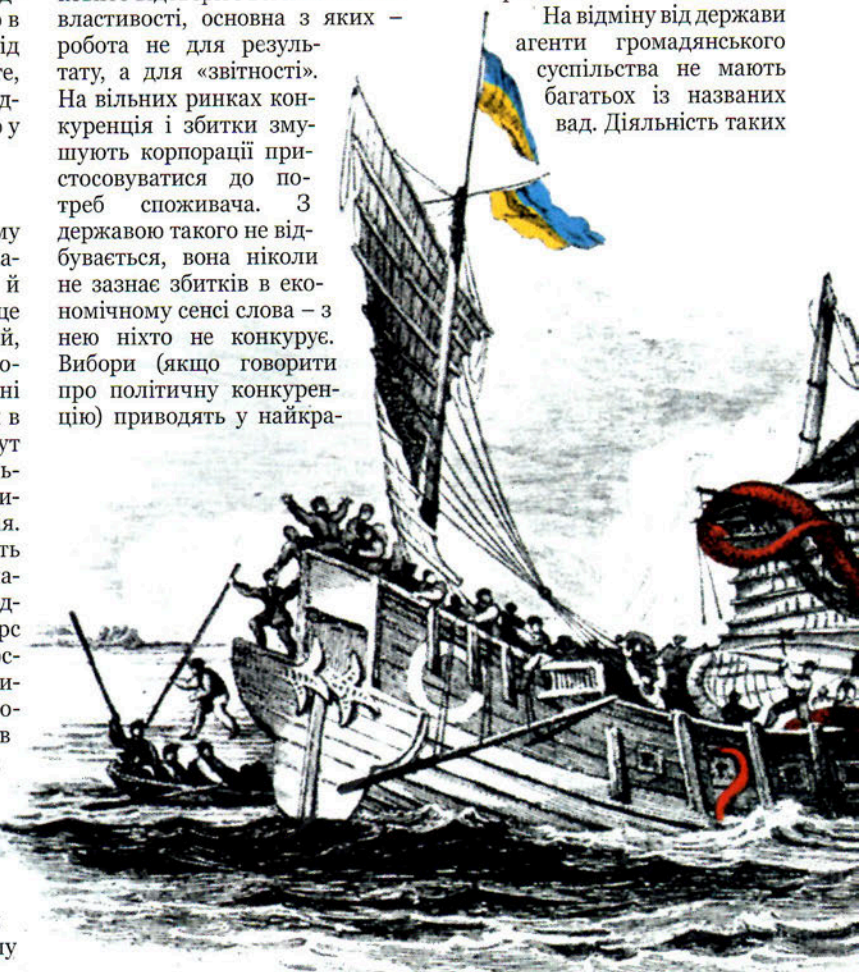
ВЕЛИКА РІЗНИЦЯ

У багатьох випадках держава як виконавець соціальних функцій відрізняється від будь-якого іншого не найкращим чином. По-перше, держструктури отримують доходи незалежно від якості своєї діяльності, просто вилучаючи частину коштів у «клієнтів». По-друге, держава є монополістом у низці галузей, змушуючи використовувати тільки свої послуги й викорінюючи конкуренцію. По-третє, за структурою вона є корпорацією і цілковито відтворює всі її негативні властивості, основна з яких – робота не для результату, а для «звітності». На вільних ринках конкуренція і збитки змушують корпорації пристосовуватися до потреб споживача. З державою такого не відбувається, вона ніколи не зазнає збитків в економічному сенсі слова – з нею ніхто не конкурує. Вибори (якщо говорити про політичну конкуренцію) приводять у найкра-

шому разі до ротації персоналу, не змінюючи головного – його мотивації.

До того ж бюджетні видатки – основний інструмент реалізації державою соціальних функцій – фактично є кінцевим споживанням, а не обміном, передбачаючи витрачання грошей платників податків на цілі, які встановлюють не вони, а чиновники. Можна сперечатися щодо того, чи збільшують ці видатки національне багатство, однак навряд чи хтось не погодиться з твердженням, що його зростання може бути і неефективним, і малоефективним, як у паровоза.

На відміну від держави агенти громадянського суспільства не мають багатьох із названих вад. Діяльність таких

структур – від комерційної фірми до волонтерської організації – визначається потребами людей, які добровільно відмовляються від одних благ (наприклад, грошей) на користь інших (товарів, послуг).

У «НАС», У «НИХ»

Запитання: чому в українців нічого не виходить і чому вийшло у прибалтів, поляків, чехів? Відповідь проста: виходить у народів, які не остаточно втратили навичку працювати, не покладаючись на державу, на пострадянському терені – у тих, хто менше постраждав від комунізму.

У практиці розвиненіших та успішніших країн, ніж Україна, повноваження держави суворо обмежені громадянським суспільством, а точніше тим, що люди реалізують без держави низку соціальних функцій, не вважаючи за потрібне її до них допускати. Надійними обмежувачами, зокрема, є традиції, звички та громадська думка стосовно того, що державі «можна»,

а чого «не можна». Повага до власності та права перша в цьому переліку. В Україні повноваження держави фактично нічим не обмежені: ні практикою громадянського суспільства, ні традиціями.

ПЕРСПЕКТИВИ

Держава має вкрай неприємну властивість – постійно розростатися. Корпорація, дохід якої гарантований і функції якої фактично визначає вона сама, природно, прагне до розширення, максимального збільшення «фронту робіт». Це відбувається внаслідок поступового захоплення тих функцій, які раніше виконувало громадянське суспільство.

Може здатися, що саме держава винайшла, наприклад, соціальне страхування або охорону порядку, проте це не так. Згадані функції завжди існували в суспільстві. Приміром, в Англії успішно діяли добровільні товариства взаємного страхування робітників, що забезпечували своїм членам допомогу в разі втрати або зміни

причиною яких, як правило, є вони самі.

ЩО РОБИТИ? ДЕМОКРАТІЯ 2.0

Мистецтво стратегії почасти полягає в тому, щоб перетворювати недоліки на переваги. Українців зазвичай «лають» за те, що вони не здатні до «державного будівництва». Ура! В умовах глобальної кризи це наша перевага, а не недолік. На відміну від європейців ми бачимо державу в її, так би мовити, незайманому, незатмареному стані. І це дає певні шанси. Базове питання: що робити?

Зрозуміло, що в невеликій статті неможливо викласти алгоритм зміни державного управління, навіть якщо редукувати його функції лише до соціальних. У випадку з Україною доцільно сформулювати два найбільш значущі завдання. Перше – кардинальна зміна системи оподаткування (тобто ситуації проїдання багатства, яке в нашому випадку і без того є вельми мізерним). Друге – ліквідація корпоративного характеру держави (тих наслідків, які він провокує, насамперед тенденції до розширення держструктур та їхніх функцій). Обидва завдання виконуються, якщо реалізація соціальних функцій передбачає не регулярну діяльність такої собі корпорації, а набір проектів, пропонує до дискусії та добровільного фінансування. Якщо певний проект збирає заявлений бюджет до встановленого терміну, його втілюють у життя, якщо грошей нема, то й суду нема (кошти повертаються вкладникам). Схожі механізми розподілу бюджетних коштів застосовуються, наприклад, в Швейцарії.

Звична нам держава в цьому випадку відходить на другий план, контори з постійним штатом, який хтось мусить годувати, стають зайвими. Проекти пропонуються підприємцям, які конкурують за доступ до громадських коштів. При цьому головне – проектна організація справи означає, що в ході проекту виконується тільки те, що було заявлено. Механізм простий: проект – бюджетування – реалізація в чітко встановлені терміни – відповідальність... Інакше в Україні ще довго будуватимуть «потьомкінські села» бюджетним коштом. ■

55-70%
українців проти розширення повноважень президента, уряду і Верховної Ради (дані останнього опитування Центру ім. Разумкова)

УСПІШНІШИМИ Є НАЦІЇ, ЯКІ НЕ ВТРАТИЛИ НАВИЧКУ НЕ ПОКЛАДАТИСЯ НА ДЕРЖАВУ

місця роботи (на таку послугу держава неспроможна досі), медичну допомогу (лікарні й навіть санаторії належали товариствам взаємодопомоги), допомогу сім'ям у разі втрати годувальника тощо.

У ХХ столітті держструктури націоналізували (присвоїли) функції соціального страхування, охорони порядку і – найстрашніше – грошові системи. Розширення держав є неминучим і до того ж відбувається з пришвидшенням. Такі властивості хронічні – наслідки держрегулювання зазвичай лікують новим держрегулюванням. Рідко до влади приходять політики на кшталт Тетчер, Рейгана чи Саакашвілі, які відрубують (чи принаймні намагаються) щупальця державним монстрам. Після їхнього відходу щупальця відновлюються. Особливо швидко держави розростаються під час і після криз,

ОПЕРАТОРИ ТЕНДЕРН

За рік президентства Януковича обсяг держзакупівель збільшився у **2,2 рази**
 — з 175 млрд грн 2009-го до 335 млрд грн 2010-го

Тиждень виокремив найбільші обладнання на ринку державних закупівель цього року та визначив основних «героїв» багатомільярдного розпилу бюджетних коштів

Автор:
Юрій Ніколов

Цей огляд присвячений прийняттю в парламенті минулого тижня поправок до тендерного законодавства. У разі їх підписання президентом українці втратять можливість вільно отримувати інформацію майже про всі нижчеописані тендерні обладнання за участю наближених до влади. Оскільки в ухваленому законопроекті головні новели були присвячені не боротьбі з тендерними корупціонерами, а обмеженню доступу до відомостей щодо держзакупівель, причому не тільки для громадян, а й навіть для контролюючих органів.

ЦАР ГОРИ

З погляду абсолютної кількості коштів, здобутих на цьогорічних тендерах, «ДТЕК Трейдинг», енергетичний підрозділ імперії Ахметова, є безумовним лідером, так само як Рінат Леонідович — беззаперечний лідер будь-яких рейтингів вітчизняних мільярдерів. Цього року «ДТЕК Трейдинг» виграв підряди на постачання вугілля на загальну суму 11 млрд грн. А 2010-го (див. **Тиждень, № 2, 2011**) зміг отримати ще 15 млрд грн. Ці мільярдні контракти укладено з формально державними енергогенеруючими компаніями «Донбас-енерго», «Дніпроенерго», «Західенерго» і «Донецькобленерго». Формально державними тому, що в них ахметівські структури володіють лише міноритарними пакетами акцій, але цілковито контролюють менеджмент підприємств. Структурам Ріната Леонідовича перепало від держави ще кілька ласих шматочків. Нещодавно вони отримали підряд від Укрзалізниці на постачання рейкових кріплень на 515 млн грн («Метінвест-Україна»), від Донецького обласного управління охорони здоров'я — на постачання лікарських препаратів на 200 млн грн (ТОВ «А'СТА»), постійно виграють бензинові тендери у своєму регіоні на десятки мільйонів («Паралель-М») тощо.

ДРУГ ЯНУКОВИЧА

Наприкінці квітня «Вугілля України» на тендері придбало вугілля на 18 млрд грн. Українські шахтарі видобувають вугілля з надзвичайно високою за світовими мірками собівартістю, і держтрейдер скуповує його, закладаючи в ціну дотацію. Зазвичай такі закупівлі не проводилися на відкритих торгах, оскільки в них закладений неконкурентний сенс — вугілля купується за ціною, вищою від світового рівня, щоб підтримати на плаву вітчизняний вуглепром. Але торішній закон про держзакупівлі змусив проводити їх за відкритою процедурою. І так уперше стало відомо, хто насправді бере участь у розпилі мільярдів.

Отже, учасниками тендера стали півтора десятка справжніх державних вугледобувних підприємств і дві абсолютно приватні структури. Це ПАТ «Луганська вугільна компанія» та Асоціація «ФФП «Донбаський розрахунково-фінансовий центр» (ДРФЦ), які отримали по 950 млн грн кожна із загальної суми 18 млрд грн. 100% акцій першої належить ВАТ «Закритий недиверсифікований венчурний КІФ «Нові технології», директором якого є Іван Аврамов, відомий як молодший партнер (чи права рука у вугільному бізнесі) депутата від Партії регіонів Юрія Іванющенка. А серед співвласників ДРФЦ є ТОВ «СПС-груп», створене таким собі Олександром Юрченком. Він відомий як співзасновник фірми, що володіє кінотеатром «Зоряний», де кілька років базувався штаб Партії регіонів, а також ТОВ «Дім мисливця», ТОВ «Дом лесника», благодійного фонду «Відродження України», які брали участь у відведенні земельних ділянок під резиденцію Віктора Януковича «Межигір'я».

ЧОГО ДОЇННЯ

МІЛЬЯРДИ ЄФРЕМОВИХ

Вражаючі досягнення на ринку держзакупівель демонструє сімейство Олександра Єфремова, лідера парламентської фракції Партії регіонів. Лише цього року через них пройшло понад 1 млрд грн, які були виділені на постачання товарів та робіт державними вугледобувними підприємствами Донбасу.

Для аналізу було взято до уваги тендерні здобутки низки компаній: ТОВ «ДС-8», головним засновником якого є син регіонала Ігор Єфремов; ТОВ «Індекспром» – Наталя Єфремова та давній партнер нардепа Віктор Немліхер. ТОВ «Торговий дім «Краснолуцький машинобудівний завод» і ПП «Портекс» (зарєєстровані на болгарина Колева Христо Димитрова) у ЗМІ називають «дружніми» до Єфремова, оскільки саме він як губернатор Луганщини домігся приватизації Краснолуцького заводу, який перейшов у власність «Індекспрому» і «Портексу».

Дані про тендерні закупівлі системно публікуються в інтернеті починаючи з середини 2005-го. Отже, з вересня першого постмайданного року, коли Єфремов ще звітував перед Генпрокуратурою за северодонецький сепаратизм, згадані вище фірми аж до вересня 2009-го отримали підряди на суму лише 196,27 млн грн. Їхній справжній злет почався наприкінці другого прем'єрського терміну Тимошенко.

Але цьому є пояснення. Саме тоді найпрозорливіші бютівці зрозуміли, хто насправді має найбільший шанс перемогти в президентських виборах. Розуміла це й Наталя Королевська, яку багато хто вважав справжнім міністром вуглепрому. Отже, у вересні 2009-го на вулиці Єфремових почали перекидатися перші вантажівки з прямиками. Загалом їх перекинулось до травня 2011-го на 2,05 млрд грн. Половина з них, як уже було зазначено, припала саме на чотири місяці цього року.

ЛЮДИНА БОЙКА

Наприкінці минулого року Юрій Бойко вперше у своїй кар'єрі здобув формальний вплив на вугільну галузь. Раніше він не виходив за нафтогазові межі. Після грудневого злиття Міністерства з питань паливно-енергетичного комплексу і Мінвуглепрому саме Бойко очолив новостворене Міненерго, що призвело не тільки до перетасування кадрової колоди у вугільній галузі. Змінились і напрямки грошових потоків.

Одразу після реорганізації Міненерго двохсотмільйонний контракт на постачання вугілля на харківську «ТЕЦ-2 «Есхар» (контролюється Нафтогазом) виграло ТОВ «ДВ нафтогазовидобувна компанія». Директором та співзасновниками цієї фірми є британська DV corporation limited та Юлій Іоффе, заступник голови Республіканської партії, яку очолює Юрій Бойко. А в квітні фірма отримала ще 43 млн грн за постачання вугілля на Донбасенерго, яке історично контролює група Ахметова. Звичайно, ці здобутки не йдуть у жодне порівняння з досягненнями Ріната Леонідовича на тендерній ниві, але сам факт вклинення на ринок заслуговує на увагу.

ТИТАН АЛХІМІЇ

Дмитро Фірташ повною мірою виправдовує статус монополіста в хімічній галузі України. За останні місяці його Ostchem Group додала до свого «Кримського титану» контроль над «Стиролом», северодонецьким «Азотом» і черкаським «Азотом». Водночас Фірташ заявляє, що «ми не є монополістами, хоч як це дивно». Вочевидь, олігарх має на увазі, що значну частку вітчизняної хімічної галузі контролює держава в особі ДАК «Титан». Проте торішні кадрові призначення й подальші тендерні закупівлі підтверджують: Дмитро Валерійович тримає під ковпаком і державний сектор.

Керівником державного Сумихімпрому 2010-го призначено Ігоря Лазаковича, колишнього менеджера «Кримського титану». А Запорізький титаномагнієвий комбінат (ЗТМК) очолив ще один менеджер з Ostchem Group Володимир Сивак. На прикладі цих держпідприємств можна побачити, як опанував ситуацію Фірташ. Сумчани і запоріжці цього року витратили 202,5 млн грн на закупівлю льменитового концентрату у фірташівського Вільногірського гірничо-металургійного комбінату. Хоча могли й менше, якби за чотири місяці ціна концентрату від Фірташа не зросла з 654 грн/т до 1800 грн/т. Усе це відбувається на формально відкритих тендерах і за формально чинних наказів Міністерства економіки, якими було зафіксовано ціни на концентрат виробництва ЗАТ «Кримський титан» у розмірі 965 грн (без ПДВ) за тону та виробництва філії «Іршанський гірничо-збагачувальний комбінат» у розмірі 765 грн/т.

Також на відкритому тендері в лютому ЗТМК уклав угоду вартістю 1,25 млн грн на юридичні послуги з Ostchem Germany GmbH. При цьому українська донька «Остхем Україна» примудрилася на тендері Запорізького титаномагнієвого комбінату із закупівлі електродів обійти ВАТ «Український графіт», яке контролює перший віце-прем'єр Андрій Ключев. Саме фірташівська компанія, яка не має стосунку до виробництва електродів, отримала підряд вартістю 27,95 млн грн, вигравши конкурс завдяки тому, що запропонована ціна виявилася дивним чином лише на 50 тис. грн нижчою.

ЛЮБІ ДРУЗІ АЗАРОВА

Спосіб розпилу державних коштів, освоєний у Національному університеті Державної податкової служби України, можливо, найпростіший і найпримітивніший з усіх можливих. Керівником університету є народний депутат від Партії регіонів Петро Мельник, давній товариш Миколи Азарова, з яким вони разом починали будувати податкову службу в 1990-х роках. Університет доволі молодий, тож не дивно, що в нього немає власного гуртожитку. Нічого кращого не знайшли, як за 2,88 млн грн на рік орендувати будівлю для студентів у ТОВ «Міжрегіональна фінансово-юридична академія», засновником якої є ректорський син Максим Мельник. Також університету потрібне житло для викладачів. Тому коштом держбюджету купує квартири в новобудові Ірпіня (саме в цьому районі під Києвом він розташований). Забудовником стало ПАТ «Київське спеціалізоване ремонтно-будівельне товариство». Головою правління фірми є ректорська сестра Олена Мельник. 43% акцій компанії належить братові нардепа Олександрові Мельнику, ще 20% – вже згаданому синові Максиму.

Державний університет купував житло за ціною близько \$2,4 тис. за м² (загалом витрачено 11,56 млн грн). Це в півтора-два рази дорожче від вартості квартир у столичних новобудовах.

Не відстають у розпилі державного пирога й безпосередні підлеглі Азарова. У квітні Управління адміністративних будинків Господарсько-фінансового департаменту Секретаріату Кабінету Міністрів уклало угоду з ТОВ ВП «Побутрембудматеріали» вартістю 18,52 млн грн на ремонт 1254 м² у будинку уряду. Йдеться про частину горища, шостою і сьомою поверхів в одному з крил будівлі Кабміну. Ремонт одного квадратного метра обійдеться у 14,77 тис. грн – стільки коштує житло в престижних новобудовах Києва. Звідки вийшли такі ціни, має знати засновниця фірми Світлана Біба, вдова народного депутата від Партії регіонів Василя Біби.

Міністерство фінансів на березневому тендері віддало ТОВ «Міжнародний центр розвитку підприємництва та менеджменту» підряд вартістю 2,23 млн грн за послуги із супроводження та модернізації двох втоматизованих інформаційних систем. Директором і засновником ТОВ «Міжнародний центр розвитку підприємництва та менеджменту» є академік Академії економічних наук України Сергій Козаченко, відомий як співавтор видання «Управління змінами в організації. Підходи і проблеми». Іншим співавтором праці є міністр фінансів Федір Ярошенко.

ЗАПЛАТИ І ЛЕТИ

Як відомо, Україна з травня по листопад головуватиме в Комітеті міністрів Ради Європи. Тому для міністра закордонних справ Костянтина Грищенка починаються напружені дні, які передбачають постійні польоти до Брюсселя. Тож МЗС було змушене шукати на тендері свого перевізника. Тендер із пропозицією 1,74 млн грн виграло ТОВ «Авіакомпанія «Аеро-Чартер». Засновники фірми – екс-голова Державіаадміністрації Михайло Семенов та кілька його партнерів. За даними ЗМІ, Семенов є близьким до екс-віце-прем'єра Володимира Сівковича, якого, своєю чергою, пов'язують із першим віце-прем'єром Андрієм Ключевим. Відомо, що «Аеро-Чартер» обслуговував літак «Гольфстрім» із номером UR-KAS, яким користувалися брати Ключєви (KAS – Ключєв Андрій і Сергій). До речі, Віктор Балого, ще коли був головою Секретаріату президента Віктора Ющенка, постійно літав на рідне Закарпаття саме літаками «Аеро-Чартеру». Хоча тоді Сівкович із Ключєвим перебували в опозиції до Ющенка.

ВРЯТУВАТИ РЯДОВОГО ЄРЕМЕЄВА

Останні кілька років генеральними постачальниками дизпального для Укрзалізниці були структури відомих нафтомагнатів Ігоря Коломойського та Ігоря Єремеєва, поки президентом не став Віктор Янукович, а Мінінфраструктури не очолив Борис Колесніков. У січні Укрзалізниця на тендері обрала постачальником пального лише ТОВ «Укрпостач-Нафтотрейд». До 2010-го одним із засновників компанії був Олександр Слабенко, брат бізнес-партнера Єремеєва Сергія Слабенка, а також Тарас Бас, який торік став депутатом Луцької міськради від БЮТ. Але 2010-го їхній склад змінився – тепер це волинський адвокат Микита Рабан і кіпрська фірма «ОВГ Ойл Вест Лімітед», що дало оглядачам підстави припускати, що єремеєвська група «Контініум» отримала кадрове підкріплення з Донбасу, приховане за вивіскою кіпрського офшору. І саме завдяки донецьким друзям Єремеєв нібито отримав залізничну монополію.

Проте Коломойський не здався. Він уже давно знайшов спільну мову з очільником Міненерго Юрієм Бойком, який і спробував переграти січневий вибір Укрзалізниці. Саме Міненерго в лютому оголосило про перебір з постачання пального й почало пошуки нового постачальника для залізниці. Тож Укрзалізничпостач був змушений оголосити новий тендер. Але одразу стало зрозуміло, що спроба заколоту буде придушена – Укрзалізницю очолив колишній менеджер Ахметова Володимир Козак із «Лемтрансу». І переможцем конкурсу на 1,72 млрд грн знову оголосили «Укрпостач-Нафтотрейд».

БУБНОВИЙ ПОСТАЧАЛЬНИК

Голова Національного олімпійського комітету України Сергій Бубка на цілком законних підставах володіє донецькою фірмою «Монблан», яка багато років поспіль вииграє тендери на постачання харчів та бензину установам Донецька. З його рук харчуються місцеві школярі та студенти спортивного училища імені Бубки. Звичайна справа: свій до свого по своє. Проте багаторічні «амурні» стосунки з одним постачальником, який загадковим чином вииграє всі торги, мають і зворотний бік медалі. У березні, коли середня ціна бензину в Україні тільки наближалася до 10 грн/л, «Монблан» продав Донецькому юридичному інституту пального по 10,89 грн за літр. А вже в травні Донецький міськвиконком заправився в «Монблани» по 12,80 грн/л. Чи варто згадувати, що на цих тендерах витрачались не тисячі й не десятки тисяч гривень, а майже мільйонні суми. І навіть 10% із них можуть стати приємним додатком до офіційної зарплати будь-якого голови НОК.

Кредитуємо Ваші мрії!

0 800 50 05 46

безкоштовно зі стаціонарних телефонів в межах України

www.kruss.kiev.ua

Ліцензія НБУ № 19 від 14.01.2002.

КРУСА БАНК

акціонерний банк

Альтернатива Газпромові

Литва її знайшла, а Україна все ще шукає.
Чи лише прикидається?

Автор:
Юрій
Райхель

Монополії Газпрому на постачання блакитного палива, схоже, настає край. Коли американці почали запроваджувати технології видобування сланцевого газу й нафти з нафтових пісків, російські аналітики тільки підсміювалися. По-перше, дорого. По-друге, Сполучені Штати далеко, трубу до Європи не прокладеш. Etc.

Коли директорів пошти з європейської країни показали одну з перших моделей телефону, звісна річ, вельми дорогу, він глибокодумно прорік: «Може, американці й витратять гроші, а ми цілком обійдемося хлопчиками, які розносять телеграми». І доки у США освоювали модерні технології видобутку вуглеводнів, Росія всіма силами підвищувала ціни на газ та політичний тиск на сусідів близьких і далеких.

Як пише британська газета The Financial Times, у США експорт нафтопродуктів збільшився у першому кварталі 2011-го на чверть порівняно з аналогічним періодом минулого року й досягнув 2,5 млн барелів за добу. Це «чорне золото» здебільшого надходить до країн Центральної Америки, що особливо має «потішити» товариша Уго Чавеса, який погрожував нафтовим ембарго Вашингтонові.

Аналогічно відбувається і з газом. Сполучені Штати вийшли на перше місце у світі за його видобутком і починають експорт. Цікаво, що призначені для США потоки блакитного палива із країн Перської затоки тепер спрямовано до Європи. Скраплений газ (СПГ), доправлений до Роттердама, дешевший на 15–25%, ніж перегнаний трубою із Сибіру. Від обвалу ціни на газ у Старому Світі стримує збільшення споживання енергоресурсів у Китаї та Індії. Але на відповідний ринок уже вийшли Алжир, Індонезія, Нігерія. Коли скінчиться війна в Лівії, звідти знову підуть нафта й газ до Європи.

І зовсім неприємний сигнал Газпром одержав із Литви. Компанія Cheniere Energy зі США підписала з тамтешньою Klaipėdos nafta протокол про наміри щодо постачання СПГ. Як повідомив міністр енергетики балтійської держави Арвідас Сякмокас в інтерв'ю газеті Lietuvos rytas, «газ,

пропонований американцями, на третину дешевший за той, який ми сьогодні одержуємо від Газпрому». У Сполучених Штатах у березні ціна 1 тис. м³ газу становила \$150, тож навіть з урахуванням вартості транспортування (\$90–110 за 1 тис. м³) вона вийде значно меншою, ніж у Європі (в першому кварталі – \$350–370 за 1 тис. м³, а далі набагато більше). Постачання слід чекати від 2013 року.

Звичайно ж, Литва – не Україна. Там на рік споживають близько 3 млрд м³ газу. За таких об'ємів знайти заміну відносно просто. Нам складніше, масштаби інші. А проте...

До наших кордонів не потрібно доправляти газ із Америки. Куди ближче розташований Азербайджан. Та й до Єгипту з Алжиром не вельми далеко. Румунія, Болгарія, Сирія вже уклали відповідні угоди з Баку. А ми поки що тільки багато розмовляємо. В Москві чудово розуміють мову рішучості й діалог із позиції сили. Був би в нас

нині в Одесі термінал із розрідження бодай на 5 млрд м³ газу, про який лише розбалакують, в Білокам'яній і Києві українська делегація вела б розмову зі своїми візаві у цілком іншому тоні. І не довелося б нашому прем'єрові похнюплено просити знижок і посипати голову попелом, послаючись на невідомість нинішньої

**ЛИТВА ТИХО,
БЕЗ ОСОБЛИВОГО ГАЛАСУ
ЗНАЙШЛА ЗАМІНУ
ГАЗПРОМОВІ.**

**УКРАЇНА ЧИ ТО ЧОГОСЬ
ЧЕКАЄ, ЧИ ТО РУХАЄТЬСЯ
ЯК МОКРЕ ГОРИТЬ. ДАЛЕКО
ТАК НЕ ЗАЙДЕШ**

та майбутньої ціни на газ. За можливу поступку Москва чогось вимагатиме. От би принагідно й поторгуватись умовами та часом перебування Чорноморського флоту, з огляду на особливу чутливість Кремля в цьому питанні. Але ж бездумно здали все нараз у Харкові, а нині силкуються вхопитися бодай за якусь соломинку. Тепер навіть відкритою долонькою не помахаш після харківських обіймів та запевнень у вічній дружбі. А чого чекати від Москви, добре видно на прикладі сусідів-білорусів. Бравий бацька присягався й божився, що нічого зі здобутків республіки не віддасть, – і де тепер його клятви? Виканочив на колінах \$3 млрд, і розрахунок буде дуже суворим. Наслідки, цілком передбачувані. Білорусь розгрібатиме довго, якщо взагалі їй це виявиться до снаги. ■

Магістерська програма з журналістики

Для бакалаврів та магістрів гуманітарного і соціально-економічного спрямування

Європейська освіта, державний диплом

- глибокі знання і практичні навички з газетно-журнальної, радіо-, теле-, інтернет-журналістики; медіа-менеджменту; реклами і PR
- сучасна навчальна радіо- і телестудія, newsroom (офіс новин)
- найкращі викладачі-науковці та журналісти-практики зі Львова, Києва, Варшави, Праги, Лондона, Нью-Йорка

Прийом документів: 1 - 31 липня 2011 року

Вступні іспити: 11 липня - 5 серпня 2011 року

Початок навчання: 1 вересня 2011 року

Тривалість навчання: 2 роки, стаціонар

Адреса приймальної комісії:

79011 м. Львів, вул. І. Свенціцького, 17, кім. 124

Тел.: (032) 240-99-49; 240-99-40 (внут. 277)

Факс: (032) 240-99-50; e-mail: mpj@ucu.edu.ua

Ліцензія МОН Серія АВ № 552352 від 30 вересня 2010 року

Тиждень
український www.tyzhden.ua

ПЕРЕДПЛАТА ВИГІДНІШЕ!

**ПЕРЕДПЛАТИТЬ
«УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ»
ТА ОТРИМУЙТЕ ЖУРНАЛ У ПІВТОРА РАЗА
ДЕШЕВШЕ, НІЖ УРОЗДРІБ!**

Інші переваги передплати:

- отримувати журнал зручно – додому чи в офіс
- вчасно – щотижня

НІКОЛИ ЩЕ ПЕРЕДПЛАТА НЕ БУЛА ТАКОЮ ПРОСТОЮ ТА ШВИДКОЮ!

Оберіть зручний для Вас спосіб:

- скориставшись системою Portmone на сайті журналу – <http://tyzhden.ua/Virtual/Subscription/>
- у відділеннях Укрпошти за індексом 99319.
- у будь-якому банку за наведеними нижче реквізитами. Повідомте адресу доставки за телефоном +38 (067) 407 10 96 (з 9:00 до 18:00, оператор скине Ваш виклик і перетелефонує).

Реквізити:

ТОВ «Український тиждень»

Поточний рахунок отримувача: 26009000022321

Код отримувача: 35392656

Назва установи банку: ПАТ «Укрсоцбанк»

МФО банку: 300023

Вид платежу: передплата журналу «Український тиждень»

І півріччя 2011 р.

- 1 міс. – 30 грн

Вартість редакційної передплати:

ІІ півріччя 2011 р.

- 1 міс. – 45 грн
- 2 міс. – 90 грн
- 3 міс. – 135 грн
- 4 міс. – 180 грн
- 5 міс. – 225 грн
- 6 міс. – 270 грн

Увага! «Український тиждень» гарантує переадресацію видання у разі зміни адреси доставки. Просто попередьте нас за три тижні, зателефонувавши за номером +38 (067) 407 10 96 (callback), і Ви вчасно отримаєте свіжий номер «Українського тижня» на нову адресу.

Детальну інформацію можна отримати за тел. +38 (044) 351 1300 або +38 (067) 407 1096 (callback)
Менеджер з передплати Трина Приліпко
peredplata@tyzhden.ua www.tyzhden.ua

ПАТРІОТИЗМ?

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ?

ДЕМОКРАТІЯ?

ВІДВЕРТО ПРО КРАЇНУ

Грузія і привид революції

Граючись з опозиціями в сусідніх державах, Кремль ризикує втратити контроль над протестним рухом у своїй країні

У Грузії оголошено початок революції. Точніше, про це заявила Ніно Бурджанадзе, яку активно показували телевізійні канали. Вона є однією з найдосвідченіших грузинських політиків, однак її рейтинги знизилися після схвальних відгуків про неї Володимира Путіна. І ось Бурджанадзе знову в центрі новин.

22 травня відбулися сутички між протестувальниками та поліцією, яка використала травматичну зброю, кийки і сльозогінний газ. Лідери опозиції заявляють, що близько 300 активістів схоплено в різних містах. Усе це схоже – чи мало б бути схоже – на події, з яких почалася цьогорічна «арабська весна». Це навіть може скидатися на початок «революції троянд» 2003 року, коли Бурджанадзе та Саакашвілі були соратниками. Ось тільки тепер у Грузії немає прямого приводу для протестів. Натомість тамтешні події дивним чином збіглися з активізацією протестного руху в Росії і раптовим початком глибокої фінансово-економічної та суспільної кризи в Білорусі.

Опозиція звинувачує Саакашвілі в усіх гріхах. Разом з тим, чимало грузинів підтримують його: було зруйновано мафіозно-кланову структуру, що унеможлилювала будь-який розвиток країни, у Грузію надійшли інвестиції і стали помітними зрушення.

Автор:
Віктор
Замятин

Тож не дивно, що серед протестуючих, за свідченням прихильників Саакашвілі, було чимало колишніх службовців, звільнених за хабарі або й просто за профнепридатність.

Бурджанадзе з'явилася в ефірі громадського телебачення, що вона розцінила як перемогу. Проте на що розраховує опозиція? Її плани нікому не відомі, грузинські аналітики мають сумніви в тому, що взагалі є якісь розраховані програми дій, за винятком хіба що спланованих ззовні. Єдність опозиції значною мірою ілюзорна, сьогодні вона об'єднана виключно бажанням усунути від

**У ГРУЗИНСЬКОЇ ОПОЗИЦІЇ,
СХОЖЕ, НЕМАЄ ПРОГРАМИ
ДІЙ – ОКРІМ СПЛАНОВАНОЇ
ЗЗОВНІ**

влади Саакашвілі та його партію «Єдиний національний рух». У нинішніх демонстраціях беруть участь, за різними даними, від 5 тис. до 20 тис. людей, тоді як лідери опозиції розраховували на щонайменше 60 тис. Щоправда, вперше з 2007 року, коли Саакашвілі перехопив ініціативу, оголосив дострокові вибори і впевнено на них переміг, вона все ж таки чогось досягла.

Бурджанадзе налагодила контакти із західними посольствами; окрім того, її явно сприймають

як партнера в Москві. Кілька місяців тому вона побувала в Білокам'яній, після чого представники чинної влади і близькі до них мас-медіа стали вважати її провідницею російських інтересів, а тепер заявляють, що вона отримала від Кремля гроші на дестабілізацію ситуації. Сама Бурджанадзе стверджує, що на підтримку Росії розраховувати не збирається.

Щоправда, дві речі є підозрілими. Перша – назва опозиційної акції 25 травня «День гніву», точно як у Росії і, до речі, Україні, що не може не насторожувати. Друга – це негайна реакція МЗС РФ на події в Грузії 22 травня з різкою критикою реакції тамтешньої влади на виступ опозиції (розгін демонстрацій у своїй країні Кремль давно вважає нормальною практикою). Натомість російське зовнішньополітичне відомство обходить мовчанкою ситуацію в (поки що?) васальній Білорусі, незважаючи на те що її президент, схоже, відверто втрачає розуміння ситуації й адекватність поведінки, відтак у в'язниці опиняються його опоненти на президентських виборах (зокрема, Андрій Саников).

Лукашенка має підстави нервувати – його влада зіптовхнулася з найнещаднішою з усіх можливих криз – тією, що спричинена нездоровою структурою економіки. Країна благополучно пережила світову фінансову кризу (через відрізанисть від світових ринків), однак без сторонньої (російської в обмін на подальшу втрату контролю над власною економікою) допомоги не здолає власну.

Однак і сама Росія дедалі менше чувається в безпеці. Росіяни вже не так одностайно підтримують свій правлячий режим, як це видається з Кремля. До того ж там зле пожартувала багаторічна пропаганда ксенофобії і псевдопатріотизму, що надає можливому протесту потворних форм зіткнень на етнічному чи релігійному ґрунті. ■

24

телеканал новин

ВСЕ ВКЛЮЧЕНО

**ПРИЙМАЄМО ВІТАННЯ - ДАРУЄМО ПОДАРУНКИ
щотижня iPad та безліч інших призів!
Умови акції на сайті: www.24tv.ua**

акція триває з 11 травня по 15 червня 2011

**ТЕЛЕКАНАЛУ НОВИН «24»
П'ЯТЬ РОКІВ!**

«РОСІЯ – це штучний витвір»

Один із засновників
дисидентського
руху в СРСР
Владімір Буковскій
про розсекречені
документи епохи
Горбачова,
майбутнє Росії та
внутрішні ризики
для України

Дванадцять років за гра-тами, зокрема в пермських політичних таборах, у Володимирському централі та тюремних відділеннях психіатричних лікарень, sensationний спецпереліт до Швейцарії, де кремлівська влада обміняла його на керманіча чилійських комуністів Луїса Корвалана. На сьогодні Владімір Буковскій – ідеолог Партії незалежності Об'єднаного Королівства (UKIP), що посіла друге місце за підсумком виборів до Європарламенту у Великій Британії та домагається виходу цієї країни з ЄС.

**«СКЕЛЕТИ»
З ШАФИ ГОРБАЧОВА**

У. Т.: Ви казали і писали про те, що розсекречені документи епохи Горбачова вказують на наявність змови між лівими партіями Європи та СРСР щодо федералізації спільного європейського ринку. Але до повномасштабної інтеграції в ЄС багато країн-членів цього об'єднання привели саме праві й правоцентристські уряди. Як це може узгоджуватися між собою?

– Це не зовсім так. Йдеться про два різні процеси. Один – створення спільного ринку в Європі, який справді започаткували праві й дуже давно, невдовзі після Другої світової, коли було укладено угоди про сталь, вугілля тощо, і з цього поступово виникала певна економічна інтеграція. Але зауважимо, що аж до 1985 року і ліві на Заході, і СРСР були категорично проти згаданого процесу. Радянський Союз сприймав це як спробу об'єднати всю Європу в антикомуністичний бастион. А ліві партії і профспілки на Заході – як змову капіталістів, щоб обмежувати права трудящих.

Переломний момент, як я з'ясував за документами, стався 1985 року. У СРСР з'явився Горбачов зі своєю перебудовою, до того ж у Кремлі зрозуміли, що країна увійшла в серйозну структурну кризу, з якої так просто не виберешся. Потрібні були зміни політики – і внутрішньої, і зовнішньої. А в Європі у цей час ліві партії дійшли висновку, що їм не зберегти здобутки соціалізму, як вони їх називали, оскільки спостерігалася зворотна тенденція. Особливо

**Спілкувалися
Олександр
Народецький,
Лондон,
Олена Чекан**

після Маргарет Тетчер із її денационалізацією величезної кількості підприємств і цілих галузей промисловості. Надто після того, як у 1980-ті Міттеран, прийшовши до влади, намагався впроваджувати соціалізм, але його реформи заклинулися: у Франції одразу на 25% впав ринок. І ось західні ліві, побачивши, як Горбачов метушиться, мов той шур, приїхали і стали йому пояснювати, що в них є ідея, як з усього цього вийти, зберігши якомога більше своїх «завоювань». Що потрібно взяти цей проєкт європейської інтеграції і перевернути його доріжки дригом. Тобто якщо він є спробою створити спільний, підкреслюю, вільний ринок, то слід зробити з нього проєкт заснування федеральної держави Європи і вже зовсім не вільного, а регламентованого, регульованого ринку. Ось як усе було.

Починаючи з 1986 року ця ідея стала активно пропагуватися у ЗМІ, а надто звучати в переговорах політиків. Горбачов, погодившись взяти участь у згаданому проєкті, оголосив так званий загальноєвропейський дім – таке було в нього формулювання. Тільки слід пам'ятати, що при цьому він не казав «загальноєв-

ропейський соціалістичний дім». І взагалі слово «соціалістичний» намагався не вимовляти, ніби губив. Говорив: «Нам потрібна ринкова економіка». Але при цьому його фахівці розробляли модель не ринкової економіки, а так званого ринкового соціалізму або соціалістичного ринку – називайте як хочете. Така абсурдна концепція: і щоб економіка розвивалася як ринкова, і щоб був при цьому соціалізм. І коли він казав «демократія», то теж забував публічно підкреслювати, що має на увазі соціалістичну демократію. А ми з вами, люди, які жили в СРСР, знаємо, що це абсолютно інше – соціалістична демократія...

Отже, приблизно в 1987–1988 роках Горбачов із західними лівими партіями домовився. А вже це час, коли майже скрізь при владі були ліві, а не праві. У Франції – Міттеран, Іспанії – Гонсалес, у Німеччині, щоправда, ще деякий час лишався Коль, але в кінцевому підсумку він пішов, а тамтешні соціал-демократи були цілком готові підтримати й розвивати цей проєкт. Також і в нас, у Великій Британії: у 1990-му пішла Тетчер, й одразу наші лейбористи приєдналися до загальноєвропейського дому. Тому досить довго праві не розуміли, що

БІОГРАФІЧНА НОТА

Владімір Буковскій

Письменник, політичний та громадський діяч, учений-нейрофізіолог. 30.12.1942 р. – народився в місті Белебей Башкирської АРСР.

Син відомого радянського письменника і журналіста Константина Буковского. Чотирнадцятирічним підлітком, дізнавшись із доповіді Микити Хрущова про сталінські злочини, став переконаним противником комуністичної ідеології. 1960 р. – разом із Юрієм Галансковим, Едуардом Кузнецовим та іншими стає одним із організаторів регулярних зібрань молоді біля пам'ятника Маяковському в центрі Москви.

1963–1965 рр. – перший арешт за спробу розмножити фотоспособом книжки югославського інаклюдця Мілована Джиласа, примусове лікування в Ленінградській спецспецлікарні, де він познайомився з опальним генералом Петром Григоренком.

1965–1966 рр. – другий арешт за підготовку мітингу на захист Андрія Сінявського та Юлія Даниєля, насильна госпіталізація.

1967–1970 рр. – третій арешт за організацію демонстрації протесту проти арешту Александра Гінзбурга, Юрія Галанскова, три роки таборів.

1971 р. – четвертий арешт, вирок – сім років. У пермських політичних таборах у співтворстві із Семеном Глузманом пише «Посібник з психіатрії для інаклюдців». У 1974-му як «злісного порушника режиму» його повертають до тюрми.

Грудень 1976 р. – Владіміра Буковского обміняли на лідера Комуністичної партії Чилі Луїса Корвалана.

Після висилки з СРСР Буковскій поселився у Великій Британії, закінчив Кембриджський університет. Брав участь у створенні міжнародної антикомуністичної організації «Інтернаціонал опору», був обраний її президентом.

2007 р. – висувався кандидатом у президенти Росії на виборах 2008 року, але не був зареєстрований ЦВК.

2008 р. – брав участь в організації російського Об'єднаного демократичного руху «Солідарність».

2010 р. – підписав звернення російської опозиції до громадян Росії «Путін має піти» (підпис № 2).

2011 р. – подав позов до лондонського суду з вимогою заборонити виїзд Михайла Горбачова з Великої Британії з метою його подальшого судового переслідування за звинуваченням у злочинах, скоєних ним на посаді генсека КПРС у Баку, Тбілісі та Вільнюсі.

мають на увазі ліві, які з великим ентузіазмом раптом підхопили ідею спільного ринку, хоча ще недавно були категорично проти.

У. Т.: Ви також стверджуєте, що Захід не хотів демократичних змін у Радянському Союзі...

— За часів СРСР Захід не дуже був у них зацікавлений. Переважна частина істеблішменту прагнула збереження Союзу. Міттеран прямо казав Горбачову, здається, в 1991 році, що нам потрібен сильний Радянський Союз. Тільки тоді ми зможемо контролювати весь простір між Парижем і Москвою. Тобто Захід розпаду СРСР не бажав і всіляко цьому перешкодив. Я маю документи, які доводять, що католицька церква тиснула на Литву, аби та не вимагала незалежності. Щоправда, Папа про це не знав, таке робили кардинали. Скандинавські країни намагалися вплинути на Прибалтику. Бо вимоги відокремлення призведуть до завершення перебування — так казали західні люди.

Одним із фетишів західного політичного істеблішменту є стабільність: тільки-но в них з'являється побоювання, що десь може бути порушена стабільність, вони роблять усе, щоб цьому запобігти. Розпад їм здається нестабільністю — не розуміють, що СРСР був штучним утворенням, що там насильно утримували десятиліттями народи, що він мав розпастися. Вимагати збереження стабільності в момент революційних перетворень — значить ти підтримуєш статус-кво, а це нерозумно. Мені це завжди нагадувало хлопчика з анекдоту, який хотів у дамбі заткнути дірку своїм пальчиком.

Пам'ятаю, як нас усіх лякали розпадом СРСР. Причому не тільки кремлівська пропаганда, а й Захід. Пригадую, я 1989 року сперечався з однією дуже впливовою й шанованою у Вашингтоні людиною — мені було сказано, що, мовляв, нам, Заходу, не потрібна незалежна Україна. І, як ви знаєте, американська адміністрація до кінця чинила опір незалежності України. У 1991-му до вас прийжджав Буш-старший і виголосив знамениту промову в Києві, всіляко закликаючи українців не відокремлюватися. Це було смішно, просто безглуздо, але вони так любили

«СОЛІДАР-НІСТЬ»:
«Ми радикально опозиційний рух, таких у Росії більше немає»

Основні книжки:
«Московский процесс», 1996
«Золотой эшелон», Буковский В., Герасценко И, Ледин М., Ратушинская И., 2001
«И возвращается ветер», 2007
«Письма русского путешественника», 2008

свого кумира Горбачова, що готові були заради нього робити явні дурниці.

СРСР розпався практично безкровно. За винятком випадків, коли кров спровокував сам Горбачов: Тбілісі, Вільнюс, Баку. Але це не була міжусобна війна прибалтів і росіян, грузинів та росіян. То був привнесений, провокаційний хід. Більша частина населення Росії поставилася на вдивовижу спокійно до того факту, що шматки колишньої спільної країни проголошують незалежність. Жодних демонстрацій чи протестів із цього приводу не було.

ДВОГОЛОВИЙ ОРЕЛ ФЕДЕРАЦІЇ

У. Т.: Як ви оцінюєте шанси Путіна — Медведєва на наступне президентство в Росії?

— Я ніколи серйозно не ставився до фігури Медведєва. Пам'ятаю, як його ставили, саме ставили — його ніколи ніхто не обирав. Політик, у якого немає своєї бази, не може бути незалежним. За роки, які провів у президентському кріслі, теж

мало що змінилося. Власної бази він не створив. І загалом поведився досить слухняно. У них із Путіним якась гра в поганого й доброго поліцейського: прем'єр займає жорсткішу позицію, президент є ніби ліберальним обличчям путінського режиму. Всі ці ігри ми знаємо. Вони велися ще в комуністичні часи. І звикли до цього, нас не обдурить.

Бувають накладки, коли спічрайтери, які пишуть Путінові й Медведєву, що їм казати та коли, не встигають між собою домовитися. Тому іноді може виникнути враження, що там якимось протистоянням. Жодної конфронтації немає й бути не може. І результат майбутніх виборів вирішений заздалегідь...

У. Т.: Чи вдасться центральній владі Росії стримати сепаратизм регіонів, що наростає?

— Якщо все піде так, як є тепер, Росія, поза сумнівом, розпадатиметься далі. Але виграють від цього громадяни чи програють — ось у чому питання. У чомусь виграють, у чомусь програють. Росія як держава завжди бу-

ФОТО: АР

Народна частівка, 1976 р.

«Обменяли хулігана На Луїса Корвалана. Где б найти такую б...ь, Чтoб на Брежневa смeнять!»

(Четвертому арешту передувала стаття в газеті «Правда», де Владіміра Буковського назвали «злісним хуліганом, що займається антирадянською діяльністю»)

дувалася з даху, а не з фундаменту. Тому там ніколи не було самоврядування. Я живу в Англії, часто буваю в Америці. Там зникнення федерального уряду на житті народу майже не позначиться, тому що основні життєві питання вирішує саме місцеве самоврядування. В Америці – штати, в Англії – графства. Тож центральна влада громадян цікавить мало. Навпаки, її всі не люблять, бо вона податки здирає.

А в Росії? Тільки-но центральна влада падає або слабшає, все починає розвалюватися. Так було 1917-го, і 1941-го, і 1991-го. Як тільки криза, країна руйнується дощенту. Чому? Тому що це штучне формування. Воно ні на чому не стоїть. А місцеве самоврядування – основа демократії. Без нього взагалі неможливе керівництво державою. Я багато жив у Швейцарії. Там основна одиниця влади – кантон. Нижче стоїть громада. Вона теж має досить великі владні повноваження. Федеральна, або радше конфедеральна, влада мінімальна, швидше декоративна. Управління там узагалі обіймають посади в результаті ротації. Один, другий, неважливо хто. Тому Швейцарія хоча і є багатонаціональною країною, проте живе дуже мирно, жодних конфліктів там немає. Звісно, Росія, будучи багатонаціональною, до того ж маючи неймовірні розміри, безліч часових поясів, не може бути керованою з однієї точки десь там у Кремлі. Це безумство, просто абсурд. І тому щоразу, коли цей Кремль слабшає, все починає розвалюватися. Якщо відбудеться фрагментація і кожен такий уламок доможеться самоврядування, в принципі, ми маємо вважати це плюсом. Однак відразу постає питання: а які це будуть держави? Навряд чи парламентські демократії...

ЛЕЩАТА ДЛЯ ОПОЗИЦІЇ

У. Т.: Ви згодні з тим, що проєкт під назвою «сильна, принципова опозиція» в Росії на сучасному етапі цілком проваляється?

– Я не казав би так – провалявся. Річ у тім, що в умовах, які склалися нині в Росії, створити опозицію практично неможливо. З одного боку, досить сильний тиск влади, держави через законодавчу та виконавчу гілки,

коли вам не залишають жодного легального поля для політичної діяльності. Неможливо зареєструвати свою політичну партію, тому що це залежить від держави, а вона не хоче мати опозиційних політсил. Неможливо висунути себе кандидатом на виборах, бо за цим стоїть багато фальсифікацій, а основні ЗМІ закриті для всіх опозиційно налаштованих людей. А ще репресії, спроби придушити протести фізично ОМОНОм, якщо вони виникають на вулицях, переходять на площі.

А з іншого боку, доки такі ціни на нафту, відбувається значний підкуп усіх і вся. Переважно це стосується, звичайно, великих міст, тому що на країну загалом нафтодоларів не вистачить. Тим більше їх видобувають не для того, щоб роздавати. Але все ж певну частину цього неймовірного доходу витрачають на соціальний підкуп, щоб населення не впадало у крайнощі, не йшло протестувати. У Росії спостерігається зубожіння, про це багато хто каже. Все дорожчає, дедалі більше людей перебувають за межею бідності. І ось на тлі таких тенденцій настане момент, коли маси вийдуть на вулиці. А що їм ще залишиться робити? Адже йтиметься вже не лише про електрику, газ тощо – вони вже їжі не зможуть собі купити. Та це поки що в перспективі. Нинішня опозиція затиснута з обох боків: з одного – це тиск згори, з іншого – досить апатичне населення, яке поки що з голоду не вмирає. Ось у цьому країна деякий час може існувати, але, повторюю, тільки деякий час.

У. Т.: Чи бачите ви сьогодні в Росії сильних особистостей, здатних кинути серйозний виклик нинішній російській системі?

– Особистості з'являються в процесі. У процесі протистояння, боротьби. Вони є, але виявити себе можуть лише тоді, коли настає момент барикад, коли їх будують. А так зазвичай зайняті якоюсь власною справою, роботою, професією і відволікатися від цього не хочуть. Приміром, ситуація стала погіршуватися, і несподівано проявився досить відомий музикант Юрій Шевчук. Це дуже сильна особистість, але політикою він займатися не хоче, прагне за-

йтися музикою. Але я знаю: якщо нічого не зміниться, Шевчук зі своїми даними може стати на чолі натовпу.

УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

У. Т.: Що має робити Україна, щоб реально відстояти свою незалежність?

– До сусідства з Росією можна ставитися спокійніше, ніж раніше. Звичайно, РФ використовуватиме політичні можливості всередині України, як вона це робить і тепер. Підтримуватиме ближчі їй політичні сили, заохочуватиме їх, допомагатиме, одне слово, гратиметься з ними. Але втрутитися у ваші справи фізично вона вже не зможе. Росія слабшатиме.

В Україні є своя дуже специфічна проблема. Це у Росії тенденція до розколу на безліч шматочків. А у вас абсолютно чітка тенденція до розколу на дві частини. І це дуже небезпечно. Бо трапитися може коли завгодно і, ймовірно, буде пов'язано з насильством за сценарієм громадянської війни. Тому основний клопіт українських політиків – як уникнути конфлікту, яких домовленостей досягати, які програми схвалювати, щоб уникнути такого сценарію. У вас це завдання номер один. А зовсім не Росія. Вона посилює цю проблему, тому що втручається в неї, грає на ній, і це робить її ще гострішою.

У. Т.: Кому в Росії вигідно, щоб Україна, як незалежна держава, відбулася? Чи може це допомогти самій Росії?

– Звісно, може. Україні симпатизують регіони, які самі подумують про те, як би їм домогтися більшої автономії і взагалі незалежності, та які були прихильними і до Прибалтики, коли вона 1991 року відокремлювалася, і до України... Ваші приклади засвідчують, що і вони в Росії можуть зробити те саме. Загалом у Росії цей великодержавний елемент не такий уже й великий, зате дуже галасливий, настирливий. І оскільки влада його заохочує, він набув неабиякої візуальності. А якщо спробувати визначити його статистично, то з'ясується, що це невелика маргінальна частина населення, ніби заражена вірусом, яка нічого хорошого в житті не зробила і незалежності якій не потрібна. ■

Від революції дилетантів до революції управлінців

Автор:
Леонідас
Донкіс,
депутат
Євро-
парламенту
від Литви

Литовський письменник 1990-х Рікардас Гавеліс – іронічний і блискучий, але незаслужено забутий на батьківщині – колись вигадав термін «епоха дилетантів» про час, коли державні й приватні вищі почали рости як гриби після дощу відразу після здобуття країною незалежності. Без тіні сумніву можна припустити, що це явище відображало значно ширшу тенденцію, загальною характерною для колишніх радянських республік.

Гавеліс підозрював, що поспішне відкриття університету майже в кожному містечку невеликої і порівняно бідної країни неодмінно призведе до небезпечного знецінення стандартів якості університетської освіти, поглиблюючи вже й без того велику прірву між Східною та Західною Європою. Письменник не був прихильником культу «чистих спеціалістів», але боявся домінування агресивних посередностей із їхньою здатністю заглушити ввічливих і спокійних професіоналів, освічених людей, які думають двічі, перш ніж сказати чи зробити. І страх цей був небезпідставним.

Те, що сталося на пострадянському політичному терені, можна назвати революцією дилетантів. Люди, які мали утворити «стару нову» управлінську, політичну, культурну і ділову еліту, прийшли або з Компартії, або з комсомолу, хоча у Східній Європі це й намагалися приховати. Насправді вони мали більше соціального капіталу і зв'язків, ніж усі інші сегменти посткомуністичного суспільства разом узяті.

Слово «дилетант» не завжди має негативне значення. Згадайте Томазо Джованні Альбіні, видатного композитора доби бароко, який наважився називати себе венеціанським дилетантом. Однак Гавеліс одностайно мав на увазі інше. У лабіринті перекладу губиться одна тонка деталь: мовчазна незалежність і здатність вчених людей творити – така собі *slow food*, «неспішна їжа» соціального життя та культури, яка допускає і сприяє появі важливого, як-от публікаціям оригінальних книжок, дискусіям, спрямованим на формування громадянського суспільства, а також народженню політичних ідей.

На жаль, ми зовсім далекі від «неспісної їжі» для думки: навпаки, втекли від радянських політичного кітчу та ідеологічної тиранії, але тепер відчайдушно намагаємося зрівнятися з *junk food* («нездоровою їжею») західноєвропейської науки. Почали тамувати голод харчами, які тільки віддаляють нас від того, чим раніше була західна ліберальна освіта, а не наближають.

Після 1990 року в Східній Європі почалися безпрецедентні блискавичні економічні, соціальні та політичні зміни, які не давали змоги зупинитися й подумати. Будучи лабораторією найстрімкіших змін за всю сучасну історію, Східна Європа почала втрачати здатність повільно думати і реагувати. Потреба негайної дії або блискавичної реакції на екстрені сигнали й виклики радикальної трансформації не залишила місця незалежним інтелектуалам, яким довелося вибирати між роллю нових придворних ораторів та піарників, що обслуговують політичний істеблішмент, і тим, щоб бути на маргінесі міжнародного наукового життя. Насправді був ще один варіант: східноєвропейський інтелектуал міг стати «бідним родичем» своїх західноєвропейських колег, як влучно описав Ернест Геллнер в одному з есе, опублікованих посмертно, приреченим на постійну або тимчасову міграцію по цілому світу без шансу на те, щоб його заслуги й творчі досягнення десь закріпилися, і без надії на якусь стабільність.

«Мандрівний науковець», «вчений-кочівник» або, як політкоректно називають їх американці, «незалежний вчений» (чи неприкаяний, якщо згадувати черговий орвелівський перл із новітнього бюрократичного жаргону чергового сучасного світу) – за всіма цими фразами ховається екзистенціальна та інтелектуальна безпритульність мислителів зі Східної та Центральної Європи.

У Литві діє понад 20 вишів, а в Україні – сотні, якщо не тисячі. Як і більшість країн ЄС, Литва нині переживає нові управлінські експерименти, які офіційно називають істотними структурними ре-

**МИ СТОЇМО ПЕРЕД
СЕРЬОЗНОЮ І ДУЖЕ
РЕАЛЬНОЮ ЗАГРОЗОЮ
ЗНИКНЕННЯ УНІВЕРСИТЕТІВ**

формами, намагаючись зменшити кількість університетів (і я зовсім не проти) через злиття або перетворення (на жаль!) їх на напівкомерційні установи на кшталт компаній, пріоритетною метою яких будуть якість послуг та ефективність, а не оригінальна і глибинна науково-дослідна робота та викладання найвищого рівня.

Однак такі беззмістовні експерименти небезвинні. Ми стоїмо перед серйозною і дуже реальною загрозою зникнення університетів, які стали фундаментом європейської культури, та інституту, який пережив не один стан і форму уряду.

Східноєвропейські інтелектуали зробили все, що могли, намагаючись втекти від принизливих наслідків революції дилетантів. Але врешті опинилися в окопах і на барикадах нової управлінської революції в науковому світі. Ось така гегелівська іронія, на яку варто звернути увагу Україні, доки не пізно. ■

Керовані вороги

ЄС перетворює протистояння напливу нелегальних мігрантів на основний елемент європейської ідентичності

Автор:
Кессі Вербер,
Велика
Британія

Уже всім зрозуміло: ЄС переживає навалу нелегалів. Але щодо того, як ефективно боротися з проблемою, погляди різняться. Деякі вчені, зокрема старший науковий співробітник оксфордського Центру міграції, політики і суспільства (COMPAS) Нандо Сігона, сумніваються в достатньому розумінні всіх «фактів». Франція та Італія, які сваряться через біженців із Північної Аф-

рики, поставили під питання Шенгенську зону без внутрішніх кордонів. Успіх одного з найбільших досягнень ЄС похитнувся, але як розвивалася міграційна політика Старого світу від часів укладення Шенгенської угоди, і куди вона веде Європу?

НОВІ ПОТОКИ

Проблема міграції в нинішній гострій формі з'явилася порівняно нещодавно. Колись потоки

переселенців до європейських країн саморегулювалися залежно від стосунків між конкретними державами, а особливо постколоніальних зв'язків. Франція зберігала відносини зі своїми колишніми колоніями, Британія – з країнами Співдружності. Німеччина мала невеликий досвід колоніалізму, тож вона в час повоєнної відбудови підтримувала контакти з державами, що мали невичерпні запаси робочої сили на кшталт Туреччини.

Шенгенська угода, яка забезпечила вільний рух без кордонів у межах Євросоюзу, підірвала цю систему. Амстердамський договір 1997 року, що його підписали всі країни – члени спільноти (крім Ірландії та Великої Британії, які донині не приєдналися до нього), фактично створив таке явище, як «міграція до ЄС». Речниця FRONTEX (Агенції з управління оперативним співробітництвом на зовнішніх кордонах держав – членів Євросоюзу) Ізабелла Купер пояснює: «Коли не стало внутрішніх кордонів... зовнішні посунулися до Греції, Лампедузи, Канарських островів, польсько-українського порубіжжя».

Було погоджено, що кордони слід добре охороняти, однак питання ускладнює Женевська конвенція про статус біженців 1951 року, яка визнає їхні права й покладає на держави відповідальність за них. Сильний захист рубежів не міг перетворити їх на нездоланні. Тож постала ще одна проблема – надання притулку втікачам. «1997 року Євросоюз розпочав гармонізацію політики надання притулку, – каже Нандо Сігона. – Було розроблено план дій. Але складнощі полягали в тому, що виконати його стовідсотково так і не вдалося».

Спершу планували тримати потенційних мігрантів якнайдалі від європейських кордонів. Від початку 1990-х, стверджує Сігона,

НЕПРИВІТНА ЄВРОПА.
Графіті на стіні центру
тимчасового утримання Пагані
на грецькому острові Лесбос,
який закрили через неналежні
умови утримання біженців

«ЄС почав аналізувати можливість... створення так званої офшорної системи надання притулку, тобто розгляду відповідних заявок поза межами спільноти. Мали бути створені центри, де утримували б тих, хто мусив покинути батьківщину. Там розбирали б їхні справи, і лише успішні кандидати могли б потрапити до Євросоюзу», – пояснює він. Такі осередки було створено в Туреччині й планувалося відкрити їх у Хорватії, Україні, а також Танзанії, тобто близько до європейського кордону або конфліктних зон. «Над тим проектом працювали роками, і різні країни намагалися любівати його, – стверджує Сігона, згадуючи серед палких прихильників ідеї Данію та Велику Британію. – Але зрештою він провалився, бо Швеція, наприклад, дуже опиралася, адже там надзвичайно сильна ліберальна традиція».

ПРАГМАТИЧНИЙ ПІДХІД

Нові прикордонні країни – члени ЄС тоді перейшли до більш практичних заходів. Мадрид створив масштабну радарну систему зовнішнього спостереження й закликав FRONTEX посилити контроль у Середземноморському регіоні.

Розвинулася й інша, «прагматична» стратегія: укладання двосторонніх угод між ЄС та країнами, які не належать до Союзу. Іспанія домовилася із Сенегалом та Мавританією, влада яких має запобігати міграції своїх громадян. Італія, відчуваючи дедалі більший тиск від напливу біженців, теж підписала двосторонні документи. Завдяки договору про дружбу, партнерство і співробітництво від 2009 року між Тріполі та Римом вдалося повернути не один корабель із мігрантами до Лівії, яка взялася стежити за своїми кордонами. За це Італія погодилася заплатити режимові Каддафі впродовж наступних 20 років загалом \$5 млрд.

«Відтак справді з'явилося багато цікавої динаміки, з погляду як національних урядів, так і ЄС, – каже Сігона. – Але наскільки країни – члени Євросоюзу виконують свої зобов'язання щодо мігрантів-шукачів захисту, відсилаючи їх назад до таких країн, як Лівія, що навіть не приєдналася до Же-

невської конвенції?» Від моменту, коли почалося тамтешнє повстання, дію договору фактично припинено. Була інформація, що режим Каддафі використовував біженців як зброю, спонукаючи або навіть змушуючи відпливати від лівійського узбережжя в переповнених човнах, аби завдати зайвих клопотів європейським береговим патрульним службам чи FRONTEX.

Сама FRONTEX була створена 2005 року у відповідь на зміщення кордонів, коли, за словами Ізабелли Купер, «чиновники визнали, що нерегульована міграція... впливає на цілий ЄС, відтак Європі потрібно було реагувати спільно й узгоджено». У діяльності організації дуже ба-

зів, з €6,2 млн 2005 року до €87 млн 2010-го. Вона працює за принципом ретельного аналізу ризиків, стверджує Купер. Проте Нандо Сігона сумнівається в досягненнях організації. «Якщо, наприклад, до Європи може прибути мільйон осіб, то у функціонуванні спільної прикордонної агенції, яка намагалася б стримати цей потік, є сенс, – мовить він. – Та коли виявляється, що перетнути рубіж збираються тільки 10 тис., я можу спокійно сказати: «Ми добре попрацювали, нам вдалося зупинити 990 тис. мігрантів».

Безперечно, переселенці прибуватимуть. Але нині знову лунають припущення, що ЗМІ та урядовці перебільшують їхню кількість. «Розповіді, ніби країни ЄС заповнили біженці, – це міф», – каже Кетті Кегайойлу, речник верховного комісара ООН у справах біженців у Афінах. Пригадуючи нещодавні конфлікти в Північній Африці, вона стверджує, що «з Лівії виїхали 400 тис. людей... Більшість попрямували до Тунісу та Єгипту, кордони яких відкриті. І, звичайно, кілька десятків тисяч прибули до Італії та Мальти».

Якщо ви з Лампедузи, то, мабуть, вам це все не здається «міфом». Але час і кошти, які країни ЄС готові витратити на те, щоб зупинити мігрантів, підкреслюють символічний характер боротьби з явищем. Насправді, припускає Сігона, на кону стоїть ідея, «навколо якої може кристалізуватися європейська ідентичність», готова протистояти сюрпризам майбутнього. «Зараз ЄС відчайдушно шукає ворога, – каже він. – Такого, яким можна буде управляти». ■

НА КОНУ СТОІТЬ ІДЕЯ, НАВКОЛО ЯКОЇ МОЖЕ КРИСТАЛІЗУВАТИСЯ ЄВРОПЕЙСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ

гато яскравих прикладів успіху: зменшення потоку мігрантів на Канари в січні 2009-го – вересні 2010 року на 99%, а також майже заблокована центральна частина середземноморського узбережжя. Однак питання – у стабільності цих результатів на тривалу перспективу. «Контролювати прикордонні території – це як стискати повітряну кульку, – каже Купер. – Прикриваєш один маршрут, посилюється рух на іншому».

ЦІНА ПИТАННЯ

Стискання кульок влітає в копійку. Бюджет FRONTEX від моменту її заснування зріс у 14 ра-

Королі Каталонії

Секрети управління футбольним клубом «Барселона»

ському футбольному чемпіонаті. У складі команди – найкращий гравець світу Ліонель Мессі. До фіналу Ліги чемпіонів-2011, який відбудеться 28 травня на лондонському стадіоні «Вемблі», «Барса» виходить у ролі явного фаворита (хоча не варто недооцінювати шанси «Манчестер Юнайтед»).

А ще «Барселона» – мовби грошове ельдorado. Вона посідає другу позицію у щорічному рейтингу найприбутковіших футбольних клубів компанії Deloitte, поступаючись хіба що столичному «Реалу». Її доходи за 2009–2010-й становлять €398 млн (\$488 млн; мадридці заробили за той самий період €439 млн). Упродовж останніх чотирьох років «Барса» подвоїла доходи. 2010-го клуб підписав п'ятирічний контракт із катарською компанією Qatar Sports Investment на суму €165 млн і вперше розмістить на формі футболістів логотип фірми. Ще одну статтю захмарних доходів «Барси» та «Реалу» становлять трансляції матчів іспанської Ліги. Відповідно, ніхто не знає достеменно ані рівня доходів, ані суми боргів ФК.

Тож яким чином клуб країни з найвищим у ЄС рівнем безробіття спромігся на такий вплив у найпопулярнішому виді спорту? Вочевидь, «Барса» може похвалитися сильним командним духом у футболі, де забагато «примадонн». Якраз відчуття ліктя дає змогу підтримувати динаміку гри, не втрачати м'яча й постійно пресингувати суперників. Є ще й інший варіант відповіді, який аж ніяк не стосується футбольного поля. «Барселона» своїм досвідом відповіла на найбільш дискусійні питання в теорії менеджменту (яким є припустимий баланс між «зірками спорту» та рештою людства; що краще – купити готового талановитого гравця чи виростити

Одне з популярних нині питань серед любителів футболу: чи справді-таки «Барселона» («Барса» – з уст її фанів) – найкраща команда світу. Чи ліпша вона за «Сантос» 1960-х (рідний клуб Пеле) та «Мілан» 1990-х? Однозначної відповіді немає ні в

кого. Безперечно, сьогодні це один із передових клубів планети: він установлює стандарт, на який мусить рівнятися решта професіоналів шкіряного м'яча. І не безпідставно. Нещодавно каталонці обігнали свого старого суперника «Реал» (Мадрид) і посіли перше місце в іспан-

власного; як просувати свій бренд за рахунок ентузіазму споживачів; як поєднати локальні переваги та глобальні цілі).

«Барса» більше за інші відомі команди докладає зусиль для виховання доморощених футболістів. Що ж стосується решти клубів, то вони радше нагадують ООН: часто в основному складі «Арсеналу», наприклад, із 11 гравців лише двоє – коринні британці. У «Барсі» ж досі переважають місцеві футболісти, а в роздягальнях найчастіше чути каталонську мову. Восьмеро спортсменів із провідного складу, включно з аргентинцем Ліонелем Мессі, який ще малим переїхав до Барселони, і тренером Жузепом («Пепом») Гвардіолою, є випускниками спортивної школи – молодіжної Академії «Ла Масія». Це унікальний футбольний інтернат, де формуванню характерів приділяють не менше уваги, ніж тонкощам поводження з м'ячем. Учням постійно наголошують на важливості командного духу, самопожертви та наполегливості. А ще їх учать, що «Барса» – це «більше, ніж просто клуб». Це втілення гордості Каталонії, яке підтримувало місцевий дух у скрутні часи фашистського режиму Франко. В руках фанатів досі часто можна побачити плакати з написами «Каталонія – не Іспанія».

Завдяки гаслу «ми більше, ніж просто клуб» «Барселона» намагається формувати стосунки зі своїми вболівальниками у двох напрямках. Співвласниками ФК є всі його члени (так звані socios, що каталонською означає «партнери»), кількість яких дорівнює 150 тис., а не акціонери чи іноземні олігархи. Керівництво відповідає перед генеральною асамблеєю клубу, що складається із 2500 вибраних випадковим чином делегатів та 600 старійшин. Крім того, «Барса» підтримує інші види спорту й опікується популярним музеєм. Нещодавню перемогу команди святкували понад 1 млн осіб.

Стиль управління «Барси» регулюється з поглядами двох провідних теоретиків. Боріс Гройсберґ із Гарвардської школи бізнесу означає, що компанії зазвичай одержимі ідеєю пошуку «зірок», а не виховання команди. Він провів цікаве дослідження міграції успішних аналітиків Волл-Стріт від однієї фірми до іншої. Як виявилось, у тих, хто часто зміню-

вав місце роботи, миттєво гіршала результативність. Складалося враження, що, попри всю пиху, їхній успіх не менше залежав від людей, із якими вони працювали, ніж від вроджених здібностей. Джим Коллінз, автор книжки «Від хорошого до великого», вважає, що процвітання компанії в довгостроковій перспективі пов'язане з формуванням особливого набору цінностей. А це, не зважаючи на всі балачки про різноманіття й глобалізацію, найчастіше означає розвиток зсередини та глибоке вкорінення на місці.

У часи інтернету, коли плітки розходяться зі швидкістю світла й ніхто ні в кому не певен, «Барсі» довелося докласти чимало зусиль для формування позитивного іміджу клубу. За даними рекламної агенції Y&R, частка марок, яким довіряють споживачі, зменшилася від 52% 1997-го до 22% 2008 року, а традиційні методи просування бренду стають дедалі менш ефективними. Тож, щоб зарадити цій проблемі, деякі компанії залучають до його розвитку своїх клієнтів. Наприклад, виробник конструкторів Lego запрошує фанатів до центральних офісів, де вони працюють із провідними дизайнерами. Мережа супермаркетів Asda збирає побажання щодо асортименту в постійних покупців. Але ще ніхто не допускав своїх прихильників до процесу ухвалення важливих рішень так безпосередньо, як «Барса».

Утім, і їй таланило не завжди. Якось вона спробувала розширити територію пошуку нових талантів, відкривши футбольну академію в Аргентині, але відмовилася від цієї ідеї. Консервативно настроєні прихильники клубу непокояться, що ФК збирається продати свою «каталонську душу» за хитрі прибуткові угоди. Крім того, футбол – справа непередбачувана. На початку 2000-х команди дуже не щастило в грі, і, якщо таке трапиться знову, «Барса» може втратити своїх не надто лояльних іноземних прихильників або вони перекинуться на бік «Челсі» – а це ще гірше. Тоді, як наслідок, доходи клубу істотно впадуть. Але зараз він перебуває на вершині світу, подаючи приклад не лише спортивних досягнень, а й розумного менеджменту. ■

© 2011 The Economist Newspaper Limited. All rights reserved

ГЕНЕРАЛЬНИЙ
РАДІО-ПАРТНЕР

РОЗМІЩУЄ

19 ЧЕРВНЯ · 19:00
ПАЛАЦ "УКРАЇНА"

ЖИВИЙ ЗВУК
SANTANA.COM · FACEBOOK.COM/CARLOSSANTANA

230-93-19 432-19-73

GUITAR HEAVEN

TICKETS.COM.UA

БІЗНЕС 38

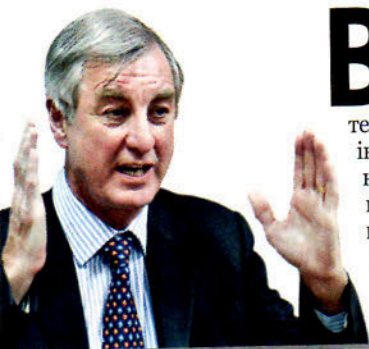
ПАРТНЕР UA
287 87 87

Тиждень

ВЖЕ У ПРОДАЖУ

ПАРТНЕР ЮА, ПС ПРЕМІУМ САУНД, ТІКЕТС КОМ ЮА, ІНТЕРКОНТИНЕНТАЛЬ КИЇВ

Монархічний гламур

Автор:
Майкл
Бініон,
Велика
Британія

Весілля онука королеви Єлизавети принца Вільяма з Кейт Міддлтон спостерігали на власні очі майже 2 млн осіб. У самій Британії близько 30 млн людей дивилися захоплені подію на телеекрані; у США її бачили 23 млн. Звідки такий інтерес до королівської сім'ї з Лондона? Чим монархія, будучи давньою формою державного правління, яка нині дає мізерну владу й не є краще необхідною, досі зачаровує весь світ?

По-перше, варто сказати, що весілля 29 квітня було вражаючим видовищем – розкішним, різнобарвним, традиційним і врочистим. Британцям завжди непогано вдавалося пристосувати стародавні церемонії до новітніх часів, тож і це дійство було наче спеціально розплановане під добу телебачення й інтернету. У Вестмінстері опинилося чимало знаменитостей (Девід Бекгем, Елтон Джон та інші), які викликали глобальний інтерес. Усі були в захваті від нареченої та її сукні. А ще відчувався якийсь зворушливий контраст між молодим принцом і його дівчиною з університетських часів та королевою, якій зараз 85. Вона пробула на престолі майже 60 років – довше за неї в історії держави трон посідало тільки двоє монархів. Другий чинник – це те, що весілля розповіло про країну та монаршу сім'ю. Популярність королеви, відколи вона править, незмінна. Але за останні 30 років, після моменту одруження Єлизаветиною сина Чарльза із принцесою Діаною, королівська родина пережила скандал, трагедію і величезну пляму на власній репутації. Найгірше було 1997-го, коли Діана загинула в автокатастрофі після розлучення – тоді монархію глибоко зневажали.

Але помалу двір повернув собі добре ім'я. На боці королеви було те, що її сприймали як гаранта стабільності, традицій і національної єдності в часи соціальних змін та економічних труднощів. Її врівноважений політичний нейтралітет означає, що вона зуміла втримати інститут монархії над політикою. Отже, Єлизавета II може представляти Британію, що є нині багатонаціональною державою з численними культурами та релігіями, як її очільниця, котра здатна робити символічні жести, необхідні для захисту національних інтересів та ідентичності. І справді, лише за три тижні після онукового весілля вона розпочала один із найважливіших візитів у історії свого правління – до Ірландії. Через тривалі й дошкульні конфлікти із цією країною, яка була колись частиною Сполученого Королівства, жоден із британських віцекоролів не ступав на землі Південної Ірландії впродовж 100 років. Лише монарх може завершити акт примирення двох роз'єднаних народів.

У Західній Європі є ще кілька монархій. Як і в Британії, тамтешні королі та королеви не відіграють політичної ролі, хоча представляють Норвегію, Швецію, Данію, Бельгію, Нідерланди та Люксембург на

міжнародній арені. В Іспанії інститут королівської влади має виразнішу функцію гаранта демократії. Його відновили там по закінченні диктатури Франко, і нині короля Хуана Карлоса визнано символом оновленої держави.

Недолік монархії полягає не просто в тому, що за суттю своєю вони недемократичні, бо ґрунтуються на народженні спадкоємців. Вони ще й є об'єктом пліток, скандалів та чуток, які підривають повагу до них. Однак більшості вдалося пройти через усі ці випробування. Навіть у малесенькому Монако принц Альберт утримувався на троні. А от колишні комуністичні країни, які раніше відмовилися від своїх царів та королів, не думають про відновлення інституту монархії. З усіх віцекоролів у минулому найближче до престолу дістався болгарський. Симеона II скинули в 1946-му дев'ятирічним, але він повернувся з вигнання, щоб посісти 2001 року посаду прем'єра. Йому віддали частину його земель, але політична кар'єра очільника уряду тривала недовго. Він і колишній король Румунії Міхай (тому зараз 89) – останні живі глави держав, які були на престолі впродовж Другої світової. Югославський принц Александр повернувся до Сербії з британського екзилу, але йому корони не вручили. Константин II, якого скинули з грецького трону після військового перевороту 1967 року, досі живе у вигнанні в Сполученому Королівстві – він не побажав зрестися престолу.

За межами Європи монархії досі наділені значною владою, особливо у арабському світі. Королі Йорданії, Марокко й Саудівської Аравії, як і емір Кувейту та султан Оману, є правителями з абсолютною владою, які можуть призначати і звільняти прем'єрів. Парламент не має на них впливу. Більшості з цих монархів пощастило уникнути заворушень, що струнули інші арабські країни. Але короля Бахрейну, який є суні-

**БАГАТЬОХ ЗАТЯТИХ
РЕСПУБЛІКАНЦІВ
ДОСІ ПРИВАБЛЮЮТЬ
КОРОЛІВСЬКІ ГЛАМУР
І ТРАДИЦІЇ**

том, дуже негативно сприймає шіїтська більшість населення.

У решті світу монархії залишилися зовсім мало. Немічний тайландський король Пуміпон на троні вже 64 роки – він залишається для своєї країни єдиним стабільним представником влади у вирі переворотів. Однак, попри величезний авторитет, його вплив слабне, і хтозна, чи заживе його син такої самої поваги. Японський імператор теж оточений неабиякою шаную, але зараз тамтешній інститут монархії намагається адаптуватися до менш формальної та більш відкритої сучасної країни. Жодна республіка, яка є за природою більш демократичною формою правління, не розглядає можливості повернення до монархії, що асоціюється з абсолютною владою. Однак багатьох затятих республіканців, особливо у США, досі приваблюють королівські гламур і традиції. Отже, принцу Вільямові та його дружині світова увага забезпечена до кінця життя. ■

К Н И Г А Р Н Я

27 травня–3 червня чекаємо Вас на таких заходах у Книгарнях «Є»

◆ У Києві (вул. Лисенка, 3):

28 травня, 17:00 – видавництво «Нора-Друк» та Книгарня «Є» запрошують на зустріч із Філіппом Лабро – живою легендою французького кіно, телебачення та літератури.

30 травня, 18:00 – презентація книжки Василя Базіва «Хрест» (видавництво «Фоліо»).

31 травня, 18:00 – презентація серії книжок про відомих українців «12 балів» (видавництво «Зелений пес»).

2 червня, 18:00 – презентація серії книжок українських класиків «Класна література» (видавництво «Знання»).

4 червня, 12:00 – презентація альбому класичної музики для дітей "Фердинанд". Створіть власний музичний твір разом зі скрипалькою Мирославою Которович та ансамблем «Київські солісти».

(вул. Спаська, 5):

1 червня, 18:00 – презентація етнографічних праць мистецтвознавця Стефана Таранушенка.

◆ В Івано-Франківську (вул. Незалежності, 31, 4-й поверх):

28 травня, 14:00 – дитячі читання з художником Яремою Стециком. Книжечка Всеволода Нестайка «Дивовижні пригоди в лісовій школі. Сонце серед ночі. Пригоди в Павутинії». Для дітей молодшого та середнього шкільного віку.

29 травня, 12:00 (5-й поверх) – мистецькі заняття для дітей з арт-студією «Теракота».

31 травня, 17:00 – презентація книжки Тимофії Гаврилів «Чарівний світ. Між тоді і тепер». Модератор Володимир Єшкілев.

1 червня, 19:00 – кіноклуб «Маяк». Показ документального фільму «Корпорація «Іжа». Режисер Роберт Кернер.

◆ У Львові (просп. Свободи, 7):

27 травня, 18:00 – творчий вечір Романа Іваничука (до дня народження письменника).

31 травня, 18:00 – Ірина Вільде: вечір спогадів та презентація нових видань (за участю Яреми Полотнюка, Романа Іваничука, Миколи Ільницького, Ніни Бічуї та ін.).

2–4 червня – заходи в рамках Міжнародного симпозіуму «Література. Діти. Час» та Літературного фестивалю для дітей «Дивокрай».

2 червня, 13:00 – майстер-клас із книжкової ілюстрації «Творче читання» для дітей 7–11 років за мотивами книжки «Сонце, вітер і хмаринки» (проводять Вікторія Ковальчук, Надія Репета, Ірина Гетьман).

3 червня, 13:00 – майстер-клас із книжкової ілюстрації «Творче читання» для дітей 7–11 років: «Казкотерапія» (проводять Катерина Єгорушкіна, Світлана Чернишева, Алла Галімурка, Галина Павлишин).

4 червня, 13:00 – майстер-клас із книжкової ілюстрації «Творче читання» для дітей 7–11 років за мотивами «Літньої книжки» (проводять Юлія та Богдан Березенки, Світлана Балух, Зоряна Живка, Наталя Малетич, Юлія Кустміда, Олена Микула).

◆ У Вінниці (просп. 50-річчя Перемоги, 26):

28 травня, 17:00 – молодіжний літературний фестиваль неповної творчості «Перо в серці». Гості: Ярослав Гадзінський та Анатолій Секретарьов.

30 травня, 18:30 – до Міжнародного дня захисту дітей: демонстрація документальної стрічки «Малюки» Томаса Бальмеса.

1 червня, 18:00 – майстер-клас Юлії Короцінської «Назад у дитинство».

◆ У Тернополі (вул. Валова, 7–9):

31 травня, 18:30 – форум «Міжнародні стажування», AISEC.

1–5 червня – заходи в межах Літературного фестивалю для дітей «Дивокрай».

1 червня, 15:00 – авторське читання з Іриною Мацко та Галиною Шулим.

2 червня, 12:00 – авторське читання з Валерієм та Наталею Лапікурами.

3 червня, 15:00 – авторське читання з Іваном Андрусюком.

4 червня, 15:00 – авторське читання з Лесею Ворониною.

5 червня, 12:00 – майстер-клас із книжкової ілюстрації «Творче читання» з Галиною Павлишин.

Інформаційний партнер

Тижень
Книжковий тиждень

Із повним переліком заходів та його можливими змінами Ви можете ознайомитися в Книгарні «Є» у вашому місті та на сайті book-ye.com.ua

Гра в піжмурки

Сприйняття української проблеми під час та після Другої світової війни еволюціонувало крізь польську та російську призму до перспективи незалежнення України

Автор:
Олександр Пагіря

Після укладення сумнозвісного пакту Молотова – Ріббентропа та проведення четвертого поділу Польщі між СРСР та Німеччиною у вересні 1939 року в британському сприйнятті українського питання з'явився варіант, який орієнтувався на примирення й об'єднання зусиль поляків та українців в окупованій Західній Україні для спільної боротьби проти двох окупаційних режимів. Передумовою для цього, на думку британських міжнародних аналітиків, мала стати ревізія польським еміграційним урядом своєї політики стосовно українців Східної Галичини і Волині та ухвалення ним програми перетворення Польщі на Польсько-Українсько-Литовську федеративну державу – шось на зразок унії Речі Посполитої та Великого князівства Литовського XIV–XVII століть.

КРІЗЬ ЧУЖІ ОКУЛЯРИ

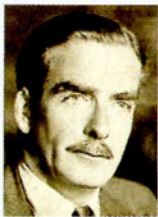
На початковому етапі війни британці намагалися використати український національно-визвольний рух як знаряддя для посилення власних позицій на Сході Європи і як потенційний політичний чинник на випадок розпаду СРСР. Водночас в українському питанні вони передусім діяли в інтересах польського еміграційного уряду, підтримуючи всі контакти з нашими співвітчизниками тільки за посередництвом поляків. Англіїці розглядали нашу проблему переважно з погляду відновлення польських східних кордонів. Українські національні прагнення, на їхню думку, могли бути реалізовані або в межах автономії південно-східних воєводств Польщі (Львівського, без

Львова, Станіславівського, Тернопільського та Волинського), або ж завдяки створенню з допомогою поляків буферної Української держави з центром у Києві, залежної від підтримки Варшави, як це було у випадку з Правобережною Гетьманщиною в часи Руїни у другій половині XVII століття.

Однак британські плани для України виявилися нереалізованими через посилення позицій Німеччини в Європі у 1939–1941 роках, окупацію нею низки сусідніх держав і зростання тенденцій цинічного загравання німецьких кіл з українським питанням, що переорієнтувало більшість наших самостійницьких сил на підтримку з боку Третього Рейху. Поряд із цим втілення в життя британських схем блокувало небажання самих українців та поляків миритися між собою після важкого досвіду співіснування в одній державі та з огляду на гострі територіальні суперечки. Співпраця між емігрантським урядом Польщі та урядом УНР в екзилі не виправдовувала сподівань британських кіл, оскільки позиції останнього в Україні визначались як «вельми сумнівні». До того ж Велика Британія не спромоглась оприлюднити своєї офіційної позиції щодо українського питання, що робило її наміри прихованими та нещирими.

Водночас Франція цілковито ігнорувала українську проблему і бачила її лише як невід'ємну складову російської в контексті відновлення потужної небільшовицької Російської держави на Сході Європи. Опосередковано на формування думки керівних кіл Сполучених Штатів та Канади щодо України в роки війни впливала наша численна діаспора в Північній Америці (близько 1 млн осіб). Впливові емігрантські організації не раз намагалися «нагадати» американській стороні про проблему української бездержавності. Однак позиція США в цьому питанні була максимальною стримана та обережна. До моменту вступу у війну проти Японії в грудні 1941 року в їхньому суспільстві та політиці переважали ізоляціоністські настрої та тенденції до максимального дистанціювання від європейських справ.

ЕНТОНІ ІДЕН (1897–1977). Міністр закордонних справ Британії. Попри добру поінформованість щодо українського визвольного руху, і надалі бачив Україну в складі СРСР

ГАРРІ ТРУМЕН (1884–1972). Президент США. Одним з перших післявоєнних політиків висловив думку, що не був би проти незалежної України у разі її виникнення

Фатальною у ставленні Заходу до наших самостійницьких прагнень стала орієнтація на початковому етапі Другої світової війни частини українства та визвольних організацій на підтримку з боку Німеччини, що час від часу використовувала «українську карту» в своїй східній політиці як засіб тиску на сусідні держави. Оскільки з 1938 року ворогом номером один для Великої Британії, а згодом і для Сполучених Штатів була нацистська Німеччина, то супротивники і союзники Заходу визначалися за критерієм ставлення до Третього Рейху. В українських прагненнях до самостійності західні країни довгий час вбачали «німецькі впливи».

У ПОЛОНІ ПОДВІЙНИХ СТАНДАРТІВ

Задекларовані в Атлантичній хартії (14 серпня 1941 року) загальні принципи та універсальні цінності ведення війни країнами антигітлерівської коаліції відображали насамперед американські ідеали в способі облаштування повоєнного світу. Зокрема, у документі було зафіксовано відмову союзних держав від територіальних надбань у ході війни й відповідно будь-які зміни мали відбуватися лише за посередництвом вільного волевиявлення народів, яких вони зачіпали; усі народи мали право самостійно вибирати ту форму правління, яка їх влаштувала; втрачений суверенітет країн повинен бути відновлений. Однак кожен з учасників «Великої трійки» розумів цей документ по-своєму. Британський прем'єр-міністр Вінстон Черчилль про-

веренітету нації делегетимізувала радянські територіальні надбання 1939–1940 років, здійснені відповідно до таємного пакту з Гітлером. Радянський диктатор, будучи прихильником «практичної арифметики» та «реального обрахунку сил» у дусі geopolititk, сподівався, що положення декларації не тлумачитимуться буквально. Водночас, на думку американського президента Франкліна Рузвельта, Радянський Союз не був формою імперії, а більше скидався на справжню федерацію. Подвійне трактування високих ідейних засад Атлантичної хартії членами «Великої трійки» робило цей документ міжнародного масштабу папірцем.

З моменту формування Великої Альянсу між США, Великою Британією та Радянським Союзом будь-які альтернативні бачення західними державами українського питання були затьмарені перспективами союзних відносин із СРСР. Не маючи можливості пропорційно компенсувати радянські військові зусилля у війні проти нацистської Німеччини на Східному фронті, Захід був змушений задовольняти значні територіальні апетити Москви у Східній Європі. Українське питання опинилось у монополії радянської зовнішньої політики.

Як західні дипломати сприймали реальний статус Української РСР, що декларувала свій державний характер у межах Радянського Союзу? Після прийняття поправок до Конституції СРСР від 1 лютого 1944 року, відповідно до яких було створено союзно-республіканські наркомати закордонних справ та оборони, західні аналітики досить скептично поставилися до меж, яких може сягати «розширення прав союзних республік». «Союзні республіки обмежені, поперше, тим, що вони не є суверенними державами, а, навпаки, формують невід'ємну складову високоцентралізованої держави. Вони обмежені у здійсненні автономії в більшості урядових функцій», – зазначалося в одному з американських аналітичних зведень. Критично оцінюючи можливість встановлення прямих дипломатичних відносин з урядами союзних республік, експерти зазначали, що

У ДОКУМЕНТАЦІЇ ЗАХІДНИХ КРАЇН РАДЯНСЬКИЙ СОЮЗ ЧАСТО НАЗИВАВСЯ ПРОСТО РОСІЄЮ, ЩО СВІДЧИЛО ПРО ХАРАКТЕР СПРИЙНЯТТЯ НИМИ РАДЯНСЬКОЇ ІМПЕРІЇ

ектував його положення лише на окуповані Німеччиною в Європі території й відмовлявся застосовувати їх щодо британських колоніальних володінь і домініонів. Для Сталіна, який приєднався до хартії 24 вересня 1941-го, теза про відновлення су-

останні не здатні здійснювати зовнішньополітичні функції без участі московського уряду. У документації Радянський Союз часто називався просто Росією, що свідчило про характер сприйняття західними країнами внутрішньої природи радянської імперії.

У зв'язку з радянським наступом у Правобережній Україні на початку 1944 року британське зовнішньополітичне відомство в інтересах польського лондонського уряду розглядало різні варіанти подальшої долі західноукраїнських земель у контексті їх пропорційних поділів між Радянським Союзом та Польщею. У подальшому їхня доля, як і доля всієї Східної Європи, була вирішена на Ялтинській конференції Великої Трійки 4–11 лютого 1945-го. В інформаційному матеріалі, підготовленому працівниками британського Форин офіс (МЗС) для делегації на Кримській конференції, зазначалося, що створення незалежної Української держави на цій стадії східноєвропейської історії неможливе і що єдиним практичним шляхом об'єднання всіх українців в один політичний організм є інкорпорація Західної України до складу Української РСР. Ідучи на поступки радянській стороні, західні лідери погодилися включити до майбутньої Організації Об'єднаних Націй Українську та Білоруську РСР з огляду на їхні великі людські та матеріальні втрати під

час війни з Німеччиною (у 1947-му держсекретар США Ален Болен назвав це рішення найгіршим з усіх ухвалених у Ялті, а день його прийняття – чорним днем Франкліна Делано Рузвельта).

У листопаді 1946 року Форин офіс запропонував англійському уряду та Вашингтону встановити прямі дипломатичні відносини з Українською РСР та здійснити обмін офіційними представниками з Києвом, вбачаючи в цьому можливість збалансування кількості радянських дипломатів у західних країнах та отримання додаткової інформації про життя в другій за важливістю республіці Радянського Союзу. Відповідаючи на британські пропозиції, Державний департамент США висловлював застереження, що УРСР не є незалежною державою і не характеризується високим ступенем внутрішньої автономії. Спроба встановити дипломатичні відносини з Радянською Україною, на думку Вашингтона, мала стати офіційним визнанням фіктивного суверенітету союзних республік західними державами, на що сподівався радянський уряд під час маневрів із конституційними змінами 1944 року.

ВІЗІІ САМОСТІЙНИЦТВА

З погіршенням відносин між США та СРСР та переростанням їх у холодну війну у Вашингтоні почали все реалістичніше підхо-

ДО ВОЛІ.
Після переходу відділів УПА на Захід через Чехословаччину вільний світ врешті побачив тих, про кого писала західна преса починаючи з березня 1944-го

дити до перспективи дезінтеграції Радянського Союзу на окремі національні держави в разі перемоги у війні проти комунізму. Провідна роль у цьому процесі відводилася балтійським народам та українському як «найбільш прогресивним, що були під російським пануванням у новітній час». Однак оцінки західними експертами можливості незалежності України були вельми скептичними, ґрунтуючись на аналізі історичних, політичних, економічних, культурно-релігійних та лінгвістичних чинників, і розраховані на віддалену перспективу. Зокрема, під час засідання Національної ради оборони США 18 серпня 1948 року пропонувалося зайняти нейтралітет у згаданому питанні: без особливого захоплення «українського сепаратизму» і водночас без опору у становленні незалежної України в разі її появи на політичній карті світу. Така позиція Сполучених Штатів була підтверджена перед британцями в грудні 1949-го після відправлення послання президента Гаррі Трумена до четвертого Конгресу українців Америки. Держдепартамент заявив, що на цій стадії він не може запропонувати конкретних планів підтримки українців і водночас не засуджує учасників самостійницького руху.

Поряд із цим аналіз перспектив створення незалежної України проводили й британські експерти, володіючи достовірнішою інформацією про історико-географічне, національно-політичне та економічне підґрунтя української державності, стан справ в емігрантському середовищі. Солідаризуючись із позицією свого трансатлантичного союзника, британське зовнішньополітичне відомство було обережним, не відкидаючи ідей можливої дезінтеграції Радянського Союзу в майбутній війні й водночас не пропонуючи конкретних планів. Будучи добре обізнаними з природою та масштабами національно-визвольної боротьби в Україні, західні політичні кола виявили цинізм і байдужість до національного самовизначення українців, розглядаючи створення незалежної держави як одну з віддалених перспектив. ■

Головний інформаційний
партнер

Тиждень
Культури та мистецтва

Медіа партнер

Гала radio
100 FM

Alexart
house

PARTER.UA
НАЦІОНАЛЬНИЙ ОПЕРАТОР
287 87 87

КНИГАРНЯ

238 2 888
КВИТКИ.UA

DymchukArtPromotion

**ЛЕСЬ
ПОДЕРВ'ЯНСЬКИЙ**

**ДІТЯМ ДО 21 РОКУ
ВХІД ЗАБОРОНЕНИЙ**

ЕПІЧНА ТРАГЕДІЯ

ПАВЛІК МОРОЗОВ

К-ТР КІНОПАНОРАМА
ВУЛ.ШОТА РУСТАВЕЛІ, 19

ТРАВЕНЬ
14, 19, 26

ЧЕРВЕНЬ
2, 9, 16, 23, 30

постановка
Андрій Кригенько
хореографія
Лариса Венедиктова

сценографія
Лесь Подерв'янський
пісні
Максим Добровольський

костюми
Анастасія Подерв'янська
світло
Себастьян Альфонс(ФРН)

замовлення квитків
за тел.5993161

подробіці на сайті

Перекресток

www.perecrestok.kiev.ua

**ГАРЯЧЕ
ЛІТО
З АЕРОСВІТ**

тільки з 24 по 31 травня

Краків	\$159	Штутгарт	\$209
Лондон	\$189	Костанай	\$249
Стокгольм	\$199	Актау	\$249
Копенгаген	\$199	Астана	\$249
Гамбург	\$209	Алмати	\$249
Дюссельдорф	\$209	Карлові Вари	\$249

всі ціни вказано в обидва боки та з урахуванням всіх зборів

АероСвіт
УКРАЇНСЬКІ АВІАЛІНІЇ

*дзвічки безкоштовні зі стаціонарних телефонів на території України
**для дзвінків з мобільних телефонів на території України, вартість 1 хвилини розмови – 1грн. Плата за з'єднання нараховується згідно твердого плану мобільного оператора
Ліцензія АБ #446862 видана Державіадміністрацією 18.11.09

0 800 509 800* 799** Київстар, Life, Beeline, МТС

www.aerosvit.com

ГРИМ-ГОРА

За створення на Галичині збройного антирадянського підпілля Дмитро Гриньків отримав сім років таборів

Автор:
Ігор Кручик

Фото
автора

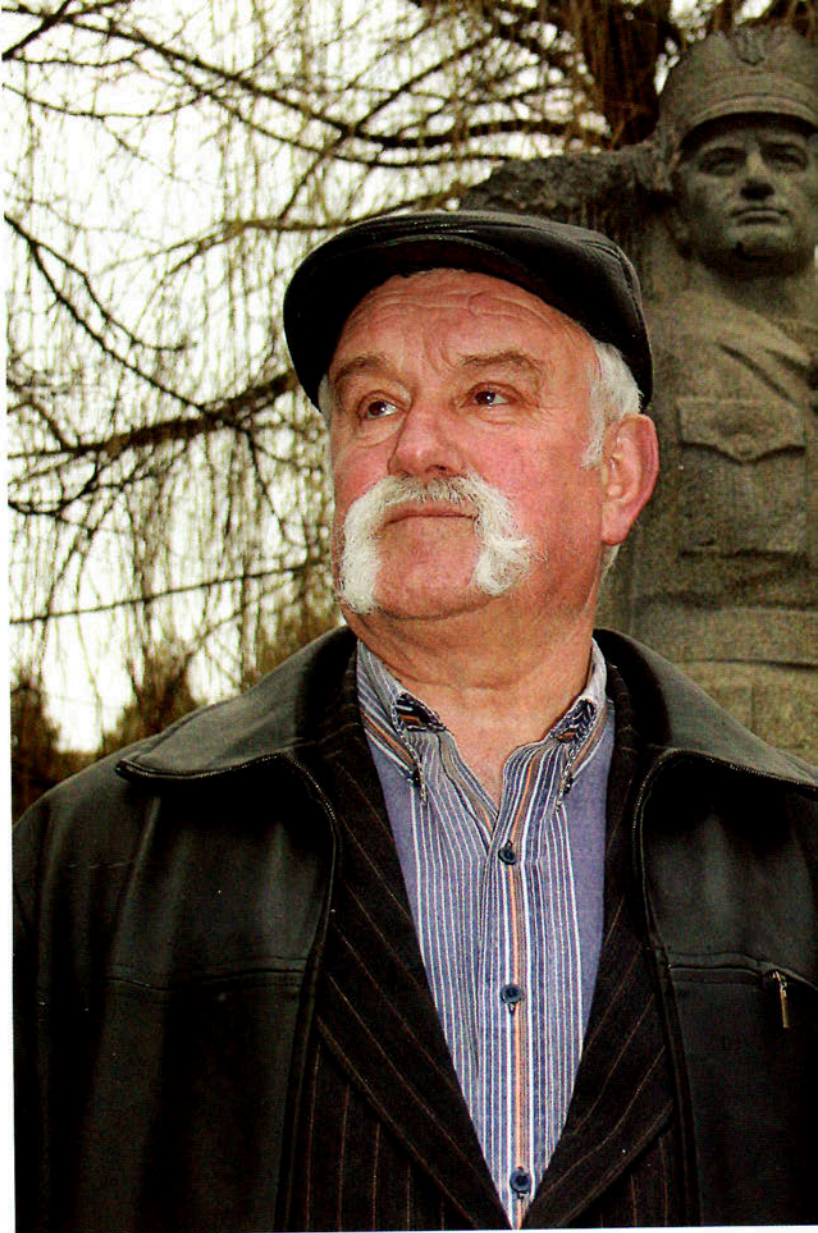
«Совіцьку армію я проходив у танкістах під Остром. Зі мною служив такий сержант Прокудін із Дніпропетровська – спортсмен, дзюдоїст. Він відверто казав: «Діма, я тебе побаваюсь». – Чого б то, питається? – «Ведь ти бандера». Інші східняки теж називали мене так. Я того не цурався».

Дмитро Гриньків, він же Грім-Гора, сивий чоловік із козацькими довгими вусами, нині очолює Коломийську раду політв'язнів і репресованих.

ХЛОПЦІ З БАНДЕРШТАТУ

Після служби у війську Гриньків вступив на Коломийський вечірній факультет Івано-Франківського інституту нафти і газу.

«У мені попервах було багато советськості. Я читав «Молоду гвардію», «Як гартувалася сталь». Технічна література там була всуціль російськомовна: електротехніка, «сопромат». Ми: «А чому не викладають українською?» Говорили про це спершу пошепки, потім і голосніше. Україна як каліка: наче й член ООН, але ні мови державної, ні грошової одиниці, ні війська. Тож ми з кількома друзями й вирішили створити групу, котра якось протидіяла б тому, що ми потрапили в капкан Москви. Такий період був в Україні, коли вітрами з Європи, Чехії та Польщі нагало хвилю невдоволення й протестів».

1972 року Гриньків із друзями дав таємну клятву вступу до заснованої ними «Спілки української молоді Галичини». Текст склав Іван-Василь Шовковий. На столі, за яким сиділи побратими, лежав ніж. Пан Дмитро згадує: «Я забив його в стільницю і виголосив: «Клянуся на вірність ідеям України». Усі поклали свої руки на мою і сказали: «Клянуся!» Спочатку склали присягу ще Роман Чупрей, Василь Михайлюк, Микола Мотрюк, Дмитро Демидів, Федір Микитюк. Згодом – Любомир Чупрей, Іван Мотрюк і Василь Кузенко».

У селі Печеніжин, де народився Олекса Довбуш, здавна стоїть пам'ятник легендарному опришкові. Неподалік нього, в хаті родичів Демидіва, хлопці кілька разів проводили збори. «1972-го ми вирішили відзна-

чити роковини загибелі Довбуша. Поклали йому вінок із синьо-жовтою стрічкою. Хтось подзвонив у сільраду, і той вінок прибрали. Але районом пішли чутки...»

Що ще робили члени новоутвореної спілки? «Вивчали націоналістичну літературу, проводили антирадянські збори, – з пам'яті цитує свою кримінальну справу Гриньків. Розповідає й інші деталі. – Ми вирішили користуватися псевдо, за принципом бандерівського руху. Той Лісовий, той Семиволос... А я Грім-Гора. Це від мого прізвища: «гринь» діалектом – гора. Розмовляв я і виступав завжди голосно, то хлопці й жартували: «Ти такий – як грім гриміш». Ну а що, прозиватися Коломийським? От нещодавно зустрічався з молоддю в коледжі, одна студентка запитала, чи й досі від-

гукуюся на те псевдо? Я розсміявся: а чого ж, називайте».

«Уже діяла невеличка група. Щось із десятеро. Серед нас були ті, хто регулярно слухав закордонне радіо. Ми чули про вбивство Алли Горської. Розуміли: чекісти не жартують. Але не збиралися бути ягнятами на закланні. І постало питання про зброю, – згадує Гриньків. – Це всі сприйняли прихильно. Я був головою стрілецького клубу ДТСААФ (радянська організація з підготовки юнаків до військової служби. – Ред.), водив у тир хлопців і дівчат. Тримав і вдома малокаліберну гвинтівку Марголіна, набой. Тож ми тренувалися ще й із членами Спілки молоді Галичини».

У Шовкового з підліткових часів лежав прихований самопал, власноруч виготовлений. Роздобули побратими й кілька будівельних пістолетів, вироблених на Тульському збройному заводі, якими забивають дюбелі. Шукали й зброю, яка лишилася від Другої світової.

«Ми довідалися, що один відлюдькуватий чоловік, Яромир Зумер, який мешкає за селом, тримає німецький карабін системи «Маузер». У саду, в дерев'яному вихідку. Вирішили забрати. Увечері залізли на обійстя й узяли, ще й 40 патронів на додачу».

Господар про крадіжку не заявив – карабін у нього зберігався незаконно. Збройна організація – це вже звучало грізно й вагомо. Вкрадений карабін випробували в горах. «Тиха ніч була. Я вистрелив – Шовковий почув за кілька кілометрів», – із захватом описує Гриньків.

УНІВЕРСИТЕТИ СУВОРОГО РЕЖИМУ

Радянські спецслужби тим часом і далі вистежували суспільно активних людей і душили в зародку будь-які альтернативні думки.

«Нам захотілося мати печатку з тризубом. Щоб ставити її на листівках, відозвах, – усміхається Грім-Гора. – Ми необачно замовили її граверові Тарасу Стадниченку, і він нас виказав КДБ. Як віддавав мені ту річ – у нього руки тремтіли. На ранок – чекісти з обшуком. Вони швидко знайшли печатку. І, як я зрозумів, бачили її раніше».

«Спілку української молоді Галичини» заарештували в один день. Кількома «Волгами» звели до Івано-Франківська, у слідчий ізолятор.

«Мої посправники: Мотрив, Шовковий, Чендей, Демидів... Узяли всіх. Тримали мене спочатку під ст. 56 КК УРСР «Зрада Батьківщині», розстрільною. Потім слідчий майор Рудний справу перекваліфікував. Основними стали ст. 62 і ст. 64 – організована антирадянська діяльність, спрямована на відрив України від СРСР». Абсурдність того, першого звинувачення була надто очевидною. Бажання для України більших прав, використання рідної мови, традиційної символіки – де ж тут зрада Батьківщини?

«Слідчий запитує: «Який у вас був намір?» Кажу: «Просвітити людей, що Україна повинна мати більше самостійності». Він: «Ну а якої України ви хотіли б?» Я: «Такої, як держави Варшавського блоку... Щоб була своя армія, грошова одиниця, кордони». А зброя, питає, нащо? Відповідаю: «Для самозахисту».

У серпні 1973-го Дмитрові Гриньківу присудили сім років таборів суворого режиму. Дружина була вагітна, коли його заарештували. Поки відбував покарання, сталося чимало подій: народилася донька, через кілька років померла мати.

У Кучинському політичному концтаборі ВС-389/36 на Уралі, куди він потрапив, було приблизно 200 в'язнів: упівці, дисиденти, релігійні діячі. «Там хто який термін тягнув: і по 20, і по 30 років сиділи, ще від Сталіна, – пан Дмитро розповідає, як їх зустріли за колючим дротом. – Ігор Калинець усміхнувся: «У вас такий романтичний ухил – зі зброєю». Левко Лук'яненко мене здивував: «Ви знаєте, у 1960-ті роки вас за цією справою розстріляли б». Із теплою згадкою також Євгена Сверстюка, Івана Світличного, Степана Сапеляка, які сиділи одночасно зі мною. А ще росіянин Сергей Ковальов... Виявляється, в одному таборі збрали стільки чудових людей! Вони мені стали як рідня. У їхніх міркуваннях про сенс життя й боротьби я відкрив для себе важливі речі».

Ті, хто вчився в Гарварді й Оксфорді, мабуть, із таким самим пієтетом згадують своїх співкурників.

«Ми жили в одному бараку зі Сверстюком. Навіть як спали, були сусідами: він на нижньому ярусі, я на горішньому. Дуже мене вразили його філософія, думки про сутність життя. Євген Сверстюк придивлявся до нас і почав наполягати, щоб ми вчилися. Склав нам список обов'язкової літератури, починаючи з Гомера. Час є, мовляв, – читайте. Ми не були сильно підковані в ерудиції – бракувало цього. Грушевського й того знали тільки фрагментами. Мені лише в таборі відкрилося, скільки ж нас недоувчили в тій радянській школі».

Гриньків аж ніяк не вважав себе слабкодушним, однак співтабірники вразили його своєю безкомпромісною національною й людською гідністю. І він пристав до підпільної групи, яка готувала інформацію про становище політв'язнів і передавала її на волю в самвидав.

НА УЛАМКАХ СИСТЕМИ

Гриньків пишається, що «в нашій справі зайві люди не постраждали». Бо зазвичай кадебісти поводитись як будь-який радянський субпідрядник: завищували обсяги робіт, переоцінювали складність справ.

А як же Яромир Зумер – той, що ховав розібраний німецький «Маузер»? «На допиті він каже: «Нічого не знаю, ніякого Гриньківа, ніякої зброї. Сховок у туалеті? То, мабуть, покійний брат колись притаїв, іще зі світової війни...» Я на його показання тільки всміхнувся, – додає пан Дмитро, – бо ж карабін було загорнуто у «Прикарпатську правду» за серпневе число 1972 року. Звісно, про цю деталь я кадебістам не сказав, тож дядька й відпустили».

Та очевидно, що головною зброєю, яка насамкінець знищила більшовицьку державу, були все-таки не дюбель-пістолети й не «Маузер». «СРСР упав не від зброї – від комуністичної брехні. Вона добивала й прорадянські режими, що поширилися світом. Звинуватили в усьому Горбачова, але він тут ні до чого – система настільки прогнила, що її ніхто не врятував би». ■

РАЗОМ ІЗ ПОБРАТИМОМ. Пан Дмитро біля пам'ятника борцям за Незалежність України в Коломиї. Прототипом для гранітного вояка послужив коломиянин Мирослав Симчич, ветеран УПА

Вдалиий забіг

Каннський фестиваль-2011 відзначився тріумфом Терренса Маліка, перемогою української короткометражки та «меланхолійним» скандалом

Автор:
Катерина Сліпченко,
Канни

Програма 64-го Каннського фестивалю змусила будь-якого кіномана стежити за його перебігом з іще більшим інтересом, ніж будь-коли. Ще б пак – Ларс фон Трієр, Нурі Білге Джейлан, Акі Каурімякі, Педро Альмадовар, Паоло Соррентіно в одному конкурсі з новими фільмами. І хоч би як склався остаточний п'яський, приємно, що для України кінофорум став переможним.

Стрічка Марини Вроди «Крос» брала участь у змаганні короткометражок. Її герой біжить, сам від себе, до себе, мчить швидко, зустрічаючи на шляху інших персонажів... Картина лаконічна, та їй не бракує ані власного стилю, ані винахідливості. Тож нічого дивного, що журі конкурсу на чолі із французьким режисером Мішелем Гондрі присудило Марині «Золоту пальму». «Не думаю, що в моєму житті щось зміниться», – сказала режисерка на пресконференції переможців. Хоч би й так, але словосполучення «лауреат Каннського кінофестивалю» назавжди залишиться в її біографії.

ПОГАРЯЧКУВАЛИ

Щодо повнометражного конкурсу, то його можна було б назвати перегонами несправжніх надій. Одним із небагатьох, хто продемонстрував свій талант у повному розквіті, став донець Ларс фон Трієр. Його «Меланхолія» – потужна стрічка про кінець світу – поєднала й передчуття апокаліпсису, без пафосу та всіляких розламів земної кори, й чудові акторські роботи Кірстен Данст і Шарлотти Генсбур, і насичений візуальний ряд, і багатоплановість

розповіді, хоча події відбуваються в одному місті. Проте сильно сплутала карти журі заява кіномитця. Режисер, щоб «розбухати публіку» (як зізнався він згодом), висловив симпатії до Гітлера. Спершу Ларса проігнорували зірки та преса, потім і фестиваль оголосив його персоною нон грата в Каннах. Провокація обернулася проти самого її ініціатора, як можна було й спрогнозувати. Публіка кінофоруму, об'єднана одноставним осудом самої декларації, розділилася щодо того, чи не надто суворо покарав данця фестиваль.

Скандал, що вибухнув, став одним із найбільших за всю історію Канн. Особливо болочим він виявився й через те, що трієрівська «Меланхолія» – один із найсильніших фільмів конкурсної програми. Утім, журі вирішило не карати невинних і нагородило призом за найкращу жіночу роль Кірстен Данст, чия робота справді була дуже вдалою. Загалом Трієр може забезпечити добрий майданчик акторкам: позаторік за роль в «Антихристі» нагороду отримала Шарлотта Генсбур (до речі, в «Меланхолії» вона також зіграла неперевершено). Ось тільки хтозна, чи зможе потрапити режисер на наступні фестивалі, щоб його зірки могли й надалі перемагати.

У КОНКУРСІ Й ПОЗА НИМ

Якщо скандал довкола фон Трієра пролунав як грім серед ясного неба, то бурхливої реакції на фільм Ксав'є Дюрієра «Завоювання» чекали заздалегідь. Ще б пак, у стрічці йдеться про те, як нинішній президент Франції Ніколя Саркозі прийшов до влади, про його розлучення із дружиною тощо. Картина представляє лідера країни в не надто привабливому світлі,

знята вона цікаво і, хоч її важко художньою, переконливістю може забезпечити їй статус документальної. Ажіотаж довкола неї був великий, проте скандал так і не вибухнув. Говорити неприємні речі про свого президента для французів – справа звична. Хоча перша пара держави до Канн так і не приїхала. Дарма, що Карла Бруні зіграла малесеньку роль у картині Вуді Аллена «Північ у Парижі».

Натомість до Лазурового узбережжя навідалася справжня легенда. Після багаторічної відсутності на Круазетт повернувся Жан-Поль Бельмондо. Актора вітали мало не як особу королівської крові. Бельмондо, який після хвороби насилу говорить і пересувається, таки піднявся на сцену Дебюссі, щоби прийняти із рук президента фестивалю Жюлі Жакоба почесну «Золоту пальму». Відзнаку за внесок у кіно отримав і Бернардо Бертолуччі, якому її вручав голова цьогорічного журі Роберт Де Ніро під час церемонії відкриття.

Щодо інших позаконкурсних подій, то серед них найцікавішими стали, зокрема, згаданий фільм Вуді Аллена «Північ у Парижі» і, звичайно ж, світова прем'єра картини Роба Маршалла «Пірати Карибського моря: на дивних берегах», яка привела на Круазетт Джонні Деппа та Пенелопу Крус.

ПАЛЬМИ ПЕРЕМОЖЦЯ

Проте основною інтригою таки був і залишається конкурс. Головна нагорода Канн цього року поїхала за океан: її здобув Терренс Малік зі стрічкою «Древо життя». У Техасі 1950-х живе хлопчик Джек. Його авторитарний батько та ніжна мати ділять свою увагу й любов між ним та двома його молодшими братами. Трагічні події руйнують крихку рівновагу в родині...

Основні переможиці Канн-2011

Найкращий фільм – «Древо життя» (The Tree of Life), США. Режисер Терренс Малік

Гран-прі журі – «Хлопчик на велосипеді» (Gamin au velo), Бельгія. Режисери Жан-П'єр Дарденн, Люк Дарденн. «Одного разу в Анатолії» (Once Upon a Time in Anatolia), Туреччина. Режисер Нурі Білге Джейлан

Найкращий режисер – Ніколас Віндінг Рефн, «Драйв» (Drive), Данія

Найкращий актор – Жан Дюжарден, «Артист» (The Artist), режисер Мішель Хазанавічус

Найкраща акторка – Кірстен Данст, «Меланхолія» (Melancholia), режисер Ларс фон Трієр

Найкращий сценарій – Джозеф Седар, «Примітка» (Footnote), режисер Джозеф Седар

Спеціальний приз журі – «Поліція» (Polisse), Франція. Режисер Майвенн Ле Беско

Найкращий короткометражний фільм – «Крос» (Cross), Україна. Режисер Марина Врода

Саме ця, центральна історія знята досить переконливо. Щоправда, навколо неї Малік накрутив стільки всього, що замість того, аби сягнути філософських глибин, яких явно прагнув, створив багатозначну занудну картину.

Гран-прі, другу за значенням нагороду, розділили турецький режисер Нурі Більге Джейлан та бельгійці – володарі двох «Золотих пальм» – брати Дарденни. Джейлан розповів, що знімав «Одного разу в Анатолії» інтуїтивно, як і всі попередні стрічки: «Я все роблю за інстинктом. Не готую режисерського сценарію. Щоправда, люблю широкі плани. Масштаб кадру дає змогу задуматися про наше власне місце на землі». Інакше, значно камернішу й інтимнішу картину «Хлопчик на велосипеді» презентували брати Дарденни. Вони розповідають про малюка, покинутого батьком. Ним опікується молода перукарка (Сесіль де Франс). Їхні стосунки та відносини дитини з навколишнім світом стають стрижнем фільму. Обидві роботи гідні своєї нагороди, вони щирі, справді авторські й демонструють добре володіння мовою кіно.

Чого не скажеш про власника нагороди за режисуру. Ніколас Віндінг Рефн привіз у Кани картину «Драйв» із Раяном Гослінгом у головній ролі. «Реалізм – це добре, але не обов'язково цікаво. У нас не було мети зняти документальне кіно. Ми шукали золоту середину, щоб фільм був не тільки стилізацією», – сказав режисер. Проте його документалізм вийшов якраз не надто захопливим.

Провідною темою цьогоорічного фестивалю стали діти: «Древо життя», «Хлопчик на велосипеді», «Поліція», «Міхаель»... Остання картина опинилася поза увагою журі. На жаль. Перша режисерська робота директора з кастингу у фільмах Міхаеля Ганеке та Ульріха Зайдля – Маркуса Шляйнера – розповідає про п'ять місяців життя педофіла Міхаеля та його жертви – 10-річного хлопчини. Лаконічна стрічка знята з режисерського погляду просто бездоганно.

Про нагороду для Кірстен Данст ми вже згадали, а от приз

за найкращу чоловічу роль отримав француз Жан Дюжарден за образ, створений ним у фільмі «Артист». Режисер Мішель Хазанавічюс цією стрічкою кидає виклик сучасним високим технологіям. Дія його німої чорнобілої картини відбувається в епоху розквіту великих голлівудських студій. Герой – Джордж Валентін – зірка німого кіно. Але його кар'єра руйнується через прихід у кінематограф звуку. Утретє співпрацюючи з Жаном Дюжарденом, режисер пропонує йому роль із багатою палітрою переживань: «Німе кіно – дуже емоційне й чуттєве. Відсутність тексту підштовхує вас до необхідності вибору певної сутнісної манери розповіді, яка працює тільки за рахунок створюваних вами почуттів», – каже Хазанавічюс. Дюжардену вдалося бути легким і стильним, тож його нагородження зала вітала оваціями.

Приз за найкращий сценарій вирушив до Ізраїлю. Його заробила «Примітка» Дездефа Седа-

ра. Батько й син Школьники – дослідники Тори. Татусь, мізантроп і невдаха, опиняється в центрі уваги історії, коли Академія наук вирішує нагородити сина однією з найпрестижніших нагород у галузі, якій присвятили себе вони обидва. Дотепна стрічка вельми відрізняється від суворого «Бофора», попередньої Седарової роботи. Тож режисер продемонстрував широкую палітру власних кінематографічних можливостей.

Однак, якщо говорити про фестиваль загалом, то видатні кіномитці, зібравшись цього року на Круазетт, показали свої не найкращі роботи. Звичайно, їх рівень достатньо високий, щоб форум відбувся й, попри все, став подією. Утім, він не уникнув великих розчарувань: блискучі імена у програмі мали б стати запорукою видатного видовища, проте сильними кінематографічними потрясіннями 64-та редакція Канського фестивалю не вразила. Але нам немає чого журитися – для України цей рік став напрочуд вдалим. ■

ФІНІШНА ПРЯМА. Українська режисерка Марина Врода не чекала і золота пальм

У сузір'ї Рака

Останній Каннський фестиваль засвідчив, що без політиканства не обходяться навіть найнезалежніші

Щороку перед фестивалем – гарячка: щось не встигнеться, а щось прогавиться, не схопитися, не побачиться. А що, як воно якраз і виявиться головним? На жаль, завжди так і трапляється: раптом читаєш у пресі про гучну прес-конференцію Шона Пенна, про якого тільки-но відписав, що він не приїде. Як йому вдалося повз тебе прошмигнути? І обіцяєш собі: відтепер якнайважливіше відстежуватиму зірок, які сюди приїдять. Поки урочисто присягав, на півдня зайхав Шварценеггер. І знову повз тебе. А червоною доріжкою пройшла Єва Герцигова в такому запаморочливому вбранні, що гори воно вогнем усе це кіно. Ні, неправда, це зопалу вирвалося. Канни – єдиний фестиваль у світі, на якому, крім кіно, нічого не хочеться: ані прогулянок, ані бенкетів, ані ресторанів. Такої кількості чудових стрічок не побачиш більше ніде й ніколи.

Цього року – класик на класику. Трієр на Меліку, Каурісмьякі на Альмодоварі, Соррентіно на Кім Кі Дуку.

Уявити собі, що Терренс Малік поїде без «Золотої пальми» за «Древо життя», було так само абсурдно, як і заїдзрити голову нинішнього каннського журі Роберта де Ніро в здатності ухвалювати екстравагантні рішення. Він не з тих – він спокійний і нескандальний. Малік і «золото» йшли назустріч одне одному по прямій, і розвести їхні шляхи міг лише несподіваний апокаліпсис.

Щоправда, бажання за дві години сказати все, що зрозумів за попереднє життя, вмістити в одну стрічку своє уявлення про таємниці Всесвіту і те «дерево життя», на якому всі ми навіть не гілочки, а натяки на пелюстки квітів, вилилося у вельми заплутане дійство.

Утрамбувати його в голові зможе не кожен, натомість тому, кому це вдасться, гарантовано задоволення на межі з екстазом. Треба тільки повірити режисерові, що він знає, як показати на екрані взаємозв'язок Великого вибуху, дивної поведінки динозаврів і рефлексій успішного бізнесмена 2000-х. Якщо повірили, отримаєте кайф.

Щороку, відвідуючи хороші фестивалі, де хороші люди показують хороші фільми, сподіваєшся, що переможе найсильніший, якого щиро вибере найчесніше журі. Бо найважливішим із кіно для нас є мистецтво.

Заради справедливості треба зазначити, що нинішній Каннський фестиваль, який щойно закінчився, був ближчим до ідеалу, ніж усі останні роки, – цього разу тут справді судили мистецтво, якщо взагалі слово «судили» може бути застосоване до царини культури.

Звісно, що далі, то частіше, охочіше і довше будь-який фестиваль, навіть такий великий, престижний і, на перший погляд, незалежний, розшаркується перед новими реаліями. Гаразд, розшаркується нині весь світ, втягнутий у глобальну гру, яку називають політикою. Тільки раніше вона все-таки жила здебільшого на своїй території, ламаючи кордони мистецтва лише у крайніх випадках. Зазвичай така необхідність виникала в тоталітарних країнах, де під політикою мався на увазі цілковитий контроль держави над усіма сферами діяльності людини.

Тому головний скандал цьогорічного Каннського фестивалю спантеличив усіх, навіть тих, хто до його винуватця – режисера Ларса фон Трієра – теплих почуттів ніколи не мав. Така вже людина цей похмурий данський геній, якому ще в молоді літа хотілося привертати до себе увагу чим завгодно, аби тільки привертати, тому так по-дитячому марнославно у 20 років він обзавівся пишною приставкою «фон». Відтоді став лауреатом усього, чого тільки можна, але досі впевнений, що без скандальних витівок його любитимуть менше.

І тому на прес-конференції після своєї нової стрічки «Меланхолія» почав верзти такі нісенітниця, що журналісти навіть не здивувалися, а почервоніли від сорому. І Гітлера він розуміє, і Ізраїль йому як колочка в оці, і можете вважати його нацистом...

Потім схопився за голову й заходився вибачатися. Керівництво фестивалю сердито прийняло вибачення і, витримавши невелику паузу завдовжки в ніч, оголосило його персоною нон грата. І гірше за це – хоч помри – вигадати не могло. Поза благонадійності, в яку стали французи, насправді виявилася позою рака для всього світового співтовариства, ганебною поступкою ненажер-

ливий жабі політкоректності, яка, до речі, цього разу ні про що не просила.

Ніхто не заперечує – стежити за своїми словами треба. І якщо вже не стримався, то май смирення відповідати за них. Ось тільки мова зараз не про Трієра з його неврастенічними витівками, а про те, як вдалося цілому величезному, найпрестижнішому фестивалю, найулюбленішому з улюблених, найвідважнішому з відважних, найнезалежнішому з незалежних прогнутися перед політиканством. Адже політкоректність насправді є не чим іншим, як інакше позначенням девізом життя чеховської людини у футлярі Белікова: «Як би чого не вийшло». І якщо вже оплот світового якісного кіно йде на повідку в послідовників Белікова – значить мистецтво все менше відчувається вільним. Шкода. ■

**ЩО ДАЛІ, ТО ЧАСТІШЕ
БУДЬ-ЯКИЙ
ФЕСТИВАЛЬ
РОЗШАРКУЄТЬСЯ
ПЕРЕД НОВИМИ
РЕАЛІЯМИ**

Автор:
Катерина
Барабаш,
Росія

Фестиваль європейського кіно

У фокусі цьогорічної імпрези –
соціально заангажовані стрічки

Дійство триватиме від 26 травня до 1 червня. Програма
налічує 12 фільмів. У фестивалі беруть участь стрічки не лише
європейські, а й створені країнами ЄС спільно з Алжиром, Боснією

і Герцеговиною, Киргизстаном, Марокко, Росією, Сербією та Україною. Усі представлені
роботи висвітлюють найгостріші проблеми сучасності. Фільми буде показано мовою оригіналу
з українськими субтитрами. Фестивальні локації: кінотеатр «Київ» (Київ, вул. Велика Васильківська, 19),
кінотеатр «Зірочка» (Донецьк, вул. Університетська, 57)

«Жінки без чоловіків» (Zanane bedun-e mardan)
Німеччина – Австрія – Франція – Італія – Україна –
Марокко, 2009

Режисер: Ширін Нешат

Чотири іранки стають свідками військового перевороту
1953 року. Вперше в житті кожна з них почувається
учасницею політичних реалій. У формі поетичного фільму
Ширін Нешат прагне відтворити історичні події крізь призму
жіночого сприймання. Дебютна повнометражна стрічка
режисерки отримала приз на Венеційському кінофестивалі.

«Поза законом» (Hors-la-loi)
Франція – Алжир – Туніс – Бельгія, 2010
Режисер: Рашид Бушарб

Драматична стрічка висвітлює різні аспекти алжирського
повстання 1945 року. Дороги трьох братів розходяться після
його придушення, але, переживши низку віражів долі,
герої зустрічаються і продовжують свою справу. Фільм був
номінований на «Оскара» і спричинив суперечливі відгуки
у світовій пресі та дискусії французьких істориків.

«Піран – Пірано» (Piran – Pirano)
Словенія – Італія, 2010
Режисер: Ґоран Войнович

Одного дня в містечку Піран (словен.), або ж Пірано (італ.),
що на Балканах, зустрічаються двоє літніх людей. Колишній
італієць Антоніо та боснійця Веліко об'єднувало кохання
до словенської дівчини Аніки, але війна розвела їх по різні
боки барикад. І ось через стільки років вони зустрілися,
щоб разом згадати давнє.

«Чеський мир»
(Ceski mir)
Чехія, 2010

Режисери: Віт Ключак, Філіп Ремунда

Найпотужніший у світі радар мали встановити поблизу
містечка, де за часів холодної війни було розміщено
радянське боєголовки. Але місцеві жителі виступають проти.
У гумористичній манері творці фільму зображають реакцію
населення на всю цю історію, надаючи стрічці документаль-
ного характеру.

«На шляху» (Na putu). Боснія і Герцеговина –
Австрія – Німеччина – Хорватія, 2010
Режисер: Ясмїла Жбаніч

Головні герої фільму – пара молодих боснійських
мусульман, які не можуть позбутися моральних травм
війни. Влаштувавшись на роботу, хлопець мимоволі
потрапляє до гуртка радикальних мусульман-вахабітів
і стає одним із них. Дівчина не бажає приєднуватися.
Чи може потужна ідея переродити людину?!

«Сто цвяків» (Centochiodi)
Італія, 2007
Режисер: Ермано Ольмі

Професор розчарується у справі свого життя – науці.
Імітуючи безум, він прибиває цвяками до підлоги сто
університетських книжок і інсценізує самогубство. Опісля
вирушає жити серед селян. Там його сприймають як месію,
однак минуле переслідує філософа...

«Необхідне вбивство»
(Essential Killing)

Польща – Норвегія – Ірландія – Угорщина, 2010

Режисер: Єжи Сколімовський

Американські солдати беруть у полон афганського повстанця,
якого потрібно переправити до в'язниці в далекій Польщі.
Героєві дивом щастить утекти, але засніжена центрально-
європейська земля здається йому чимось на кшталт чужої
планети. Переховуючись від переслідувачів, він зустрічає
німу селянку, яка дає йому притулок.

«Крадія світла» (Svet-Ake)
Франція – Киргизстан – Німеччина – Нідерланди, 2010
Режисер: Актан Арим Курбат

Простий електрик стає єдиною ланкою між геополітичними
проблемами пострадянського простору і звичайними людьми.
Він остання інстанція енергетичної системи. У період
економічного занепаду герой не лише дає ближнім світло,
а й дарує гарний настрій. Стрічка є призером численних
кінофестивалів.

«Аврора» (Aurora)
Румунія – Франція – Швейцарія – Німеччина, 2010
Режисер: Крісті Пуйу

У новій стрічці культового румунського режисера йдеться
про темні нюанси людського становища. В низці безрадісних
буднів та безцілній метушні визріває злочинний задум,
який вибухає для приголомшеного глядача у розв'язці.
Цей фільм – другий у монументальному циклі Пуйу
«Шість історій з околиць Бухареста».

Музич

Концерти відомих закордонних гуртів у Києві можуть пройти без належної глядацької підтримки

Автор:
Петро Троць

У відомому музичному журналі Rolling Stone є невеличка рубрика, в якій автори традиційно обирають певне місто на карті світу та перераховують найцікавіші концерти, що тут відбудуться впродовж одного місяця. Саме ця маленька рамочка з мінімумом тексту завжди викликала в мене неабияку заздрість. Ну чому концертні тури світових зірок закінчуються навіть не в найбільших містах Румунії чи Польщі, та сама Москва просто переповнена цікавими західними командами, тоді як Україну вони обходять десятою дорогою?

Але останнім часом в українських любителів живих виступів музикантів світової величини настрої оптимістичні: лише в найближчі місяці у Києві побуває стільки відомих гуртів та виконавців, що раніше їх вистачило б принаймні на кілька років. Стінг, Korn, Роберт Плант – у минулому приїзд цих зірок цілком міг би стати музичною подією року, тепер же організатори їхніх виступів переймаються, щоб за такого концертного різноманіття слухачі прийшли саме на їхню

подію. Ми спробували дізнатися, чи стане концертна активність звичною принаймні для української столиці.

ХАЙ ЖИВЕ КОНКУРЕНЦІЯ

Киянин Євген Мухлигін вперше став організатором концерту закордонних гуртів у 2006 році: тоді з Москви приїхала команда Silence Kit, що грає в стилі пост-рок. Каже, що в певний момент відчув: у Києві просто немає тих музичних подій, на які він пішов би сам, тому вирішив самотужки виправляти ситуацію. Відтоді займається переважно виступами команд експериментального характеру, організовуючи їх під своїм лого Fight. Серед найпомітніших подій, до яких він доклав руку, – приїзд ірландців God Is An Astronaut та And So I Watch You From Afar, англійців Maybeshewill, шведів Jeniferever, італійців Port-Royal.

Мабуть, найбільше Євген пам'ятає той момент, коли він домовився про виступ у Києві гурту Oceansize із Манчестера. Тоді кївська публіка не оцінила закордонних зірок, хай і не першої величини, й організаторам дове-

лося докладати власні кошти, щоб розрахуватися з музикантами. «Хтось написав у своєму блозі: «Oceansize виступають на Святошині? Не вірю!» Схоже, ніхто так і не повірив», – тепер він може про таке жартувати, адже сьогодні його концерти глядачі рідко обходять увагою.

Євген вважає, що приїзд чималої кількості відомих закордонних виконавців – це, безперечно, плюс для української музичної сцени, але водночас може мати й негативні наслідки. «Упродовж місяця-двох у Києві виступлять Korn, P.O.D, Papa Roach, SUM 41 – команди, у яких фактично одна й та сама публіка. Квитки на них коштують недешево, а заплатити по кілька сотень гривень за кожен із концертів не всі зможуть», – каже він. І припускає, що частину з них через це можуть скасувати, а організатори, які матимуть збитки, потім довго остерігатимуться братися за нові. Підтвердження цієї думки не забарилося: за тиждень до кївського виступу легендарних англійських електронників Chemical Brothers з'явилася інформація, що цей концерт так і не відбудеться.

НА КОГО СХОДИТИ?

30 травня
Korn

1 червня
P.O.D

4 червня
Ringo Starr

10 червня
Moby

14 червня
Jamiroquai

19 червня
Santana

НИЙ КОНЦЕНТРАТ

Євген Красавцев, представник концертної агенції «Полу-монокок», яка в червні організовує виступи американських гуртів P.O.D та Papa Roach, також припускає, що через високу щільність заходів глядачів може бути менше, ніж очікувалося. «Коли вибирали дати концертів, ніхто не знав, що в той самий період приїде стільки інших гуртів», – каже він. Утім, Євген не вірить, що якісь із літніх помітних виступів можуть скасувати, адже під час роботи з такими виконавцями гроші виплачують наперед.

За його словами, привезти відомих виконавців до України не є проблемою, були б лише бажання і можливості в місцевих організаторів. Та й особливих забанок гості не мають. «Різниця в концертних вимогах українців та росіян і гуртів із Заходу практично немає, хіба що в останніх серйозніші технічні чи побутові райдери», – розповідає Євген. Одразу згадується торішній приїзд до Києва Depeche Mode, які серед іншого забажали від промоутерів... 400 кг льоду.

Буває, що музиканти навіть не уявляють, куди йдуть. Для прикладу: сторінка в мережі Facebook, присвячена київському концерту Papa Roach, зараховує українську столицю до Росії. Однак є інші приклади, як-от уже третє турне Україною та Росією італійського гурту Tasters. Під час останнього, пересуваючись своїм транспортом, хлопці з концертами дісталися аж зимового Красноярська, після чого написали у своєму блозі, що в Сибіру найкращі дороги, погода та промоутери.

СТАРИМ ТУТ НЕ МІСЦЕ

Мабуть, найпомітнішою подією весни – літа в Києві став приїзд британців Muse. Чотири роки тому вони вже виступали в місцевому Палаці спорту, який був переповнений фанатами гурту. Достатньо любителів творчості рокерів прийшло й цього разу, однак чимало охочих все ж не змогли потрапити на концерт. Ціни на травневий виступ Muse змусили почухати потилицю багатьох їхніх шанувальників: якщо вхід до однієї із фан-зон 2007-го коштував \$30 у перерахунку на гривні, то цьогоріч ціна зросла на добру сотню «зелених». «М'юзомани» скаржаться, що в Україні за таку подію мусять переплачувати ледь не вдвічі більше, ніж глядачі в інших країнах.

«Промоутери не лише мають оцінювати концерти відомих виконавців з погляду прибутку, а й

В УКРАЇНЦІВ НЕМАЄ КУЛЬТУРИ ХОДІННЯ НА КОНЦЕРТИ НА ЗРАЗОК ВІДВІДИН КІНОТЕАТРУ

ураховувати платоспроможність людей, зіставляти ціну на квитки та рівень зарплат», – вважає музикант і галерист Павло Гудімов, екс-гітарист гурту «Океан Ельзи», додаючи, що коли в багатьох інших країнах такі події є повсякденністю, то в нас вони стають ледь не елітарними, адже не кожен українець наважиться витратити кругленьку суму за зустріч із кумиром.

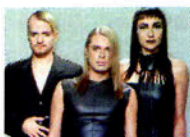
Має він свою думку і щодо такої високої концертної активності закордонних гуртів у Києві

цього літа: Павло вважає, що справді актуальні виконавці до нас приїздять рідко. «Ми є околицею для системного шоу-бізнесу, і такі гурти, як Muse, у нас бувають максимум раз на рік», – каже Гудімов. А виступ команди, чий зоряний час минув ще років десять тому, він не вважає аж такою знаковою подією. «Мені зараз прикро дивитися на тих самих Deep Purple, на київському концерті Nazareth пробув лише перші 20 хвилин. Однак це не означає, що всі старі гурти погані: свого часу я потрапив у Лондоні на виступ The Rolling Stones – враження фантастичні», – підсумовує музикант.

А ось Євген Мухлигін вважає, що не кожна команда, яка є актуальною на Заході, збере відповідну аудиторію в Україні. «Пригадую історію, яку мені розповів учасник шведського гурту Jeniferever, котрий нещодавно виступав у Києві. У 2003 році він вирішив потрапити в Стокгольмі на концерт Interpol, який уже був популярним у світі. Черга до клубу на 400 місць удвічі переважала його пропускну спроможність. А тепер уявіть, якби тоді ж ця команда приїхала до Києва – у нас навіть 100 людей не зібралось б», – доводить він.

Жалкує, що в українців немає культури ходіння на концерти на зразок відвідин кінотеатру. «Це дивно, адже музику люблять ніби всі, на гітарах удома теж грають із задоволенням, а на виступи не дуже розкручених гуртів не ходять, хоча це коштує не дорожче за квиток у кіно. Натомість на відомі імена люди готові витратити гроші. Отже, смак і традицію відвідин концертів треба розвивати таким чином, щоб інформація про менш відомих виконавців теж доходила до потенційного слухача. А якщо на радіо, телебаченні чи в газетах натрапляєш лише на односторонній музичний набір, то про який смак можна говорити?» ■

24 червня
Vacuum

29 червня
Papa Roach

5 липня
SUM 41

7 липня
Sting

13 липня
Dream Theater

31 липня
Robert Plant

Пазли емансипації

Спецпроект «Кіно: жіночий стиль» — це екранний психоаналіз життя, свідомості й підсвідомості жінки

Жінка XXI століття зовсім інша, ніж XX, про XIX годі й казати. Програма III Фестивалю «Жіночий стиль» демонструє це з очевидною виразністю. Чоловік, власне, як завжди має значення для протилежної статі, але вже не вирішальне. Це, зокрема, доводить стрічка «Турне» Мат'є Амальріка. Мужчина для дівчат із кабаре-групи — потреба похідна і прохідна, що є нагальною на один момент: аби дивився, як вони виступають, давав гроші й раз по раз задовольняв їхні фізіологічні бажання. У Клода Лелюша в «Жінці та чоловіках» усе навпаки: там для героїні її коханці є важливою складовою життя. Хоча це трохи консервативно для сучасності, та й сам 73-річний режисер бачиться ретроградом, знімаючи від 1960-х практично про одне й те саме. «Відпусти» Катрін Корсіні — класичний погляд на взаємини, де зрада є початком нового життя чи кінцем старого. «Особливі стосунки» Жанни Лабрюн — уже новий погляд: кризь психоаналіз, кризь проблеми двох окремо взятих людей —

У кінотеатрах «Київ» (вул. Велика Васильківська, 19), «Жовтень» (вул. Костянтинівська, 26) від 2 червня

«інакший» симбіоз статеї твориться не класичним способом. І лише «Пазл» Наталії Смірнофф є уособленням усіх ступенів зміни жінки за останні два століття. Фільм починається як історія звичайної перманентно нещасливої домогосподарки, котрій за готуванням їжі для родини та прибиранням ніколи вгору глянути, як не дивляться, зрештою, і на неї. Однак патріархальна картина XIX століття переходить у модерн XX, коли героїня захоплюється складанням пазлів, і тільки про це й мріє, і вже чоловікові бреше, і навіть в ейфорії захвату від перемоги зраджує йому. А все ж таки відмовляється від

Анонси 27 травня — 1 червня — 28 травня, 20:30 — 30 травня, 16:00

«Книжковий Арсенал»

«Мистецький Арсенал» (Київ, вул. Лаврська, 12–14)

У Києві стартує перший міжнародний книжковий ярмарок — проект «Мистецького Арсеналу». Організатори фестивалю прагнуть вийти за межі літературно-видавничих кліше та показати українському читачеві щось принципово нове у книжковій галузі. Кожен день дійства матиме певну спрямованість: День літератури non-fiction, День літератури про мистецтво, дизайн та архітектуру тощо. Програма передбачає трансляції фільмів, музичні події та майстерні. Поміж гостей ярмарку Філіпп Лабро (на фото), Лінор Горалік, Жюль Ділдер, Йоахім Дворжак.

«Бі-2»

Arena Concert Plaza (Київ, вул. Басейна, 2а)

Закінчивши свій тур містами України, музиканти нарешті завітають до столиці. Стрижнем концертної програми рок-гурту стане їхній однойменний дебютний альбом. Публіка матиме змогу почути улюблені «Полковник», «Серебро», «Сердце», «Никто не придет» та інші хіти, випробувані часом. Крім того, прозвучать композиції з останніх альбомів «Moloko», «Лунапарк» та відомий саундтрек до фільму «О чем говорят мужчины». Фактично російський гурт представить свій музичний доробок від періоду заснування і дотепер.

«Чи є в Україні читачі електронних книжок»

«Мистецький Арсенал» (Київ, вул. Лаврська, 12–14)

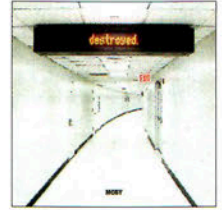
Дискусія приурочена до виходу першої в Україні інтерактивної книжки під час творчої зустрічі з її автором Оленою Захарченко (на фото). Новітні мультимедійні технології підносять «Сім воріт» на інший рівень електронних ресурсів, несподіваний сюжет виводить за межі звичного читання. Тут переплітаються дві епохи: київських студентів та шумерських богів. Міфічні люди живуть поміж нас, потрібно тільки придивитися до сусіда чи перехожого, щоб зрозуміти: мистика поруч.

CD

Moby. «Destroyed»

Свій десятий альбом Річард Мелвіл Холл видав власними силами на лейблі Little Idiot. Страждаючи на безсоння, більшу частину платівки Мобі написав під час туру в різних готелях світу близько опівночі, коли «здається, що все інше у світі спить». Назва виникла з фото, яке він зняв в аеропорту «Ла Гардіа», побачивши рядок «Залишений без нагляду багаж буде знищено». Музикант назвав диск саундтреком до порожніх нічних міст. Одне зі згаданих – Севастополь, на честь якого названо третій трек.

Sade. «The Ultimate Collection»

Друга збірка найкращих пісень британського гурту приурочена до їхнього північноамериканського турне, що стартує 16 червня. Диск складається з 25 вже відомих та 4 нових треків, серед яких «The Moon And The Sky» в реміксі репера Jay-Z. Також туди входять 15 композицій, які не були включені в попередню збірку хітів Sade 1994-го. І все в найліпших традиціях гурту: неспішний біт і теплий шарм мерехтіння контральто Шаде Аду, яка страждає, кохає і бореться з високою піднятою головою та внутрішнім спокоєм.

Guano Apes. «Bel Air»

Перший за вісім років повноцінний альбом легендарних німців, названий на честь району Лос-Анджелеса. Перерва не пройшла безслідно: Сандра Насіч змінила мужній образ на жіночніший, а в треках часом спливає ледь не індустріальний електронний саунд. Здається, що творців гімну скейтбордистів «Lords of the Boards» пропустили крізь фільтр радіоефіру, віджали м'якуш і подали до столу. Вони знають, як примусити звучати навіть колоду.

індивідуалістського шляху. Але не через страх утратити сім'ю, а натомість отримати kota в мішку. Це навіть не самопожертва. Радше особливість, яка робить жінку вищою за чоловіка. Героїня ніби усвідомлює свою спроможність бути іншою... і залишає все по-старому (зберігаючи водночас пристрасть до пазлів як маленьку таємницю усамітнення). Красиве, розумне, витончене й багате кіно «Пазл» якнайкраще підсумовує жінку, претендуючи замалим не на мудрість.

Ярослав Підгора-Гвиздовський

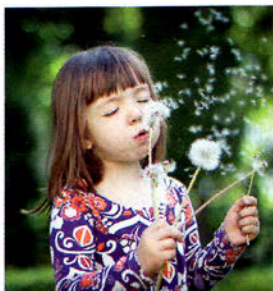
1–10 червня

«Початок»

Львівський Палац мистецтв (Львів, вул. Коперника, 17)

Фотовиставка молодої мисткині Талії Раїни, приурочена до Міжнародного дня захисту дітей, має на меті звернути увагу дорослих на світ малечі. Йдеться не лише про сиріт чи дітей зі знедолених сімей, а й про малят, які зростають у повноцінних родинях. Автор хоче наголосити, що ніякі іграшки та розваги не замінять батьківської

уваги. Адже початок – це не лише зародження в утробі матері, а й життя поза нею. Всі кошти, вилучені від продажу фотографій, буде передано до благодійного фонду, що допомагає хворим дітям.

2 червня, 19:00

DrumTiAtr

Sullivan Room Kiev (Київ, вул. Прорізна, 8)

Уперше на клубній сцені музично-літературний проект, який поєднає в собі музику, театр, відео і літературу. Мультимедійна формація DrumTiAtr у складі Юрка Іздрика, Григорія Семенчука, Олега «Джона» Сука («Мертвий півень») та Андрія Войтюка («Сонцекльош»), сформована 2009 року, обіцяє публіці вибухову суміш sense, drum та road&roll. Про візуальну частину подбають VJ IF_RO та молодий український художник Євген Самборський. Проект уже був успішно презентований у Львові, Тернополі та Луцьку.

3 червня, 19:00

«Брати Гадюкіни – Я вернувся домів»

Київський Палац спорту (Київ, Спортивна пл., 1)

«Брати Гадюкіни» з низкою відомих українських колективів дадуть концерт пам'яті фронтмена гурту Сергія Кузьмінського. Окрім «гадів» на сцені виступатимуть «Океан Ельзи», «Бумбокс», «ВВ», «Ляпіс Трубецкой», «ТНМК», «ТІК», «Гайдамаки», «Плач Єремії» та інші. Тоді ж, у день

триб'ют-концерту, буде представлено альбом «Мовленік» – проект «Ті, Хто Відають», створений ще 2008 року Сергієм Кузьмінським та продюсером гурту «Перкалаба» Олегом Гнатівим.

Перше враження найправильніше: Mitsubishi ASX красивий. Фірмова радіаторна решітка Jet Fighter спереду та агресивна енергетика а-ля «спортивної» автівки помітні відразу. Так і хочеться сісти за кермо. Привабливості додає фірмовий бірюзовий колір Kawasemi Blue, в який дилери Mitsubishi розфарбовують практично всі авто для тест-драйву.

Mitsubishi ASX виробник позиціонує як кросовер з елементами спортивної машини. І концепцією, і зовнішнім виглядом новинка дещо нагадує піонера в цьому класі – Nissan Qashqai, але перевершує його стильністю. Проте агресивніший дизайн ASX прикро жартує з водієм. Кросовер не призначений для надшвидкісного пілотування, а є радше сімейним чи навіть молодіжним яким гарно їздити на зустрічі з чарівними панянками.

Панорамна стеля (відкривається натиском кнопки) – справжня знахідка. Величезне скло над головою дає змогу пасажирам насолоджуватися спостереженням за зірками чи дощовими краплями, а водієві – стежити за світлофором, майже не змінюючи положення.

Об'єм – 442 л (за піднятих задніх крісел), максимальна ширина – 1350 мм. Склавши їх, одержуємо довжину багажного відділення до 1510 мм. Зробити це можна у співвідношенні 60/40, залишаючи позаду одне пасажирське місце.

Шляховик

Тест-драйв Mitsubishi ASX

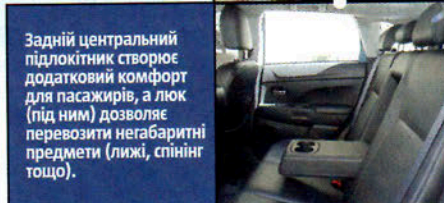
Характерні плюси

- + комфортний салон
- + відмінна оглядовість, панорамний люк
- + фари Super Wide Range HID
- + стильний екстер'єр

Характерні мінуси

- диспропорції між потужністю двигуна та вагою авто

Задній центральний підлокітник створює додатковий комфорт для пасажирів, а люк (під ним) дозволяє перевозити негабаритні предмети (ліжж, спінінг тощо).

Mitsubishi ASX

Ціна: від 191,2 тис. до 278,4 тис. грн

Конкуренти

Peugeot 3008 1.6 HDi / 6-ти швидкісна робот / Premium Pack

256 160 грн

Hyundai ix35 2,0 CRDi VGT / 4WD /

314 000 грн

Nissan Qashqai (2 л / 4WD / CVT / SV)

257 280 грн

BMW X1 xDrive23d

430 590 грн

ASX обладнано системою «електронного ключа» Keyless Operation System (двигун починає працювати від простого натиснення на клавішу, за умови наявності ключа в салоні) та системою замикання дверей Keyless Entry System (бокові дзеркала при цьому складаються автоматично).

Салон компактний, елегантний та сучасний. В око впадає м'яка оббивка вздовж контуру центральної панелі, а ось пластик на торпедо міг би бути й дорожчий. Шкіряне покриття сидінь дуже якісне. Крісла зручні, їх висота підібрана оптимально – 673 мм для передніх, 685 мм для задніх. Авто обладнано системою Bluetooth – можна вести телефонні розмови, не відпускаючи керма.

Кермове колесо регульоване й за висотою, і за вильотом. Процес водіння – легкий, авто чутливо реагує на найменші рухи керма. За допомогою «пелюсток», розміщених обабіч нього, можна перемикати передачі в ручному режимі. Ці елементи не лише створюють ілюзію «спортивності», а й до певної міри компенсують диспропорції між вагою авто та потужністю двигуна – ручне перемикання дає змогу легко переходити на нижчі швидкості під час обгону на трасі.

Під переднім підлокітником містяться скриня для предметів першої необхідності, а також гнізда USB та AUX.

Машину обладнано безступеневим варіатором (6 передач в режимі Sport). Трансмісія передбачає можливість автоматичного та ручного управління.

Перемикач дає водієві змогу обрати режим руху – на передньому або повному приводі.

Увімкнене ближнє світло вражає, воно здатне конкурувати з дальнім інших авто й осягати цілу вулицю. Система Super Wide Range HID спрямовує промені і вперед, і донизу – під колеса кросовера, що мінімізує кількість затемнених зон. Система автоматичного регулювання фар додає світла залежно від освітленості дороги. Фарам не страшно забруднення – їх обладнано омивачем.

Бензиновий двигун MIVEC з електронним упорскуванням (об'ємом 2 л) забезпечує м'яке та неспішне водіння. До 100 км/год машина розганяється за 11,9 с. І набирає, і скидає швидкість повільно, але без зайвої різкості. Перешикуватися в смугах і на об'їз треба завчасно. З місця ASX не рве – це машина для романтичних мандрівок удвох прямими дорогами зі швидкістю до 188 км/год. Неспішність двигуна компенсується його економічністю – 10,5 л/100км у місті і близько 6,8 л/100 км за його межами.

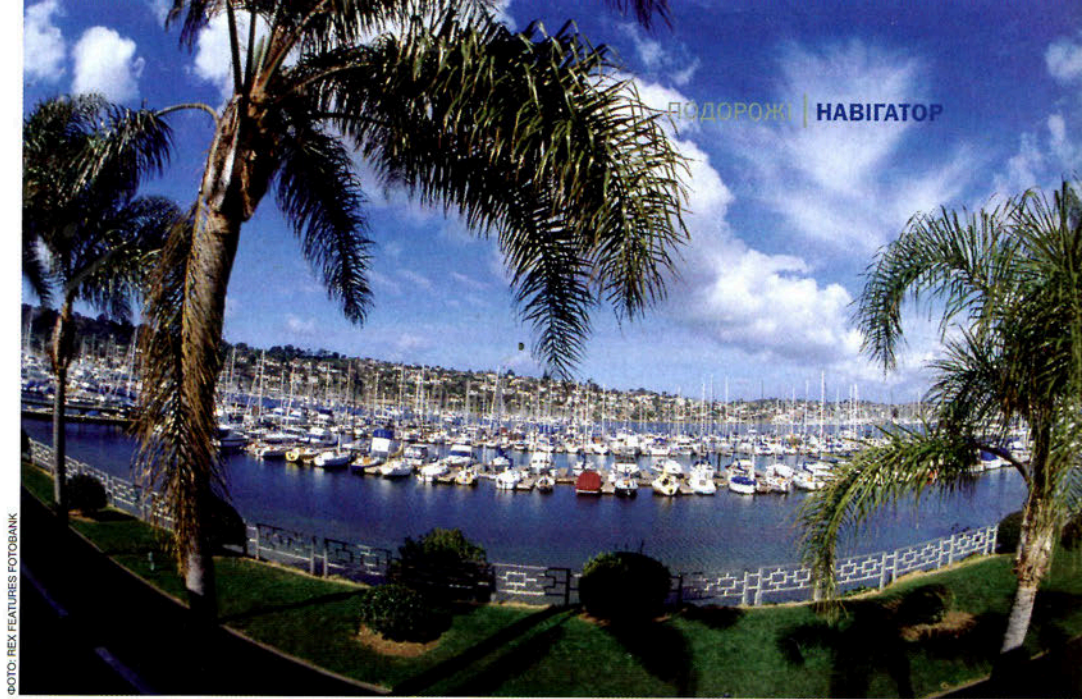
Авіаносець під пальмами

Після американських мегаполісів переважно малоповерховий Сан-Дієго здається ідилічно безтурботним. Тут захоплюються кінними перегонами й бейсболом

Автор: Олена Мукосії

Демографічні дані оманливі: Сан-Дієго – 1,5 млн жителів. Розраховуєш побачити як мінімум половину Києва. А виявляється – трішки хмарочосів, кілька історичних кварталів – от і весь центр. Місцевий люд мешкає здебільшого в передмістях. Будівлі найчастіше малоповерхові, перехожих надворі не побачиш – усі пересуваються своїми машинами. Порожні вулиці, вузькі тротуари, широкі дороги та величезні відстані викликають у європейця попервах відчуття самотності й ізольованості. Перед вами – класична одноповерхова Америка.

GOTO: FEX FEATURES/ FOTOBANK

АВТО – ДРУГ ЛЮДИНИ

Перше правило у США: без машини як без рук. Довкола – нація на колесах. Без легковика годі податися до супермаркету по продукти, піти на роботу або ж у кіно, посидіти в кафе чи просто помилуватися заходом сонця над океаном. Громадський транспорт на півдні штату Каліфорнія жадливий – від передмістя до міста, коли не пощастило жити край залізниці, можна діставатися кілька годин. Винятками тут є лише зручний міський трамвай, електричка та поїзд Amtrak.

Тож перше, що слід зробити по приїзді в американське місто, – це орендувати машину. Хоч трохи побувши у Штатах, звикаєш до тамтешнього стилю життя – їжі з фастфуду дорогою від пункту А до пункту В, а також повсюди присутніх широ-

ВАРТО ВІДВІДАТИ

Олд Таун, тобто Старе місто, – історичний майдан, що відтворює дух Сан-Дієго часів мексиканської війни за незалежність (1810–1821), коли це ще була територія іспанської колонії.

Кінні перегони – чи не найбільша світська подія Каліфорнії – відбуваються в Дель-Марі, передмісті Сан-Дієго. Стартують 21 липня й офіційно закінчуються 8 вересня. На церемонію відкриття з'їжджаються найзможливі люди планети.

«Петко Парк» – стадіон, де грають у знаменитий американський бейсбол. Жителі міста – завзяті вболівальники власної команди «Сан-Дієго Падрес».

«Дель-Мар Феір» – традиційний ярмарок, започаткований іще 1880 року як сільськогосподарський. Тепер на ньому представлені не лише корови та кури, а й стенди з різноманітною американською їжею. Діє понад 80 атракціонів. Вечорами відбуваються концерти й різноманітні шоу.

ПОДИХ
ОКЕАНУ.
Яхтова
марина

ких рівних трас. Правила руху максимально прості – дорожніх знаків тут укільканадцяттеро менше, ніж на латаних перелатаних українських шляхах. І, що дивно, порядку ніхто не порушує – поліцейські хабарів не беруть, виправдань не слухають, а відразу виписують величезні штрафи. Це дисциплінує.

ВСІ БАРИ ТА КЛУБИ ЗАЧІНЯЮТЬСЯ О 1:30, БО ЗАКОНИ ШТАТУ ЗАБОРОНЯЮТЬ КУПУВАТИ АЛКОГОЛЬ УНОЧІ

ВІТРИЛЬНИК І ЛАЙНЕР-ГІГАНТ

Центр Сан-Дієго – набережна й квартал Газових Ліхтарів. Солоний легкий вітер, тихий шум океанської води, спокій та безтурботність. Імовірно, так впливає на всіх погода – м'яка, безхмарна й тепла, а також вдала архітектура й привітні вечірні вогні протилежного берега бухти – півострова Коронадо.

Як і в більшості міст на воді, традиційною тут є неспішна прогулянка вздовж набережної. Її можна сумістити з відвідинами гордості Америки минулого: історичним кораблем «Зірка Індії», який 21 раз обіг земну кулю, й потугою США теперішніх – величезним авіаносцем «Мідвей».

«Зірку...» побудували 1863 року. Вона пережила заколоти,

аварії, численні ремонти, а від 1900-го стала курсувати вздовж каліфорнійського узбережжя. «На пенсію» її спровадили аж 1926 року, але 1976-го цілком відреставрували. Зараз це, мабуть, найстаріше у світі судно, яке ще й досі на ходу, до того ж може рухатися під вітрилами. А от авіаносець «Мідвей», споруджений у 1940-х, доправив нас в інші, недавні епохи – до часів війни у В'єтнамі та іракської операції «Буря в пустелі». Він пробув на службі Військово-морських сил США майже 60 років, морально застарів і його перетворили на музей, щоб свідчити про військову міць країни.

Якщо пощастить, біля причалу можна побачити й тихоокеанський лайнер. Двічі на місяць до Сан-Дієго заходять ці плавучі багатоповерхові будинки. Саме такий вигляд має справжній круїзний велетень.

Нагулявши апетит, пообідати можна в ресторанах Seaport Village або Seafood Market, де кожен вибирає свіжу рибину, яка ще плаває, і просить її приготувати саме так, як йому до смаку.

КВАРТАЛ ГАЗОВИХ ЛІХТАРІВ

Після прогулянки набережною саме час вирушити до центру міста – в старовинний квартал Газових Ліхтарів. За 150-річну історію свого існування він побував також «кварталом червоних ліхтарів» – тут діяли відомі на всю Каліфорнію гральні й масажні салони, а та-

У БАЛЬБОА-ПАРКУ. Музеї Людини, де містяться експозиції, що розповідають про доколумбову Америку

ФОТО: REUTERS

ФОТО: REK FEATURES FOTOBANK

кож борделі, попит на послуги яких підтримували моряки. Згодом почали відкриватись і пристойніші заклади: книгарні, художні салони й галереї. Нині в кварталі Газових Ліхтарів можна спекотного дня поласувати італійським морозивом, сходити в кіно й на дискотеку, вибрати ресторан на вечір. А повнолітнім (у США цей віковий статус починається від 21 року) дозволено піти пе-

рехилити чарчину. Нічне життя міста коротке. Всі бари та клуби зачинаються о 1:30, бо закони штату забороняють громадянам купувати алкоголь уночі (тобто до шостої ранку), тож сек'юриті ввічливо виштовхують за двері відвідувачів, а на вулиці за правопорядком стежать поліцейські. Копи пильнують, щоб американці наїдпитку не сідали за кермо. О другій годині ночі всі

ПІСНЯ АЦТЕКІВ. Етнічний фестиваль влаштовано на підтримку мексиканців, які прагнуть здобути громадянство США

магазини припиняють продавати спиртне. Хто не встиг – запізнівся.

Місцеві й туристи неспішно прогулюються центральною вулицею – П'ятою авеню. Найпопулярнішим серед дітлахів тут є шоколадне кафе-магазин Ghirardelli. Ця компанія одна з найдавніших в США – 1852 року її заснував Доменіко Гіраделлі, італієць.

У Сан-Дієго немає чайнатауна – китайського кварталу, і це відрізняє місто від усіх відомих американських мегаполісів. Натомість є затишна Маленька Італія. У житті цього району були періоди занепаду й розквіту. Зараз тут тривають, мабуть, добрі часи. Щороку в лютому проходить карнавал із конкурсом на найкращий венеційський костюм та маску, у квітні – «Парад мистецтв». У жовтні Маленька Італія стає центром знаменитого кулінарного форуму «Коштовне свято». Тоді місто наповнюють аромати свіжоспеченої піци та музика Апеннінського півострова: посеред юрби облаштовують дві сцени, з яких увесь день розважають публіку. Та навіть у звичайні періоди цей куточок Сан-Дієго по-європейському затишний: тут багато кав'ярень і сімейних ресторанчиків, можна

ІСТОРИЧНА НОТА

До європейського вторгнення на теренах майбутнього Сан-Дієго жили індіанці племені кумеяй. Єдине, що від них залишилося, – кілька резервацій. Першим європейцем, який зайшов у затоку Сан-Дієго, був іспанський конкістадор Хуан Родріґес Кабрільйо. Наступним був його земляк, мореплавець Себастьян Віскаїно. У листопаді 1602 року він обстежив гавань і дав їй нинішню назву – на честь святого Дієго Алькалайського. Місце виявилось дуже зручним, і 1769-го тут заснували фортецю. 1823 року Мексика здобула незалежність, після чого спалахнула війна між нею та Сполученими Штатами. США перемогли, і Сан-Дієго разом із Каліфорнією дістався їм. Від 1848 року – це місто з по-американськи високими стандартами життя, але з переважно мексиканським населенням та іспанською назвою. За годину їзди від його центру – кордон.

ЯК ДІСТАТИСЯ

Квиток на літак із Борисполя до Сан-Дієго залежно від рейсу й завчасності купівлі коштує від \$800 до \$1300.

ДЕ ЗУПИНІТИСЯ

У центрі міста розташовано чимало готелів усесвітньо відомих мереж: Hayatt, Hilton тощо. Вартість двомісного номера – \$150–300 за ніч. Найшикарніший із цих закладів, мабуть, Coronado, збудований 1888 року. Уславився він завдяки фільму «В джазі тільки дівчата». Саме тут 1959-го Мерлін Монро співала свою знамениту пісню «I Wanna Be Loved by You» («Я хочу бути твоєю коханою»). Альтернативним житлом може стати недорогий гостел, кілька таких є в центрі міста. Найпопулярніший – Hosteling International: \$20 із людини за добу.

ЩО ЇСТИ

У вихідні американці люблять виїжджати на узбережжя – смажити барбекю. Це національна американська їжа: м'ясо, приготоване в спеціальному соусі на решітці з вугіллям. Особливо романтичні вечірні посиденьки над Тихим океаном, після заходу сонця.

GOTO: REX FEATURES FOTOBANK

насолотитись прохолодою фонтанів та відкритих терас.

ЗООПАРК ІМЕНІ ПАНАМСЬКОГО КАНАЛУ

Багато хто змалку не любить зоопарків – через вигляд поневолених тварин. У Сан-Дієго має шанс дізнатися, яким повинен бути справжній звіринець. Він тут один із найпрогресивніших у світі. На площі зоопарку в 40 га зібрано колекцію, що вражає різноманітністю: понад 4 тис. особин 800 видів.

ВІД МЕЦЕНАТІВ – СПІВГРОМАДЯНАМ

Найулюбленіше місце прогулянок місцевих жителів – Бальбоа-парк. Він оформлений в іспано-мавританському стилі. Тут полюбляють гуляти з малюками, влаштовувати пікніки, вранці часто зустрінеш бігунів та любителів велосипедів – бути в гарній фізичній формі у США модно. Мрія кожної дівчини – організувати тут весілля. Тож на вихідних половину паркінгу займають довжелезні лімузини. Щонеділі можна безкоштовно послухати живу музику в Органному павільйоні Сперклса. Цей музичний заклад – подарунок Роберта Сперклса, одного з найбагатших людей ХХ століття. Та й весь Бальбоа-парк – результат зусиль місцевих меценатів.

ПЛЯЖІ БІЛЯ ОКЕАНУ

Передмістя Сан-Дієго – це чудові пляжі, вздовж яких вишикувалися котеджі. Розкішне передмістя Ла-Хойя відоме своїми морськими левами, які звикли ніжитися на одній зі скель. Північніше розташовані інші прибережні містечка: Пасіфік-Біч, Солана-Біч, Енсінітас, Оушен-Сайд, Карлсбад. Тут знайдеться місце і відчайдухам-серферам, і любителям позасмагати та поплавати у прохолодній воді, і рибалкам. Є навіть спеціальні пляжі для чотириногих друзів, там для них – ані повідків, ані ошейників. На публічні ж «людські» – вхід із хатніми улюбленцями заборонено. Найпівденніший тихоокеанський пляж США – Імперіал-Біч, на кордоні з Мексикою. Щороку тут влаштовують чемпіонат зі спорудження піщаних фігур. Після визначення переможців діти з шумом і вереском знищують крихку красу експонатів.

ДАУНТАУН. Старовинний прибережний район міста

Зоопарк має, так би мовити, філії. Наприклад, парк диких тварин, де експоновано живих істот планети, що опинилися на межі зникнення. Гепарди, леви, жирафи, слони, коні Пржевальського, зебри, носороги – усіх їх можна побачити, катаючись екскурсійним транспортом.

Охочі можуть відвідати найбільшу в США експозицію водних тварин «Морський світ». Тут ви побачите шоу дельфінів, вистави за участю морських левів, проїдетеся на спеціальному візку під прозорим акваріумом, у якому шугають акули. Козирем закладу визнано виступи

НА ПЛОЩІ ЗООПАРКУ В 40 ГА ЗІБРАНО КОЛЕКЦІЮ, ЩО ВРАЖАЄ РІЗНОМАНІТНІСТЮ: ПОНАД 4 ТИС. ОСОБИН 800 ВИДІВ

Міжнародні телефонні розмови за допомогою ТревелСімкі: вихідний тариф у США і Канаді –

\$0,45/хв.

Шаму – величезної косатки, яка, фонтануючи, обливає глядачів тоннами води. За кожен трюк вона отримує винагороду: найменше, кілька рибок, а подекуди і ціле відро. Ці велетенські китоподібні майже завжди голодні, бо ж їхнє регулярне меню складається із 227 кілограмів їжі на день – спробуй задовольнити. ■

ВИМАГАЮ БІЛЬШОГО

Аби доїхати від дому до роботи на велосипеді, мені потрібно перетнути лінію швидкісного трамвая. Є два варіанти – наземний або тунельний. Користуюсь обома, залежно від охоти: спершу нести свого двоколісного друга східцями вгору чи навпаки. Підземні переходи зараз реставрують, але щось я не помітила, щоб там установлювали ліфти. Тож для велосипедистів, батьків із дитячими візочками та інвалідів іще багато років нічого не зміниться. Любителі велопогулянок можуть бодай перетягти в руках свій транспорт, але хто перенесе візок неповносправному? Мали нагоду зробити Київ зручнішим для людей, але прогавили. Знову закономили, зокрема й на мені. ■■

Інна
Завгородня

ТІЛЬКИ МОРЕ

Як добре побути наодинці з морем. Саме зараз, коли сезон відпусток іще не розпочався, і люд не кинувся з міста на природу. Світанок над легкою прозорою водою, поодинокі рибалки, тиша. Чайки гоїдаються на зеленуватих хвилях, на золотистому пісочку мирно сплять місцеві коти (до речі, досить вгодовані), в повітрі розлитий спокій, і тебе зігріває думка про те, що ти нарешті вільний, сьогодні свобода. Не буде переповненого транспорту, штовханни, роздратування, похмурих облич перехожих. Тільки море, тільки небо, тільки сонце й бездумно-прекрасне ходіння вздовж берега. І так два дні! ■■

Аліна
Пастухова

УКРАЇНСЬКИЙ АКУНІН

20 травня виповнилося 55 років живому класику сучасної російської літератури – Борисові Акуніну. Нехай інтелектуальні сноби фукають – але я, як старий фанат Шерлока Холмса, дуже люблю творчість цього письменника. Надто ж детективну серію «Пригоди Ераста Фандоріна». І за вишукану літературну мову, й за карколомні сюжети, й за талановито виписані історичні цікавинки, й за тонкий психологізм. Його книжки належать до масової літератури тільки в тому сенсі, що не можуть не подобатися. Україні дуже потрібен свій Акунін, здатний пробудити цікавість найширшої аудиторії до якісної літератури та правдивої національної історії. ■■

Богдан
Буткевич

Дмитро
Вовнянко

В'ячеслав
Дарпінянц

Олена
Чекан

ДЖЕРЕЛО НАШИХ БІД

Останнього року грубіянство на шляхах перетнуло всілякі межі. Це має жахливий вигляд. Водії підрізають один одного. Залюбки вмикають «аварійку» й зупиняються, перекриваючи рух цілій смузі. Перешикуються в сусідній потік, не включаючи вказівників поворотів. Наслідок обізленості – розбиті автівки й – так само – долі. Причина – люди масово роздратовані тим, що через чужу дурну волю мусять не поліпшувати власне життя, а долати низку незручностей. Ось тільки доречно запитання: навіщо лють зривати на таких самих громадянах? Чому замість бажання допомогти в скрутну годину своїм водієві кортить лише грубіянством перед ними похизуватися? Може, саме ця риса і є джерелом більшості наших бід? ■■

КАМО ГРЕБЕШІ?

Міграція – феномен цікавий у багатьох контекстах. Сотні істориків з'ясовують, що рухало коштами, дорійцями, германцями, монголами і... Сталіним. Демографи фіксують результати, які в багатьох країнах дають підстави для невтішних висновків. Економісти інтерпретують ці відомості, виходячи з матеріальної мотивації, вибудовують цілі моделі (міжнаціональні, міжгалузеві, міжфірмові), радять політикам, як використовувати-регулювати переміщення робочої сили. Дехто на нелегалах-гастарбайтерах просто заробляє, а психологи дискутують про вплив зовнішніх подразників на поведінку окремих людей і навіть груп. Певно, той, хто дійшов висновку, що риба шукає, де глибше, був дуже спостережливим мігрантом. ■■

НА ВОЛЮ

Тільки-от не відірвати було очей від біло-лілових метеликів магнолій, бузкових хащ чи не в кожному дворі та всепереможної зелені, що змігала залишки сірого бруду зими. Тільки-но боролася з собою: купувати чи ні заборонені пучечки конвалій у злидненних бабусь біля метро. І все. Раптом. Нестерпно, затісно, будинки стіною, нічим дихати, і кожною клітинкою – брак чогось такого важливого, без чого життя – не життя. Неба. Його безкраю та безмежжя. Безтурботності його хмаринок і невидимих жайворонків. Усієї надпалітри його кольорів. Черногузів на полях аж до обрїю, що неквапом своєї ходи провокують примарний відлік нашого тривимірного простору, врівноважуючи безкінечність всесвіту і твого дня. ■■

Покриття
187 країн, в мережах GSM та 3G

Взяв з собою за кордон
Свій мобільний телефон?
і ДЗВОНИТИ будеш всім?
Тоді для тебе ТревелСіМ!!

Безкоштовні вхідні
в 76 країнах, в т.ч. Туреччина,
Єгипет та 43 країни Європи

**Вихідні дзвінки в 122 країнах
в межах \$0,29-\$1,00**

Акційні ЄвроСМС з Європи \$0,15
Акційні ТурСМС з Туреччини \$0,29

Варіанти поповнення
всі можливі

**Тревел Тариф: \$0,29 між
абонентами мережі ТревелСіМ
із 74 країн світу**

Зручні послуги:
Передзвоніть Мені,
Переказ Коштів,
Локатор тощо

USA+Canada no problem!
пакет GSM-1900 з супер-тарифом:
вхідні \$0,00 вихідні \$0,45

Точки продажу
у всіх областях України
та в мережах партнерів

Країна перебування	Вихід \$	Вхід	Країна перебування	Вихід \$	Вхід	Країна перебування	Вихід \$	Вхід
Австрія	0,39	0,00	Кіпр	0,29	0,00	Туреччина	0,49	0,00
Бельгія	0,49	0,00	Латвія, Литва	0,39	0,00	Угорщина	0,59	0,00
Болгарія	0,75	0,20	Мальта	0,49	0,00	Фінляндія	0,39	0,00
Велика Британія	0,39	0,00	Німеччина	0,49	0,00	Франція	0,49	0,00
Греція	0,39	0,00	Польща	0,39	0,00	Хорватія	0,55	0,00
Єгипет	0,55	0,00	Росія	0,45	0,00	Чехія	0,55	0,00
Іспанія	0,49	0,00	Словаччина	0,55	0,00	Швейцарія	0,49	0,00
Італія	0,49	0,00	Таїланд	0,85	0,25	Швеція	0,39	0,00

Кращий дилер 2007
платиновий партнер 2008
платиновий партнер 2009
платиновий партнер 2010

довідка та інформація про точки продажу:
(050) 800-1001 (044) 223-8008 (098) 800-1001
w.TravelSiM.ua

Лізинг: добрий знак!

Лізинг – це мінімум перешкод
та обмежень для автомобіля твоєї мрії.

Запитуйте в офіційних дилерів VW, Audi та Porsche*
*Фольксваген, Ауді та Порше.

www.porscheleasing.com.ua

Послуги фін.лізингу надає ТОВ «Порше Лізинг Україна»
(довідка Держфінпослуг ФЛ 387 від 24.07.08).

PORSCHE
LEASING